

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VLADA**

PRIJEDLOG

**ZAKON
O ZAŠTITI I POSTUPANJU SA DJECOM I MALOLJETNICIMA U KRIVIČNOM
POSTUPKU**

Sarajevo, septembar 2012. godine

**ZAKON
O ZAŠTITI I POSTUPANJU SA DJECOM I MALOLJETNICIMA U KRIVIČNOM
POSTUPKU**

Dio prvi

OPĆE ODREDBE

Član 1.

Predmet i primjena zakona

Ovim zakonom se utvrđuju posebna pravila postupanja prema djeci koja se nalaze u sukobu sa zakonom, mlađim punoljetnim osobama i djeci koja su žrtve ili svjedoci po kojima su dužni da postupaju sudovi, tužilaštva, uključujući ovlaštene službene osobe, organe starateljstva, porodice, škole, institucije na svim nivoima društvene zajednice kao i drugi učesnici uključeni u krivičnu proceduru na način kojim se bez diskriminacije unapređuje osjećaj dostojanstva i lične vrijednosti djeteta, uzima u obzir uzrast djeteta, najbolji interes djeteta, njegovo pravo na život, opstanak i razvoj, te omogućava da dijete u skladu sa uzrastom i zrelošću izrazi svoje mišljenje po svim pitanjima koja se na njega odnose, pri čemu sva zalaganja treba da vode rehabilitaciji i njegovom preuzimanju konstruktivne uloge u društvu.

Član 2.

Definicija djeteta i primjena krivičnih sankcija

- (1) Dijete je, u skladu sa ovim zakonom, svaka osoba koja nije navršila 18 godina života.
- (2) Prema djetetu koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršilo 14 godina (u daljem tekstu: dijete) ne mogu se izreći krivične sankcije niti primjeniti druge mjere predviđene ovim zakonom.
- (3) Maloljetnik je dijete koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 16 godina, a nije navršilo 18 godina života (u daljem tekstu: maloljetnik) i prema kome se mogu izreći krivične sankcije i druge mjere predviđene ovim zakonom.

Član 3.

Uzrast maloljetnika u svrhu ovog zakona

- (1) Mlađi maloljetnik je maloljetnik koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršio 14, a nije navršio 16 godina života.
- (2) Stariji maloljetnik je maloljetnik koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršio 16, a nije navršio 18 godina života.

(3) Mlađa punoljetna osoba je osoba koja u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršila 18, a nije navršila 21 godinu života.

Član 4. Nediskriminacija

Prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama u svim fazama postupka postupa se na isti način bez obzira na: rasu, boju kože, spol, jezik, vjeroispovjest, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, imovinsko stanje, status stečen rođenjem ili drugi status maloljetnika, njegovog roditelja usvojioca ili staraoca, kao i na druge oblike različitosti.

Član 5. Minimalna prava maloljetnika u postupku

Maloljetniku pripadaju minimalna prava koja se poštuju u svim fazama krivičnog postupka i ona se odnose na pravo maloljetnika da mu se jasno kaže zbog čega se optužuje, da se smatra nevinim dok se ne dokaže suprotno, da se brani šutanjem, da mu se priznanje ne iznuđuje silom, pravo na pravnu pomoć advokata, pravo na prisustvo roditelja ili staralaca, pravo na provođenje postupka "bez odlaganja", pravo da unakrsno ispitiva svjedoke suprotne stranke i pozove i sasluša vlastite svjedoke pod jednakim uvjetima i pravo na djelotvoran pravni lijek.

Član 6. Jezik i pismo

Ukoliko maloljetnik ne poznaje jezik i pismo na kom se vodi krivični postupak, sud mu određuje tumača. Razumljivost jezika podrazumjeva i upotrebu terminologije prilagođene uzrastu i stepenu razvijenosti djeteta.

Član 7. Zaštita privatnosti

Pravo na privatnost maloljetnog učiniocu krivičnog djela se poštuje u svim fazama postupka tako da se u medijima neće objaviti ime i drugi podaci koji otkrivaju identitet maloljetnika.

Član 8. Preusmjeravanje od redovnog postupka

Obaveza je tužioca za maloljetnike (u daljem tekstu: tužilac) i sudije za maloljetnike (u daljem tekstu: sudija) da, u skladu sa principima i pravilima propisanim ovim zakonom i podzakonskim aktima, ne pribjegavaju vođenju formalnog krivičnog postupka nego da slučaj maloljetnog učinioca krivičnog djela riješe primjenom odgojnih preporuka.

Član 9. Princip srazmjernosti

Potencirajući dobrobit maloljetnika koji se nalazi u sukobu sa zakonom, ovaj zakon propisuje mogućnost izbora i primjene zakonom predviđene sankcije i mjera koje su prilagođene ličnim svojstvima, sredini i prilikama u kojim maloljetnik živi i u srazmjeri sa okolnostima i težinom učinjenog krivičnog djela i uvažavanjem prava osobe oštećene krivičnim djelom.

Član 10. Sadržaj zakona

- (1) Ovaj zakon sadrži odredbe koje se primjenjuju prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela koje se odnose na materijalno krivično pravo, odredbe o organima koji ga primjenjuju, krivični postupak i izvršenje krivičnih sankcija, kao i odredbe o krivičnopravnoj zaštiti djece na čiju štetu je izvršeno krivično djelo.
- (2) Odredbe ovog zakona primjenjuju se i na punoljetne osobe kada im se sudi za krivična djela koja su učinile kao maloljetnici, a ispunjeni su uvjeti koje predviđa ovaj zakon, kao i na osobe koja su krivično djelo učinila kao mlađe punoljetne osobe.

Član 11. Shodna primjena odredaba drugih zakona

Odredbe Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br.36/03, 37/03, 21/04, 69/04 i 18/05) (u daljem tekstu: Krivični zakon), Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07 i 9/09) (u daljem tekstu: Zakon o krivičnom postupku), Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br.44/98, 42/99 i 12/09) (u daljem tekstu: Zakon o izvršenju krivičnih sankcija) i drugi opći propisi, primjenjuju se ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

Dio drugi

ZNAČENJE IZRAZA

Član 12. Osnovni pojmovi

Osim ako ovim zakonom nije drugačije određeno, pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- a) **„posebna pravila“** se odnose na uređenje sistema maloljetničkog pravosuđa koji čine brojne komponente: osobe koje su u njega uključene, način na koji rade,

procedure, objekti itd. Aspekti provođenja maloljetničkog pravosuđa odnose se na način na koji ovlaštena službena osoba djecu lišava slobode; kako se djeca ispituju; način postupanje tužilaca, sudija i branilaca; način na koji sudije donose i izriču sankcije i druge mjere; način na koji osoblje u institucijama provodi tretman, smještaj, obrazovanje, rekreativne i sigurnosne uvjete u institucijama kao i programe rehabilitacije i reintegracije. Izraz „**maloljetničko pravosuđe**“, označava pravosudni sistem uspostavljen za djecu za koju postoje osnovi sumnje da su učinila neko krivično djelo i na opći način definira zaštitu i promovira prava djeteta na pravedan tretman.

- b) „**maloljetnik**“ je dijete ili mlada osoba sa kojom se prema važećem pravnom sistemima, shodno učinjenom djelu, može postupati na način koji se razlikuje od načina postupanja sa odraslim osobama,
- c) „**mlađa punoljetna osoba**“ je osoba koja je navršila 18, a nije navršila 21 godinu života i čiji razvoj nije na tom nivou da bi se moglo smatrati punoljetnom osobom,
- d) „**djeca u sukobu sa zakonom**“ je termin koji pokazuje da su djeca u kontaktu sa krivičnopравnim sistemom zbog toga što su osumnjičena, optužena ili osuđena za krivično djelo; „mladi u sukobu sa zakonom“ je alternativni termin kojim mogu biti obuhvaćene i mlađe punoljetne osobe jer riječ „mladi“ nema jasno određenu dobnu granicu,
- e) „**maloljetni učinilac krivičnog djela, maloljetnik u sukobu sa zakonom i maloljetni prestupnik**“ su izrazi koji se odnose na maloljetnika bez obzira na to da li je on osumnjičen, optužen ili osuđen za krivično djelo,
- f) „**tužilac za maloljetnike**“ je tužilac koji posjeduje afinitet za rad sa djecom i specijalna znanja o pravima djeteta i prestupništva mladih, kao i druga znanja i vještine koje ga čine kompetentnim za rad na slučajevima maloljetničkog prestupništva,
- g) „**sudija za maloljetnike**“ je sudija koji posjeduje afinitet za rad sa djecom i specijalna znanja iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih, kao i druga znanja i vještine koje ga čine kompetentnim za rad na slučajevima maloljetničkog prestupništva,
- h) „**stručni savjetnici**“ suda i tužilaštva su socijalni pedagozi-defektolozi, socijalni radnici, pedagozi i psiholozi koji imaju aktivnu ulogu u predmetima maloljetničkog prestupništva: daju stručno mišljenje, prikupljaju potrebne podatke, vode evidencije i obavljaju druge poslove po nalogu tužioca ili sudije,
- i) „**organ starateljstva**“ je centar za socijalni rad, a tamo gdje centra za socijalni rad nema, odgovarajuća općinska služba socijalne zaštite koja ima ista prava i dužnosti prema djeci u sukobu sa zakonom i sprječavanju društveno neprihvatljivog ponašanja,
- j) „**centar za socijalni rad**“ je organ starateljstva i socijalne zaštite,
- k) „**socijalna anamneza**“ predstavlja nalaz i mišljenje koje socijalni radnik dostavlja na zahtjev ovlaštene službene osobe, tužioca ili sudije i ona sadrži podatke o identitetu i ličnosti maloljetnika, razloge zbog kojih je došlo do prikupljanja podataka, analizu prikupljenih podataka, podatke o porodici, socijalnu dijagnozu i prognozu, kao i prijedlog mjera koje treba preduzeti,

- l) „**fizički razvoj**” pojedinca označava stepen usklađenosti visine, težine i drugih fizičko-fizioloških karakteristika pojedinca sa utvrđenim normama za ciljani uzrast,
- m) „**mentalni razvoj**” se odnosi na promjene u mentalnom funkcionisanju od oživljavanja fetusa do smrti jedinke ili neki dio tih promjena. Mentalni razvoj posljedica je učenja i sazrijevanja, s tim što na ranijim uzrastima preovladava sazrijevanje, a na starijim učenje,
- n) „**kognitivni razvoj**”, odnosi se na razvoj saznanja i podrazumjeva psihički proces tokom kojeg osoba postaje svjesna činjenica iz svoje spoljašnje i djelimično unutrašnje stvarnosti. Odvija se kroz percipiranje, pažnju, rasuđivanje, memorisanje i reprodukciju opaženog,
- o) „**osjetljiva grupa djece, rizična grupa djece**” podrazumjeva djecu kojoj treba osigurati poseban tretman, aktivnosti i mjere zaštite kao što su djeca u sukobu sa zakonom, beskućnici, djeca bez roditelja, djeca sa posebnim potrebama, djeca pripadnika manjina, imigranata itd,
- p) „**odgojne preporuke**” predstavljaju oblik alternativnih mjera koje tužioci ili sudije na osnovu principa oportuniteta primjenjuju prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela vršeći tako skretanje (diverziju) sa uobičajenog krivičnog postupka,
- r) „**medijacija**” je proces posredovanja u kome neutralna treća osoba (medijator) pomaže
žrtvi i učiniocu krivičnog djela da kroz komunikaciju postignu obostrano prihvatljivo
rješenje spora,
- s) „**lišenje slobode**” je oblik zatvaranja ili pritvaranja ili smještaja u javnu ili privatnu
zatvorenu instituciju naredbom suda, upravnog ili drugog organa vlasti, osobe koja je
mlađa od 18 godina. U ovom smislu lišenjem slobode smatra se i smještanje maloljetnog učinioca krivičnog djela u zdravstvenu ili socijalnu ustanovu,
- t) „**pripremni postupak**” obuhvata aktivnosti poduzete od tužioca ili ovlaštene službene osobe u skladu sa ovim zakonom, uključujući prikupljanje i čuvanje izvjava i dokaza,
- u) „**prihvatilište za djecu i maloljetnike**” je ustanova socijalne zaštite ili organizaciona jedinica ustanove socijalne zaštite čiji je osnovni zadatak prihvat, privremeno zbrinjavanje i opservacija, a u koju maloljetni učinilac krivičnog djela može biti smješten po odluci suda umjesto pritvora,
- v) „**resocijalizacija**” označava proces koji podrazumjeva preduzimanje sistematske, planske i organizovane aktivnosti društva sa ciljem osposobljavanja maloljetnika da ubuduće poštuje društvene norme i pravila kako ne bi dolazio u sukob sa zakonom i kako bi postao koristan član društvene zajednice,
- z) „**rehabilitacija**” označava prestanak svih negativnih, štetnih dejstava koja nastupaju u vezi i kao posljedica krivične odluke, odnosno osude, tako da se maloljetniku omogućava potpuna reintegracija i povratak u društvo i
- ž) „**reintegracija**” označava potpuno uključivanje maloljetnika u život kao punopravnog, ravnopravnog člana društvene zajednice tako da uživa status

neosuđivanosti, a time i sva prava kao drugi punopravni građani. Krivično djelo maloljetnika se zaboravlja, a u službenoj evidenciji se ne spominje njegov sudski tretman i osuđivanost.

Dio treći

ORGANI U POSTUPKU PREMA MALOLJETNICIMA

Član 13. Opća odredba

U krivičnim predmetima maloljetnika postupak vode sudovi određeni ovim zakonom.

Član 14. Uzrast učinioca

Nadležnost sudova za suđenje maloljetniku i mlađoj punoljetnoj osobi prestaje sa navršenom 23 godinom života.

Član 15. Stvarna nadležnost

- (1) Za sva krivična djela učinjena od strane maloljetnika nadležan je da odlučuje sud prvog stepena.
- (2) Sud drugog stepena je nadležan da odlučuje o žalbama protiv odluka prvostepenih sudova, a u slučajevima iz člana 79. stav 2. ovog zakona, sudi u prvom stepenu.
- (3) Trećestepeno vijeće Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine sastavljeno od trojice sudija sudi u slučaju predviđenom članom 17. stav 4. ovog zakona.

Član 16. Sudija za maloljetnike i vijeće za maloljetnike

- (1) U sudovima prvog stepena postoji odjeljenje za maloljetnike koje se sastoji od jednog ili više sudija za maloljetnike i jednog ili više stručnih savjetnika.
- (2) U sudovima prvog i drugog stepena postoji vijeće za maloljetnike sastavljeno od trojice sudija (vanraspravno vijeće).

Član 17. Sastav suda

- (1) U prvom stepenu za krivična djela učinjena u vrijeme maloljetstva, bez obzira na propisanu kaznu, sudi sudija kao pojedinac.

- (2) Kada sudi u drugom stepenu prema odredbi iz člana 15. stav 2. ovog zakona, vijeće za maloljetnike drugostepenog suda sastavljeno je od trojice sudija, određenih rasporedom poslova u tom sudu i koji imaju posebna znanja iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih (u daljem tekstu: posebna znanja).
- (3) Vijeće sastavljeno od trojice sudija koji imaju posebna znanja, odlučuje o žalbama protiv odluka sudije i donosi druge odluke van sjednice ili glavnog pretresa kada je to određeno ovim zakonom i propisano odredbama Zakona o krivičnom postupku (vanraspravno vijeće).
- (4) Vijeće sastavljeno od trojice sudija koji imaju posebna znanja, u trećem stepenu odlučuje povodom žalbe izjavljene protiv odluke drugostepenog suda u skladu sa odredbama iz člana 118. ovog zakona.
- (5) Ako nije moguće u potpunosti sastaviti vijeće troje sudija sa posebnim znanjem iz člana 18. ovog zakona, osiguraće se da najmanje jedan sudija ima posebna znanja koji će istovremeno biti predsjednik vijeća za maloljetnike.
- (6) Sastav vijeća za maloljetnike, po pravilu, čine sudije koji nisu istog spola.

Član 18. Posebna znanja

Sudija i tužilac moraju imati izraženu sklonost za odgoj, potrebe i interese mladih i posebna znanja.

Član 19. Odjeljenje za maloljetnike pri tužilaštvu i policijskom organu

- 1) U tužilaštvu postoji odjeljenje za maloljetnike koje se sastoji od jednog ili više tužilaca i jednog ili više stručnih savjetnika.
- 2) U policijskom organu postoji odjeljenje za maloljetnike koje se sastoji od jednog ili više ovlaštenih službenih osoba za maloljetnike i jednog ili više stručnih savjetnika.

Član 20. Postavljanje na određeni period

Sudiju postavlja na vrijeme od pet godina opća sjednica suda, a tužioca na vrijeme od pet godina - kolegij tužilaca. Nakon isteka pet godina, sudija, odnosno tužilac, može biti ponovo postavljen na istu funkciju.

Član 21.
Godišnji raspored poslova

Sudije koje sude u vijeću za maloljetnike određuju se godišnjim rasporedom poslova i uz uzimanje u obzir zainteresovanost i sklonosti.

Član 22.
Stručni savjetnici

- (1) Sudovi i tužilaštva, u pravilu, imaju stručne savjetnike: socijalne pedagoge-defektologe, socijalne radnike, pedagoge i psihologe.
- (2) Stručni savjetnik tužilaštva može u toku pripremnog postupka prikupljati podatke koji se tiču ličnosti maloljetnika; prikupljati podatke i davati mišljenje tužiocu za donošenje odluke o cjelishodnosti pokretanja postupka; prikupljati podatke koji se odnose na primjenu odgojnih preporuka; davati mišljenje o potrebi preduzimanja mjera smještaja maloljetnika u prihvatilište i preduzimanja mjera za osiguranje prisustva maloljetnika tokom postupka; obilaziti pritvorene maloljetnike i tužiocu podnositi izvještaje, i ako je potrebno, predlagati preduzimanje potrebnih mjera; davati mišljenje o opravdanosti primjene konkretnih odgojnih preporuka, odgojnih mjera i mjera sigurnosti i njihovoj zamjeni drugim mjerama ili obustavi postupka; voditi evidenciju i prikupljati statističke i druge podatke i mišljenja po nalogu i zahtjevu tužioca.
- (3) Stručni savjetnik suda može u toku postupka prikupljati podatke potrebne za donošenje odluke o primjeni odgojnih preporuka; prikupljati podatke koji se odnose na primjenu odgojnih preporuka; davati mišljenje o potrebi smještaja maloljetnika u prihvatilište i preduzimanje drugih mjera za osiguranje prisustva maloljetnika tokom postupka; obilaziti pritvorene maloljetnike i sudiji podnositi izvještaje i, ako je potrebno, predložiti preduzimanje potrebnih mjera; prisustvovati sjednici ili glavnom pretresu i davati stručno mišljenje o potrebi preduzimanju određenih mjera prema djeci koja su žrtve ili svjedoci učinjenog krivičnog djela; voditi evidencije i prikupljati statističke i druge podatke po nalogu i zahtjevu sudije i davati mišljenje o drugim pitanjima kada postoji saglasnost stranaka i branioca ili sud ocjeni da je to neophodno.
- (4) Stručni savjetnik tužilaštva ili suda prikuplja podatke iz st. 2. i 3. ovog člana u saradnji sa nadležnim organom starateljstva koji za potrebe ovog zakona, u pravilu, ima posebno odjeljenje ili službu za maloljetnike, a po potrebi može obavještenja prikupljati direktno od roditelja, odnosno staraoca ili usvojioca maloljetnika, ustanova, drugih osoba, a kada je neophodno i od maloljetnika.
- (5) Tužilac u toku pripremnog postupka i sud tokom postupka mogu odlučiti da stručni savjetnik prisustvuje radnjama koje se preduzimaju u prisutanosti maloljetnog učinioca krivičnog djela, a naročito tokom njegovog ispitivanja. Sud određuje prisustvo stručnog savjetnika u krivičnim djelima propisanim članom

185. ovog zakona kada se u krivičnom postupku vrši ispitivanje djece i maloljetnika na čiju štetu je učinjeno krivično djelo ili su bili svjedoci učinjenog djela.

- (6) Ukoliko tužilaštva ili sudovi nemaju stručne savjetnike, tužilac i sudija će zatražiti da podatke iz st. 2. i 3. ovog člana prikupe stručne osobe organa starateljstva, a u svrhu ispitivanja djece i maloljetnika mogu angažovati stručnu osobu (socijalne pedagoge-defektologe, socijalnog radnike, pedagoge i psihologe) iz drugih odgovarajućih ustanova.

Dio četvrti

ODREDBE MATERIJALNOG KRIVIČNOG PRAVA

1. Mjera upozorenja

Član 23.

Policijsko upozorenje

- (1) Prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela može se izreći policijsko upozorenje za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, ako su ispunjeni uvjeti iz člana 88. ovog zakona i ako je to srazmjerno okolnostima i težini učinjenog krivičnog djela u skladu sa članom 9. ovog zakona.
- (2) Policijsko upozorenje se može izreći pod sljedećim uvjetima:
- a) da maloljetnik priznaje krivično djelo;
  - b) da je priznanje dato slobodno i dobrovoljno;
  - c) da postoji dovoljno dokaza da je maloljetnik učinio krivično djelo;
  - d) da prema maloljetniku nije ranije izricano policijsko upozorenje, primjenjena odgojna preporuka ili izricana krivična sankcija.
- (3) Policijsko upozorenje izriče ovlaštena službena osoba sa posebnim znanjima uz odobrenje tužioca.
- (4) Svrha izricanja policijskog upozorenja određena je članom 25. ovog zakona.
- (5) Policijski organ vodi evidenciju izrečenih policijskih upozorenja koja nema karakter kaznene evidencije o osuđivanosti maloljetnika i ne mogu se upotrijebiti na bilo koji način koji bi štetio maloljetniku.
- (6) Troškovi postupka izricanja policiskog upozorenja padaju na teret budžetskih sredstava tužilaštva.

2. Odgojne preporuke

Član 24.

Uvjeti primjene odgojnih preporuka

- (1) Prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela mogu se primijeniti odgojne preporuke za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, a za krivična djela za koja je zapriječena kazna duža od pet godina zatvora - ako su ispunjeni uvjeti iz člana 89. stava 1. ovog zakona i ako je to srazmjerno okolnostima i težini učinjenog krivičnog djela u skladu sa članom 9. ovog zakona.
- (2) Odgojne preporuke se mogu primijeniti uz uvjet:
  - a) da maloljetnik priznaje krivično djelo,
  - b) da je priznanje dato slobodno i dobrovoljno,
  - c) da postoji dovoljno dokaza da je maloljetnik učinio krivično djelo,
  - d) da maloljetnik u pisanoj formi izražava spremnost za pomirenje sa oštećenim,
  - e) da maloljetnik u pismenoj formi dâ pristanak za primjenu odgojne preporuke, a mlađi maloljetnik i uz pristanak roditelja ili staraoca i
  - f) da u pismenoj formi pristanak dâ i oštećeni u slučaju kad se to po zakonu zahtjeva.

Član 25.

Svrha odgojnih preporuka

Odgojne preporuke imaju svrhu:

- a) da se ne pokreće krivični postupak prema maloljetniku i
- b) da se primjenom odgojnih preporuka utiče na pravilan razvoj maloljetnika i jačanje njegove lične odgovornosti kako ubuduće ne bi činio krivična djela.

Član 26.

Vrste odgojnih preporuka

(1) Odgojne preporuke su:

- a) lično izvinjenje oštećenom,
- b) naknada štete oštećenom,
- c) redovno pohađanje škole ili redovno odlaženje na posao,
- d) uključivanje u rad, bez naknade, u humanitarne organizacije ili poslove socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja,
- e) liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi (bolničko ili ambulantno),
- f) uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta.

- (2) Tužilac ili sudija mogu za konkretni slučaj odrediti primjenu jedne ili više odgojnih preporuka iz stava 1. ovog člana.
- (3) Prilikom primjene odgojne preporuke iz tač. a) i b) stava 1. ovog člana, pored maloljetnika, svoj pristanak u pismenoj formi daje i osoba oštećena krivičnim djelom. U ovom slučaju medijacije (posredovanja) vrši ovlaštena osoba organa socijalnog staranja osposobljena za provođenje postupka posredovanja, praćenja i izvještavanja.
- (4) Ako u okviru nadležnog organa starateljstva nema osposobljene osobe za provođenje postupka medijacije (posredovanja), tužilac ili sudija može odrediti da postupak medijacije između maloljetnika i oštećenog provede organizacija ovlaštenja za provođenje medijacije.
- (5) Ako postupak medijacije provodi organizacija iz stava 4. ovog člana, ovlaštena osoba organa starateljstva je obavezna da prati proces medijacije i o postignutom sporazumu i njegovoj provedbi izvještava tužilaštvo, odnosno sud.
- (6) Za primjenu odgojnih preporuka važe pravila utvrđena Uredbom o primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima („Službene novine Federacije BiH“ broj 6/09), a u slučajevima iz tač. a) i b) stava 1. ovog člana, primjenjivaće se Zakon o postupku medijacije ("Službeni glasnik BiH" broj 37/04).

Član 27. Izbor odgojnih preporuka

- (1) Pri izboru odgojnih preporuka tužilac ili sudija uzeće u obzir mišljenje i sveukupne interese maloljetnika kao i interese oštećenog, vodeći računa da se primijenom odgojnih preporuka, ne ometa redovno školovanje ili rad maloljetnika.
- (2) Odgojne preporuke mogu trajati najduže jednu godinu i izriču se na pune sate, dane i mjesece.
- (3) Odgojne preporuke se mogu tokom njihovog trajanja zamijeniti drugom odgojnom preporukom ili ukinuti.
- (4) Izbor i primjenjivanje odgojnih preporuka vrši se u saradnji sa roditeljima, usvojiocem ili staraocem maloljetnika i nadležnim organom starateljstva. Maloljetniku se omogućava savjetovanje i sa braniocem.

Član 28. Evidencija odgojnih preporuka

Evidencije o izrečenim odgojnim preporukama koje vode tužilaštva i sudovi nemaju karakter kaznene evidencije o osuđivanosti maloljetnika i ne mogu se upotrijebiti na bilo koji način koji bi štetio maloljetniku.

3. Opće odredbe o krivičnim sankcijama prema maloljetnicima

Član 29.

Postupnost u izricanju krivičnih sankcija

Ako nije postupano po principu oportuniteta i nisu primjenjene odgojne preporuke, u skladu sa članom 9. ovog zakona, prednost u izricanju odgojnih mjera uvijek će imati mjere upozorenja i usmjeravanja, zatim mjere pojačanog nadzora, zavodske mjere i kazna maloljetničkog zatvora.

Član 30.

Vrste sankcija i njihova primjena

- (1) Maloljetnicima se za učinjena krivična djela mogu izreći odgojne mjere, kazna maloljetničkog zatvora i sigurnosne mjere.
- (2) Prema mlađem maloljetniku mogu se izreći samo odgojne mjere, a prema starijem maloljetniku, osim odgojnih mjera, izuzetno se može izreći kazna maloljetničkog zatvora.
- (3) Pod uvjetima iz čl. 61. i 62. ovog zakona maloljetniku se mogu izreći mjere sigurnosti.
- (4) Maloljetniku se ne mogu izreći sudska opomena ni uvjetna osuda.

Član 31.

Svrha odgojnih mjera i kazne maloljetničkog zatvora

- (1) U okviru opće svrhe krivičnih sankcija, svrha krivičnih sankcija prema maloljetnicima je da se pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora, kao i osiguranjem općeg i stručnog osposobljavanja, utiče na razvoj i jačanje lične odgovornosti maloljetnika, osigura odgoj i njegov pravilan razvoj, kako bi se osiguralo ponovno uključivanje maloljetnika u društvenu zajednicu.
- (2) Svrha maloljetničkog zatvora je i vršenje pojačanog uticaja na maloljetnog učinioca krivičnog djela da ubuduće ne čini krivična djela, kao i na druge maloljetnike da ne čine krivičana djela.

4. Odgojne mjere

Član 32.

Vrste odgojnih mjera

- (1) Odgojne mjere su:
  - a. mjere upozorenja i usmjeravanja: sudski ukor, posebne obaveze i upućivanje u odgojni centar,

- b. mjere pojačanog nadzora: pojačani nadzor od strane roditelja, usvojioca ili staraoca; pojačani nadzor u drugoj porodici; i pojačani nadzor nadležnog organa socijalnog staranja i
  - c. zavodske mjere: upućivanje u odgojnu ustanovu, upućivanje u odgojno–popravni dom i upućivanje u posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje.
- (2) Mjere upozorenja i usmjeravanja izriču se kada je potrebno i dovoljno takvim mjerama uticati na ličnost i ponašanje maloljetnika.
- (3) Mjere pojačanog nadzora izriču se kada za odgoj i razvoj maloljetnika treba preduzeti trajnije mjere odgoja, preodgoja, uz odgovarajući stručni nadzor i pomoć, a nije potrebno potpuno odvajanje maloljetnika iz dotadašnje sredine.
- (4) Zavodske mjere izriču se maloljetniku prema kome treba preduzeti trajnije i intezivnije mjere odgoja ili liječenja uz njegovo potpuno odvajanje iz dotadašnje sredine. Zavodske mjere primjenjuju se kao posljednje sredstvo i smiju trajati u granicama određenim ovim zakonom samo koliko je potrebno da bi se ostvarila svrha odgojnih mjera.

Član 33. Izbor odgojne mjere

Pri izboru odgojne mjere sud će uzeti u obzir uzrast i zrelost maloljetnika, druga svojstva njegove ličnosti i stepen poremećaja u društvenom ponašanju, njegove sklonosti, težinu djela, pobude iz kojih je djelo učinio, sredinu i prilike u kojima je živio, dosadašnji odgoj, njegovo ponašanje nakon izvršenja krivičnog djela, posebno da li je spriječio ili pokušao da spriječi nastupanje štetne posljedice, naknadio ili pokušao naknaditi pričinjenu štetu, da li je prema njemu ranije bila izrečena krivična sankcija, kao i sve druge okolnosti koje mogu biti od uticaja na izbor one odgojne mjere kojom će se moći najbolje ostvariti svrha odgojnih mjera.

Član 34. Sudski ukor

- (1) Sudski ukor se izriče ako se iz odnosa maloljetnika prema učinjenom krivičnom djelu i njegove spremnosti da ubuduće ne čini krivična djela može zaključiti da će se i prijekorom postići svrha odgojnih mjera.
- (2) Pri zricanju sudskog ukora sud maloljetniku ukazuje na društvenu neprihvatljivost i štetnost njegovog ponašanja, posljedice koje takvo ponašanje na njega može imati, kao i da mu u slučaju ponovnog izvršenja krivičnog djela može biti izrečena druga sankcija.

Član 35. Posebne obaveze

(1) Sud može maloljetniku izreći jednu ili više posebnih obaveza, ako ocijeni da je odgovarajućim nalogima ili zabranama potrebno uticati na maloljetnika i njegovo ponašanje.

(2) Sud maloljetniku može izreći obavezu:

- a) da redovno pohađa školu,
- b) da ne izostaje sa posla,
- c) da se osposobljava za zanimanje koje odgovara njegovim sposobnostima i sklonostima,
- d) da se uključi u rad humanitarnih organizacija ili poslove socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja,
- e) da se uzdrži od posjećivanja određenih lokala, odnosno priredbi i kloni društva i određenih osoba koje na njega mogu štetno uticati,
- f) da se maloljetnik uz saglasnost zakonskog zastupnika podvrgne stručnom medicinskom postupku ili postupku odvikavanja od droge ili drugih vrsta ovisnosti,
- g) da se uključi u pojedinačni ili grupni rad u savjetovalištu za mlade,
- h) da pohađa kurseve za stručno osposobljavanje ili da se priprema i polaže ispite na kojima se provjerava određeno znanje,
- i) da se uključi u određene sportske i rekreativne aktivnosti i
- j) da bez posebnog saglasnosti suda, ne može da napusti mjesto prebivališta ili boravišta.

(3) Pri izboru pojedinih obaveza sud vodi računa o spremnosti maloljetnika da saraduje u njihovom ostvarivanju, kao i o tome da one budu prilagođene njemu i uvjetima u kojim maloljetnik živi.

(4) Izrečene obaveze mogu trajati najduže jednu godinu.

(5) U okviru obaveze iz stava 2. tačka d) ovog člana, maloljetnik može raditi najviše 120 sati u periodu od šest mjeseci, koliko može trajati ova posebna obaveza, ali tako da ne ometa njegovo školovanje ili zaposlenje i ne šteti njegovom zdravlju.

(6) Nadzor nad izvršenjem posebnih obaveza vrši sud koji o tome može tražiti izvještaj i mišljenje organa socijalnog staranja.

(7) Sud može, dok traje izvršenje, obavezu naknadno izmijeniti ili obustaviti od izvršenja.

(8) Kada izriče neku od mjera iz stava 2. ovog člana, sud posebno ukazati maloljetniku, njegovim roditeljima ili usvojiocu, odnosno staraocu da se u slučaju nemogućnosti ispunjenja jedne ili više posebnih obaveza mogu zamjenjeniti drugim obavezama ili

drugom odgojnom mjerom, a u slučaju kad maloljetnik posebne obaveze ne izvršava bez opravdanog razloga, da može biti upućen u odgojni centar.

(9) Propise o primjeni posebnih obaveza prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela donosi federalni ministar pravde.

Član 36. **Upućivanje u odgojni centar**

- (1) Sud izriče mjeru upućivanja u odgojni centar kada je potrebno da se odgovarajućim kratkotrajnim mjerama utiče na ponašanje maloljetnika.
- (2) Maloljetnika kome je izrečena mjera iz stava 1. ovog člana sud može uputiti u odgojni centar:
  - a) na određeni broj sati tokom dana u trajanju od najmanje 14 dana, a najduže 30 dana;
  - b) na neprekidni boravak u trajanju od najmanje 15 dana, ali ne duže od tri mjeseca.
- (3) Pri izricanju mjere iz stava 1. ovog člana sud vodi računa da zbog njenog izvršenja maloljetnik ne izostane s redovne školske nastave ili posla.
- (4) Boravak maloljetnika u odgojnom centru mora biti ispunjen djelatnostima primjerenim njegovim osobinama, učenjem, korisnim radom koji odgovara njegovim sposobnostima i intresima kao i drugim odgojnim sadržajima usmjerenim na razvijanje osjećaja odgovornosti.
- (5) Sud može u toku trajanja ove mjere izmjeniti ranije donesenu odluku tako da maloljetniku odredi boravak u odgojnom centru za određeni broj dana ili odrediti boravak na određeni broj sati u toku dana, a može skratiti odnosno produžiti trajanje neprekidnog boravka u centru ili trajanje boravka u centru na određeni broj sati.
- (6) Uz odluku o upućivanja u odgojni centar sud može izreći i neku od mjera pojačanog nadzora.
- (7) Ako maloljetnik neopravdano odbija ili na drugi način ometa izvršenje izrečenih posebnih obaveza ili odgojne mjere pojačanog nadzora, sud može odlučiti da ga zbog toga uputi u odgojni centar na neprekidni boravak u trajanju od najduže mjesec dana.

Član 37.

Pojačani nadzor roditelja, usvojioca ili staraoca

- (1) Mjeru pojačanog nadzora roditelja, usvojioca ili staraoca sud će izreći ako su roditelji, usvojilac ili staralac propustili da vrše brigu i nadzor nad maloljetnikom, a u mogućnosti su da ovakvu brigu i nadzor vrše.
- (2) Pri izricanju mjere iz stava 1. ovog člana sud može roditelju, usvojiocu ili staraocu dati potrebna uputstva i naložiti mu određene dužnosti u pogledu mjera koje treba preduzeti radi odgoja maloljetnika, njegovog liječenja i otklanjanja štetnih uticaja na njega.
- (3) Pri izricanju mjere iz stava 1. ovog člana, sud određuje da nadležni organ starateljstva provjerava njeno izvršavanje i ukazuje pomoć roditelju, usvojiocu ili staraocu.
- (4) Ova mjera može da traje najmanje šest mjeseci, a najviše dvije godine, s tim da sud naknadno odlučuje o njenom prestanku.
- (5) Kad ovlaštena osoba organa starateljstva utvrdi da roditelj, usvojilac ili staralac ne postupa po posebnim uputama i ne saraduju sa stručnom osobom, mora o tome obavijestiti tužioca. U tom slučaju tužilac sudu podnosi prijedlog radi postupanja u skladu sa članom 45. ovog zakona.

Član 38.

Pojačan nadzor u drugoj porodici

- (1) Ako roditelj, usvojilac ili staralac maloljetnika nisu u mogućnosti da nad njim vrše nadzor ili ako se od njih opravdano ne može očekivati da takav nadzor vrše, maloljetnik će se smjestiti u drugu porodicu koja je voljna da ga primi i koja ima mogućnosti da nad njim vrši pojačani nadzor.
- (2) Mjera pojačanog nadzora u drugoj porodici može da traje najmanje šest mjeseci, a najduže dvije godine, s tim da sud naknadno odlučuje o njenom prestanku. Izvršenje ove mjere se obustavlja kad roditelji, usvojilac ili staralac maloljetnika steknu mogućnost da nad njim vrše pojačani nadzor ili kada prema rezultatu izvršenja mjere prestane potreba za pojačanim nadzorom.
- (3) Pri izricanju odgojne mjere iz stava 1. ovog člana, sud određuje da organ starateljstva provjerava njeno izvršavanje i ukazuje potrebnu pomoć porodici u kojoj je maloljetnik smješten.
- (4) Kada ovlaštena osoba organa starateljstva zadužena za provođenje mjere pojačanog nadzora u drugoj porodici utvrdi da porodica u kojoj je maloljetnik smješten ne postupa po posebnim uputama i ne saraduju sa stručnom osobom,

mora o tome obavijestiti tužioca. U tom slučaju tužilac sudu podnosi prijedlog radi postupanja u skladu sa članom 45. ovog zakona.

Član 39.

Pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja

- (1) Ako roditelji, usvojlac, odnosno staralac maloljetnika nisu u mogućnosti vršiti pojačani nadzor, a ne postoje uvjeti za pojačani nadzor u drugoj porodici, maloljetnik se stavlja pod pojačani nadzor organa starateljstva.
- (2) Dok traje ova mjera maloljetnik ostaje kod svojih roditelja, usvojioca, odnosno kod druge osobe koja se o njemu stara, a pojačani nadzor nad njim vrši određena osoba nadležnog organa starateljstva ili druga stručna osoba koju odredi organ starateljstva.
- (3) Organ starateljstva brine se o školovanju maloljetnika, njegovom zaposlenju, odvajanju iz sredine koja na njega štetno utiče, potrebnom liječenju i sređivanju prilika u kojim živi.
- (4) Ova mjera može da traje najmanje šest mjeseci, a najviše dvije godine, s tim da sud naknadno odlučuje o njenom prestanku.
- (5) Kad ovlaštena osoba organa starateljstva zadužena za provođenje mjere pojačanog nadzora utvrdi da roditelj, usvojlac, odnosno druga osoba koja se o njemu stara ne postupa po posebnim uputama i ne saraduju sa stručnom osobom, mora o tome obavijestiti tužioca. U tom slučaju tužilac sudu podnosi prijedlog radi postupanja u skladu sa članom 45. ovog zakona.

Član 40.

Posebne obaveze uz mjere pojačanog nadzora

- (1) Pri izricanju neke od odgojnih mjera pojačanog nadzora iz člana 37, člana 38. i člana 39. ovog zakona, sud može maloljetniku odrediti jednu ili više posebnih obaveza iz člana 35. ovog zakona ako je to potrebno za uspješno izvršenje izrečene odgojne mjere.
- (2) Posebne obaveze iz člana 35. stav 2. tač. c) do j), traju koliko i izrečena mjera pojačanog nadzora, s tim da sud može u tom vremenu izmijeniti ili obustaviti obaveze koje je izrekao.

Član 41.

Upućivanje u odgojnu ustanovu

- (1) Sud izreče mjeru upućivanja u odgojnu ustanovu kada je potrebno maloljetnika odvojiti iz sredine u kojoj živi i osigurati mu pomoć i stalni nadzora stručnih odgajatelja u ustanovi za odgoj maloljetnika.

- (2) U odgojnoj ustanovi maloljetnik ostaje najmanje šest mjeseci, a najduže dvije godine, s tim da sud svakih šest mjeseci razmatra da li ima osnova za obustavu izvršenja mjere ili zamjene nekom drugom odgojnom mjerom prema članu 45. stav 2. tačka b) ovog zakona.

Član 42.

Upućivanje u odgojno – popravni dom

- (1) Sud izriče mjeru upućivanja u odgojno – popravni dom maloljetniku kada ga je neophodno izdvojiti iz dosadašnje sredine i treba primijeniti pojačane mjere nadzora i stručne programe preodgoja.
- (2) Pri odlučivanju hoće li izreći mjeru iz stava 1. ovog člana, sud posebno uzima u obzir raniji život maloljetnika i stepen poremećaja ponašanja težinu i prirodu učinjenog krivičnog djela i okolnosti da li je prema maloljetniku ranije bila izrečena neka odgojna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora.
- (3) U odgojno – popravnom domu maloljetnik ostaje najmanje šest mjeseci, a najduže četiri godine, s tim da sud svakih šest mjeseci razmatra da li postoje osnovi za obustavu izvršenja ove mjere ili za njenu zamjenu nekom drugom odgojnom mjerom prema članu 45. stav 2. tačka c) ovog zakona.

Član 43.

Uvjetni otpust

- (1) Kada je maloljetniku izrečena zavodska odgojna mjera, sud ga može uvjetno otpustiti iz zavodske ustanove ako je u toj ustanovi proveo najmanje šest mjeseci i ako se na osnovu postignutog uspjeha u odgoju može opravdano očekivati da maloljetnik ubuduće neće činiti krivična djela i da će se u sredini u kojoj bude živio dobro ponašati.
- (2) Sud može odlučiti da se prema maloljetniku za vrijeme uvjetnog otpusta izrekne mjera pojačanog nadzora uz mogućnost primjene jedne ili više posebnih obaveza predviđenih članom 35. ovog zakona.
- (3) Uvjetni otpust traje najduže do isteka zakonskog roka trajanja izrečene zavodske mjere ili dok sud ovu mjeru ne obustavi od izvršenja ili je zamijeni nekom drugom mjerom.
- (4) Ako za vrijeme trajanja uvjetnog otpusta maloljetnik učini novo krivično djelo ili ako određena mjera pojačanog nadzora ne postiže svrhu ili maloljetnik bez opravdanog razloga ne ispunjava posebne obaveze koje su mu određene uz odgojnu mjeru pojačanog nadzora, sud može opozvati uvjetni otpust. Vrijeme provedeno na uvjetnom otpustu se neće uračunati u vrijeme zakonskog trajanja izrečenih zavodskih odgojnih mjera iz člana 32. stav 1. tačka c) ovog zakona.

Član 44.

Upućivanje u posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje

- (1) Maloljetniku ometenom u psihičkom ili fizičkom razvoju sud može umjesto odgojne mjere upućivanja u odgojnu ustanovu ili odgojne mjere upućivanja u odgojno – popravni dom, izreći mjeru upućivanja u posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje.
- (2) Maloljetnik kome je izrečena mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja može se uputiti u posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje maloljetnika samo ako se u toj ustanovi može osigurati čuvanje i liječenje i ostvariti svrha mjere sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja.
- (3) Maloljetnik ostaje u ustanovi za liječenje i osposobljavanje dok je to potrebno radi njegovog liječenja ili osposobljavanja, ali ne duže od tri godine, s tim da će sud svaka tri mjeseca ispitati da li postoje osnovi za obustavu izvršenja ove mjere ili njene zamjene drugom mjerom. Ako maloljetnik u toku izvršenja ove mjere postane punoljetan, ispituje se potreba njegova daljnjeg zadržavanja u toj ustanovi, a kada navršši 23 godine života, izvršenje mjere se nastavlja u ustanovi u kojoj se izvršava mjera sigurnosti.

Član 45.

Obustava izvršenja i zamjena izrečene odgojne mjere drugom odgojnom mjerom

- (1) Ako se poslije donošenja odluke o izricanju posebne obaveze, mjere pojačanog nadzora ili zavodske mjere, pojave okolnosti kojih nije bilo u vrijeme donošenja odluke ili se za njih nije znalo, a one bi značajno uticale na izbor mjere ili ako se odluka ne može izvršiti usljed odbijanja maloljetnika ili njegovih roditelja, usvojioca, odnosno straoca da postupe po izrečenoj odgojnoj mjeri ili po nalogu onoga ko mjeru izvršava ili nastupe druge okolnosti predviđene zakonom, a one bi bile od značaja za donošenje odluke, sud može obustaviti izvršenje ili izrečenu mjeru zamijeniti drugom mjerom.
- (2) Osim u slučajevima iz stava 1. ovog člana, ukoliko za pojedine mjere nije što drugo propisano, sud može tokom izvršenja posebnih obaveza, mjera pojačanog nadzora ili zavodskih mjera, s obzirom na postignuti uspjeh u odgoju, obustaviti ih ili zamijeniti drugom takvom mjerom kojom se bolje postiže svrha odgojnih mjera, s tim što se:
  - a) mjere pojačanog nadzora ne mogu obustaviti od izvršenja prije isteka roka od šest mjeseci, a do isteka ovog roka mogu se zamijeniti mjerom iz člana 35. ovog zakona,

- b) mjera upućivanja u odgojnu ustanovu ne može se obustaviti od izvršenja prije isteka roka od šest mjeseci, a do isteka ovog roka može se zamijeniti samo mjerom iz člana 36. ovog zakona ili mjerom iz člana 44. ovog zakona i
- c) mjera upućivanja u odgojno – popravni dom ne može se obustaviti od izvršenja prije isteka roka od šest mjeseci, a do isteka ovog roka može se zamijeniti samo mjerom iz člana 44. ovog zakona.

Član 46.

Ponovno odlučivanje o odgojnim mjerama

- (1) Ako je od pravosnažnosti odluke kojom je izrečena neka od posebnih obaveza, mjera pojačanog nadzora ili zavodska odgojna mjera, prošlo šest mjeseci, a izvršenje nije započeto, sud ponovo cjeni potrebu izvršenja izrečene mjere. Pri tome sud može odlučiti da se ranije izrečena mjera izvrši, ne izvrši ili da se zamijeni nekom drugom mjerom.
- (2) Ako je od pravosnažnosti odluke kojom je izrečena odgojna mjera upućivanja u odgojni centar prošlo više od šest mjeseci, a izvršenje nije započeto, sud ponovo cjeni potrebu izvršenja izrečene mjere. Pri tome sud može odlučiti da se ranije izrečena mjera izvrši, ne izvrši ili da se zamijeni nekom od mjera pojačanog nadzora.

Član 47.

Učinak kazne na odgojne mjere

- (1) Ako za vrijeme trajanja odgojne mjere sud izrekne starijem maloljetniku kaznu maloljetničkog zatvora, odgojna mjera prestaje kad maloljetnik započne izdržavanje te kazne.
- (2) Ako za vrijeme trajanja odgojne mjere sud izrekne punoljetnoj osobi kaznu maloljetničkog zatvora ili kaznu zatvora najmanje šest mjeseci, odgojna mjera prestaje kad ta osoba započne izdržavanje kazne.
- (3) Ako sud u slučaju iz stava 2. ovog člana izrekne kaznu maloljetničkog zatvora ili zatvora u kraćem trajanju od šest mjeseci, sud u presudi odlučuje hoće li se po izdržanoj kazni nastaviti izvršenje izrečene odgojne mjere ili se izvršenje mjere obustavlja.

Član 48.

Izricanje odgojnih mjera za krivična djela u sticaju

- (1) Ako je maloljetnik učinio više krivičnih djela u sticaju, a sud odluči da izrekne odgojnu mjeru, cjeniče jedinstveno sva djela i izreči samo jednu odgojnu mjeru, osim u slučaju predviđenom u članu 40. stav 1. ovog zakona.

- (2) Po odredbi stava 1. ovog člana, sud će postupiti i kada poslije izrečene odgojne mjere utvrdi da je maloljetnik prije ili poslije njenog izricanja učinio neko krivično djelo.

Član 49. **Evidencija o izrečenim odgojnim mjerama**

- (1) Evidenciju o izrečenim odgojnim mjerama vode nadležni organi starateljstva na osnovu propisa koje donosi federalno ministarstvo nadležno za poslove socijalne zaštite.
- (2) Podaci o izrečenim odgojnim mjerama mogu se dati samo sudu, tužilaštvu, organima unutrašnjih poslova i organima starateljstva u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodi protiv osoba kome je izrečena odgojna mjera. Osobe koje su na bilo koji način došle do ovih podataka, ne smiju upotrijebiti te podatke na način koji bi bio od štete za rehabilitaciju osobe protiv koje je vođen krivični postupak.
- (3) Podaci o izrečenoj odgojnoj mjeri brišu se iz evidencije nakon proteka roka od tri godine od dana kada je prestalo izvršenje odgojne mjere, a u svakom slučaju kada evidentirani napuni 23 godine života.
- (4) Ako evidentirani bude u međuvremenu osuđen na kaznu zatvora ili maloljetničkog zatvora, podaci o odgojnoj mjeri se brišu iz evidencije kada proteknu rehabilitacijski rokovi utvrđeni ovim zakonom.

5. Maloljetnički zatvor

Član 50. **Kažnjavanje starijih maloljetnika**

Kazniti se može samo krivično odgovoran stariji maloljetnik koji je učinio krivično djelo s propisanom kaznom zatvora težom od pet godina, a kojem zbog teških posljedica djela i visokog stepena krivične odgovornosti ne bi bilo opravdano izreći odgojnu mjeru.

Član 51. **Odmjeravanje kazne maloljetničkog zatvora**

- (1) Kazna maloljetničkog zatvora koja se izriče maloljetnom učiniocu krivičnog djela ne može biti duža od pet godina, a izriče se na pune godine ili na mjesece. Za krivično djelo za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora ili za sticaj najmanje dva krivična djela za koja je propisana kazna zatvora duža od deset godina, maloljetnički zatvor može trajati do deset godina.

- (2) Pri odmjeravanju kazne starijem maloljetniku za krivično djelo, sud ne može izreći kaznu maloljetničkog zatvora u trajanju dužem od kazne zatvora propisane za to krivično djelo, a nije vezan za najmanju propisanu mjeru te kazne.
- (3) Pri odmjeravanju kazne maloljetničkog zatvora starijem maloljetniku, sud uzima u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća prema članu 49. st. 1. i 2. Krivičnog zakona, imajući posebno u vidu stepen zrelosti maloljetnika i vrijeme potrebno za njegov odgoj i stručno osposobljavanje.

Član 52.

Izricanje kazne maloljetničkog zatvora za krivičnih djela u sticaju

- (1) Ako stariji maloljetnik učini više krivičnih djela u sticaju, a sud nađe da za svako krivično djelo treba izreći kaznu maloljetničkog zatvora, odmjeriće po slobodnoj ocijeni za sva djela jednu kaznu u granicama predviđenim u članu 51. ovog zakona. Ako sud nađe da bi za neko djelo u sticaju starijeg maloljetnika trebalo kazniti, a za druga krivična djela izreći odgojnu mjeru, za sva djela u sticaju izriče samo kaznu maloljetničkog zatvora.
- (2) Ako je sud za krivična djela u sticaju utvrdio kazne zatvora i maloljetničkog zatvora, izriče zatvor kao jedinstvenu kaznu primjenom općih pravila o sticaju krivičnih djela.
- (3) Ako sud nađe da za neka krivična djela u sticaju treba izreći odgojnu mjeru, a za druga kaznu zatvora, izriče samo kaznu zatvora.
- (4) Sud postupa u skladu sa st. 1, 2. i 3. ovog člana i u slučaju ako poslije izrečene kazne utvrdi da je osuđeni prije ili poslije njenog izricanja učinio drugo krivično djelo.

Član 53.

Uvjetni otpust iz maloljetničkog zatvora

- (1) Osuđena osoba na kaznu maloljetničkog zatvora može biti uvjetno otpuštena, ako je izdržala najmanje trećinu izrečene kazne i ako se na osnovu postignutog uspjeha izvršenja može opravdano očekivati da će se na slobodi dobro ponašati i da neće činiti krivična djela, ali ne prije nego što je proteklo šest mjeseci u kazneno-popravnoj ustanovi. Uz uvjetni otpust sud može izreći neku od odgojnih mjera pojačanog nadzora uz mogućnost primjenjivanja jedne ili više posebnih obaveza predviđenih članom 35. ovog zakona.
- (2) Za opozivanje uvjetnog otpusta primjenjuju se opće odredbe Krivičnog zakona.

Član 54.
Odgođeno izricanje kazne maloljetničkog zatvora

- (1) Sud može izreći kaznu maloljetničkog zatvora i istovremeno odrediti da je neće izvršiti kad se opravdano može očekivati da se i prijetnjom naknadnog izricanja kazne može uticati na maloljetnika da ubuduće ne čini krivična djela. Uz kaznu maloljetničkog zatvora sud može izreći neku od odgojnih mjera pojačanog nadzora i odrediti uz tu mjeru jednu ili više posebnih obaveza predviđenih članom 35. ovog zakona.
- (2) Sud naknadno može izreći izvršenje izrečene kazne maloljetničkog zatvora ako maloljetnik za vrijeme koje sud odredi, a koje ne može biti kraće od jedne ni duže od tri godine (vrijeme provjeravanja), učini novo krivično djelo ili ako odbija da postupi po izrečenoj odgojnoj mjeri pojačanog nadzora ili izvršenju posebnih obaveza.
- (3) Nakon što protekne najmanje jedna godina vremena provjeravanja, sud može nakon što pribavi izvještaj organa starateljstva, izreći konačni odustanak od izricanja kazne, ako nove činjenice potvrđuju uvjerenje da maloljetnik neće učiniti nova krivična djela.

Član 55.
Naknadno izricanje kazne maloljetničkog zatvora

- (1) Ako maloljetnik kojem je odgođeno izricanje kazne maloljetničkog zatvora po članu 54. ovog zakona bude osuđen ili mu bude izrečena odgojna mjera zbog novog krivičnog djela učinjenog prije isteka vremena provjeravanja, sud izriče kaznu za prije učinjeno djelo, ako bi to, s obzirom na novoizrečenu kaznu ili odgojnu mjeru, bilo potrebno radi odvratanja maloljetnika od činjenja krivičnih djela. Kazna za prije počinjeno djelo može se izreći i ako maloljetnik i pored izrečenog upozorenja suda odbija da postupi po izrečenoj odgojnoj mjeri ili izvršenju posebnih obaveza.
- (2) Pri izricanju jedinstvene kazne, postupa se u skladu sa članom 52. ovog zakona.
- (3) Ako sud u slučaju iz stava 1. ovog člana ne izrekne kaznu, odlučuje ostaju li na snazi već izrečene mjere ili izreče druge mjere.
- (4) Kazna se može naknadno izreći najkasnije šest mjeseci nakon proteka vremena provjere ili nakon okončanja postupka zbog novog krivičnog djela.

Član 56.
Zastarjelost izvršenja kazne maloljetničkog zatvora

Kazna maloljetničkog zatvora neće se izvršiti kad od dana pravosnažnosti presude kojom je kazna izrečena protekne:

- 1) pet godina ako je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u trajanju dužem od pet godina,
- 2) tri godine ako je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u trajanju dužem od tri godine i
- 3) dvije godine ako je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u trajanju do tri godine.

Član 57.

Davanje podataka iz kaznene evidencije o osudama na kaznu maloljetničkog zatvora

- (1) Podaci o osudi na kaznu maloljetničkog zatvora mogu se dati samo kada to traži sud, tužilaštvo, policijski organ i organ starateljstva u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodi protiv osobe kojoj je izrečena kazna maloljetničkog zatvora.
- (2) Osobe koje su na bilo koji način došle do podataka iz stava 1. ovog člana, ne smiju upotrijebiti te podatke na način koji bi bio od štete za rehabilitaciju osobe protiv koje je vođen krivični postupak.

Član 58.

Učinak odgojnih mjera i kazne maloljetničkog zatvora

Odgojne mjere i kazna maloljetničkog zatvora ne mogu imati pravne posljedice osude koje se sastoje u zabrani sticanja određenih prava i to:

- a) zabranu obavljanja određenih poslova ili funkcija u organima vlasti, privrednim društvima ili drugim pravnim osobama,
- b) zabranu istupanja u štampi, na radiju, televiziji ili javnim skupovima,
- c) zabranu sticanja određenih zvanja, poziva ili zanimanja ili unapređenja u službi i
- d) zabranu sticanja određenih dozvola ili odobrenja koja se izdaju odlukom organa vlasti.

Član 59.

Brisanje osude

- (1) Osuda na kaznu maloljetničkog zatvora briše se iz kaznene evidencije u roku od jedne godine od dana izdržane, zastarjele ili oprostene kazne, ako za to vrijeme osuđeni maloljetnik ne učini novo krivično djelo.
- (2) Osuda se ne može brisati dok traje primjena mjere sigurnosti.
- (3) Ako je u toku roka za brisanje osude maloljetniku izrečena kazna maloljetničkog zatvora ili zatvora preko pet godina, ne briše se ni ranija ni kasnija osuda.

- (4) Ako maloljetnik ima više osuda, može se iz kaznene evidencije brisati svaka osuda pojedinačno ili istovremeno ako postoje uvjeti za brisanje svake od tih osuda.

Član 60. Rehabilitacija

Poslije izdržane, oprostene ili zastarjele kazne maloljetničkog zatvora, maloljetnici uživaju sva prava utvrđena ustavom, zakonom i drugim propisima, osim ako ta prava nisu ograničena izvršenjem mjera sigurnosti iz člana 61. tač. od a) do d) ovog zakona.

6. Mjere sigurnosti

Član 61. Vrste mjera sigurnosti

Prema maloljetniku se mogu izreći sljedeće mjere sigurnosti:

- a) obavezno psihijatrijsko liječenje;
- b) obavezno liječenje od ovisnosti;
- c) obavezno ambulantno liječenje na slobodi;
- d) zabrana upravljanja motornim vozilom i
- e) oduzimanje predmeta.

Član 62. Izricanje mjera sigurnosti

- (1) Maloljetniku i mlađoj punoljetnoj osobi kojim je izrečena odgojna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora mogu se, pod uvjetima propisanim zakonom, izreći jedna ili više mjera sigurnosti.
- (2) Kada je god moguće mjere liječenja na slobodi imaju prednost nad smještajem maloljetnika u zdravstvenu ustanovu radi provođenja mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i obaveznog liječenja od ovisnosti.

Član 63. Obavezno psihijatrijsko liječenje

- (1) Kada su ispunjeni uvjeti iz člana 74. stav 1. Krivičnog zakona, maloljetniku se izriče mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja, koja traje dok ne prestanu razlozi zbog kojih je izrečena, ali najduže do isteka trajanja odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora ili dok traje odgođeno izvršenje ove kazne ili uvjetni otpust iz zavoda ili ustanove.
- (2) Umjesto mjere obaveznog psihijatrijskog liječenja, maloljetniku se na osnovu nalaza i mišljenja vještaka može izreći odgojna mjera upućivanja u posebnu

ustanovu za liječenje i osposobljavanje ili mjera sigurnosti obaveznog ambulantnog liječenja na slobodi ako se na takav način može osigurati liječenje i postići svrha sigurnosne mjere umjesto koje se izriče.

- (3) Mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja ne može se izreći uz odgojnu mjeru sudskog ukora i posebnih obaveza.

Član 64. Obavezno liječenje od ovisnosti

- (1) Kada su ispunjeni uvjeti iz člana 75. stav 1. Krivičnog zakona, maloljetniku se izriče mjera sigurnosti obaveznog liječenja od ovisnosti u skladu sa članom 63. ovog zakona.
- (2) Umjesto mjere obaveznog liječenja od ovisnosti, maloljetniku se na osnovu nalaza i mišljenja vještaka može izreći mjera ambulantnog liječenja na slobodi ako postoji opasnost da će maloljetnik zbog ovisnosti od alkohola ili opojnih droga i ubuduće činiti krivična djela, a za otklanjanje te opasnosti je dovoljno njegovo ambulantno liječenje na slobodi.

Član 65. Obavezno ambulantno liječenje na slobodi

- (1) Mjera obaveznog ambulantnog liječenja na slobodi može se izreći maloljetniku umjesto mjere obaveznog psihijatrijskog liječenja i obaveznog liječenje od ovisnosti kada su ispunjeni uvjeti za njihovo izricanje i kada se na osnovu nalaza i mišljenja vještaka utvrdi da za provođenje tih mjera nije potrebno zadržavanje i liječenje u zdravstvenoj ustanovi i da je dovoljno ambulantno liječenje na slobodi.
- (2) Kad sud odluči da u skladu sa stavom 1. ovog člana izrekne mjeru obaveznog ambulantnog liječenja, sud izriče krivičnopravnu sankciju u skladu sa čl. 63. i 64. ovog zakona.

Član 66. Zabrana upravljanja motornim vozilom

- (1) Prema maloljetniku i mlađoj punoljetnoj osobi sud može izreći mjeru sigurnosti zabrane upravljanja motornim vozilom u skladu sa članom 77. st. 1, 2. i 3. Krivičnog zakona.
- (2) Ako učinilac krivičnog djela kojem je zabranjeno upravljanje motornim vozilom ne postupi po toj zabrani, mjera sigurnosti se zamjenjuje jednom ili više posebnih obaveza iz člana 35. ovog zakona, odnosno u skladu sa članom 46. Krivičnog zakona, vrši se opoziv uvjetnog otpusta.

Član 67.
Oduzimanja predmeta

Prema maloljetniku može se izreći i mjera sigurnosti oduzimanja predmeta u skladu sa članom 78. Krivičnog zakona.

7. Primjena odredaba o maloljetnicima na punoljetne i mlađe punoljetne osobe

Član 68.
Suđenje punoljetnim osobama za djela koja su učinili kao mlađi maloljetnici

Punoljetnoj osobi koja je navršila 21 godinu života ne može se suditi za krivično djelo koje je učinila kao mlađi maloljetnik.

Član 69.
**Izricanje krivičnih sankcija punoljetnim osobama
za djela koja su učinili kao maloljetnici**

- (1) Punoljetnoj osobi koja je krivično djelo učinila kao maloljetnik a u vrijeme suđenja nije navršila 23 godinu života, može se izreći odgovarajuća odgojna mjera (posebna obaveza, mjera pojačanog nadzora nadležnog organa socijalnog staranja i zavodska mjera upućivanja u odgojno-popravni dom) a iz razloga predviđenih članom 50. ovog zakona i kazna maloljetničkog zatvora. Pri ocjeni hoće li izreći odgojnu mjeru ili kaznu maloljetničkog zatvora, sud uzima u obzir sve okolnosti slučaja, a naročito težinu učinjenog krivičnog djela, vrijeme koje je proteklo od njegovog učinjenja, porodične prilike, ponašanje učinioca, kako se učinilac uključio u redovni život, kao i svrhu koju želi postići primjenom ove sankcije.
- (2) Izuzetno od odredbe stava 1. ovog člana, punoljetnoj osobi koja je u vrijeme suđenja navršila 23 godine života, sud može, umjesto maloljetničkog zatvora, izreći kaznu zatvora ili uvjetnu osudu. Kazna zatvora izrečena u ovom slučaju ima u pogledu rehabilitacije, zastarjelosti, uvjetnog otpusta i pravnih posljedica osude isto pravno dejstvo kao i kazna maloljetničkog zatvora.
- (3) Punoljetnim osobama iz st. 1. i 2. ovog člana uz izrečenu sankciju može se izreći odgovarajuća mjera sigurnosti pod uvjetima predviđenim ovim zakonom.

8. Mlađa punoljetna osoba

Član 70.

Primjena odredaba o maloljetnicima na mlađe punoljetne osobe

U odnosu na mlađe punoljetne učinioce krivičnih djela važe odredbe Krivičnog zakona, a pod uvjetima propisanim ovim zakonom, na njih se primjenjuju i odredbe za maloljetne učinioce.

Član 71.

Izricanje odgojnih mjera mlađim punoljetnim osobama

- (1) Osoba koja je kao punoljetna učinila krivično djelo, a u vrijeme suđenja nije navršila 23 godine života, sud može izreći bilo koju mjeru posebnih obaveza, mjeru pojačanog nadzora nadležnog organa socijalnog staranja ili odgovarajuću zavodsku odgojnu mjeru ako se, s obzirom na njegovu ličnost i okolnosti pod kojima je krivično djelo učinila, može očekivati da će se i odgojnom mjerom postići svrha koja bi se ostvarila izricanjem kazne.
- (2) Mlađoj punoljetnoj osobi kojoj je izrečena odgojna mjera sud može, pod uvjetima propisanim ovim zakonom, izreći odgovarajuće sigurnosne mjere.
- (3) Izrečena odgojna mjera može trajati najduže dok učinilac ne navrši 23 godine života.

Dio peti

KRIVIČNI POSTUPAK PREMA MALOLJETNICIMA

1. Opće odredbe

Član 72.

Primjena zakona

- (1) Odredbe ovog zakona primjenjuju se u postupku prema osobama koje su učinile krivično djelo kao maloljetnici, a u vrijeme pokretanja postupka, odnosno suđenja nisu navršile 23 godine života, kao i odredbe Zakona o krivičnom postupku ako nisu u suprotnosti s odredbama ovog zakona.
- (2) Odredbe čl. 76., 81. stav 3, 82, 94, 111. i 112. ovog zakona, ne primjenjuju se u postupku prema učinioocu koji je u vrijeme pokretanja postupka, odnosno suđenja napunio 21 godinu života.

Član 73.

Primjena odredaba prema djeci

- (1) Kada ovlaštena službena osoba utvrdi da osoba za koju postoje osnovi sumnje da je učinila krivično djelo nije navršila 14 godina, neće je ispitati nego o tome odmah obavještava tužioca i organ starateljstva. Ovlaštena službena osoba

ispituje dijete i tužiocu podnosi službeni izvještaj samo u slučaju kada se radi o krivičnom djelu koje je imalo za posljedicu teško narušavanje tjelesnog integriteta druge osobe ili je učinjena znatna materijalna šteta.

- (2) Kad tužilac utvrdi da osoba za koju se osnovano sumnja da je učinila krivično djelo nije navršila 14 godina, donosi naredbu o nepokretanju krivičnog postupka, a podatke o djelu i učiniocu dostavlja organu starateljstva radi preduzimanja mjera zaštite u okviru njegove nadležnosti.
- (3) Kada sud u toku postupka utvrdi da maloljetnik u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršio 14 godina života, krivični postupak se obustavlja i rješenje dostavlja tužiocu i organu starateljstva radi preduzimanja mjera zaštite u okviru njegove nadležnosti.
- (4) O postupanju u skladu sa st. 2. i 3. ovog člana obavještava se podnosilac prijave i oštećeni uz pravnu pouku da svoj imovinskopravni zahtjev može ostvarivati u parničnom postupku.

Član 74. Izričita zabrana postupanja

Odredbe Zakona o krivičnom postupku o kaznenom nalogu, izjašnjenju o krivnji, razmatranje izjave o priznanju krivnje i pregovaranju o krivnji, ne primjenjuju se u krivičnom postupku prema maloljetnicima.

Član 75. Pokretanje postupka prema maloljetniku

Krivični postupak prema maloljetniku se pokreće naredbom za pokretanje pripremnog postupka koju donosi tužilac.

Član 76. Obazrivo postupanje

- (1) Pri preduzimanju radnji kojima je prisutan maloljetnik, a naročito pri njegovom ispitivanju, postupa se obazrivo vodeći računa o zrelosti, ličnim svojstvima i zaštiti privatnosti maloljetnika kako vođenje krivičnog postupka ne bi štetno uticalo na njegov fizički, mentalni i kognitivni razvoj.
- (2) Organi koji učestvuju u postupku upozorenjem ili udaljenjem na određeni period, spriječavaju svako nedisciplinovano ponašanje maloljetnika.
- (3) Ako maloljetnik i nakon upozorenja nastavi sa nedoličnim ponašanjem, sudija, odnosno predsjednik vijeća može odlučiti da se maloljetnik udalji iz sudnice za određeni vremenski period, a postupak se nastavlja u prisutnosti branioca.

Nakon povratka maloljetnika u sudnicu, branilac ga obavještava o radnjama provedenim u njegovoj odsutnosti.

Član 77. Obavezna odbrana

- (1) Maloljetnik mora imati branioca prilikom prvog saslušanja od strane tužioca ili ovlaštene službene osobe, kao i tokom cijelog postupka.
- (2) Maloljetnik ima branioca i onda kad ovlaštena službena osoba izriče policijsko upozorenje iz člana 23. ovog zakona i kada tužilac uvjetuje nepokretanje postupka prema maloljetniku ispunjenjem odgojne preporuke iz člana 26. ovog zakona.
- (3) Ako sam maloljetnik, njegov zakonski zastupnik ili srodnici ne uzmu branioca, o tome se obavještava sudija koji na prijedlog tužioca ili ovlaštene službene osobe postavlja branioca po službenoj dužnosti.
- (4) Branilac iz stava 3. ovog člana mora imati posebna znanja.

Član 78. Oslobađenje od dužnosti svjedočenja

- (1) Niko ne može biti oslobođen dužnosti svjedočenja o okolnostima potrebnim za ocjenjivanje zrelosti maloljetnika, upoznavanja njegove ličnosti i prilika u kojim živi.
- (2) Dužnosti svjedočenja oslobođeni su samo roditelj, staralac, usvojlac, vjerski službenik, odnosno ispovjednik i branilac.
- (3) Kad svjedoči socijalni radnik organa starateljstva, njegovo ispitivanje se ne može odnositi na okolnosti učinjenog djela o kojima je saznao ispitivanjem maloljetnika u postupku sačinjavanja socijalne anamneze iz člana 87. ovog zakona i drugih izvještaja po zahtjevu tužilaštva ili suda.

Član 79. Spajanje i razdvajanje postupka

- (1) Kada je maloljetnik učestvovao u izvršenju krivičnog djela zajedno sa punoljetnom osobom, postupak prema njemu se razdvaja i provodi po odredbama ovog zakona.
- (2) Izuzetno, nakon okončanog pripremnog postupka, a na obrazložen prijedlog tužioca, postupak prema maloljetniku može se spojiti s postupkom protiv punoljetne osobe i sprovesti po odredbama Zakona o krivičnom postupku i

ovog zakona samo ako je spajanje postupka neophodno za svestrano razrješenje stvari. O spajanju postupka odlučuje sudija za maloljetnike.

- (3) U jedinstvenom postupku, suđenje se provodi pred sudijom nadležnog suda, odnosno pred vijećem od trojice sudija kojim presjedava sudija za maloljetnike.
- (4) Do završetka glavnog pretresa sudija, odnosno vijeće može odlučiti da se iz razloga cjelishodnosti ili drugih opravdanih razloga postupak razdvoji.
- (5) Protiv rješenja kojim je odlučeno o spajanju ili razdvajanju postupka žalba nije dopuštena.
- (6) Kad se provodi jedinstven postupak za maloljetnika i punoljetne učinioce, u pogledu maloljetnika će se uvijek primijeniti odredbe člana 76. do 78, od čl. 81. do 86, 89, 90, 92, od čl. 94 do 103, 110. stav 3, 111, 112, 115. i 119. ovog zakona, a ostale odredbe ovog zakona ukoliko njihova primjena nije u suprotnosti s vođenjem jedinstvenog postupka.

Član 80.

Provođenje jedinstvenog postupka

- (1) Kad je osoba učinila neko krivično djelo kao maloljetna, a neko djelo kao punoljetna, provodi se jedinstveni postupak i punoljetnoj osobi se sudi po odredbama ovog zakona.
- (2) U jedinstvenom postupku, suđenje se provodi pred sudijom za maloljetnike nadležnog suda, odnosno pred vijećem od trojice sudija od kojih je najmanje jedan sudija za maloljetnike, ukoliko ta osoba u vrijeme pokretanja postupka nije navršila 23 godine.

Član 81.

Uloga organa starateljstva

- (1) U postupku prema maloljetnicima pored ovlaštenja koja su izričito predviđena u odredbama ovog zakona, organ starateljstva ima pravo da se upozna s tokom postupka, da u toku postupka stavlja prijedloge i da ukazuje na činjenice i dokaze koji su od važnosti za donošenje pravilne odluke.
- (2) O svakom pokretanju postupka prema maloljetniku tužilac obavještava nadležni organ starateljstva.
- (3) Sudovi i tužilaštva izvještavaju organ starateljstva kada u krivičnom postupku utvrđene činjenice i okolnosti upućuju na potrebu preduzimanja mjera radi zaštite prava i dobrobiti maloljetnika.

Član 82.
Pozivanje i dostavljanje pismena

- (1) Maloljetnik se poziva preko roditelja, odnosno zakonskog zastupnika, a ako to nije moguće, onda sudija zbog potrebe hitnog postupanja ili drugih okolnosti na prijedlog tužioca u interesu maloljetnika imenuje posebnog staraoca do okončanja postupka. Posebnog staraoca do okončanja krivičnog postupka predlaže organ starateljstva.
- (2) Dostavljanje odluka i drugih pismena maloljetniku vrši se shodno odredbama Zakona o krivičnom postupku, s tim da se maloljetniku pismena ne dostavljaju isticanjem na oglasnu ploču suda, a ne primjenjuje se ni odredba Zakona o krivičnom postupku o usmenom saopštavanju odluke. Odluke i druga pismena se dostavljaju i roditeljima, odnosno staraocu maloljetnika.

Član 83.
Dovođenje maloljetnika

Mjeru dovođenje kojom se osigurava prisutnost maloljetnika i uspješno vođenje krivičnog postupka, provode pripadnici sudske policije u civilnoj odjeći vodeći računa da to čine na neupadljiv način, osim u slučajevima opasnih učinilaca ili najtežih krivičnih djela.

Član 84.
Objavlivanje toka krivičnog postupka

- (1) Ne smije se objaviti tok krivičnog postupka prema maloljetniku, ni odluke donesene u tom postupku, niti se može u svrhu objavljivanja vršiti video i audio snimanje toka postupka.
- (2) Pravosnažna odluka suda može se objaviti, ali bez navođenja imena maloljetnika i drugih podataka iz kojih bi se mogao utvrditi njegov identitet.

Član 85.
Dužnost hitnog postupanja

Organi koji učestvuju u postupku prema maloljetniku, kao i drugi organi i ustanove od kojih se traže obavještenja, izvještaji ili mišljenja, dužni su da postupaju najhitnije kako bi se postupak što prije završio.

Član 86.
Mjesna nadležnost

Za postupak prema maloljetnicima, po pravilu, mjesno je nadležan sud njegovog prebilašta, a ako maloljetnik nema prebivališta ili ono nije poznato – sud boravišta maloljetnika. Postupak se može provesti pred sudom boravišta maloljetnika ili pred

sudom mjesta izvršenja krivičnog djela, odnosno pred sudom na čijem se području nalazi zavod ili ustanova za izvršenje krivičnih sankcija u kojoj se maloljetnik nalazi, ako je očigledno da će se pred tim sudom postupak lakše provesti.

2. Postupanje prije pokretanja pripremnog postupka

Član 87. Socijalna anamneza

- (1) Prije pokretanja pripremnog postupka za djelo koje se maloljetniku stavlja na teret tužilac je dužan od posebnog odjela ili službe za maloljetnike nadležnog organa starateljstva pribaviti podatke koji se tiču uzrasta, zrelosti i drugih osobina ličnosti maloljetnika, sredini i prilikama u kojim on živi kako bi mogao odlučiti da li će za konkretni slučaj postupati primjenom načela oportuniteta, postupak obustaviti ili pristupiti postupku primjene odgojne preporuke ili će donijeti naredbu za pokretanje pripremnog postupka.
- (2) Anamnezu iz stava 1. ovog člana pribavlja i ovlaštena službena osoba kada su ispunjeni uvjeti iz člana 23. ovog zakona.

Član 88. Radnje postupanja ovlaštene službene osobe prilikom izricanja policijskog upozorenja

- (1) U pravilu, ispitivanje maloljetnika vrši tužilac, a ovlaštena službena osoba ispitivanje vrši uz odobrenje tužioca.
- (2) Za krivična djela s propisanom novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine, ovlaštena službena osoba koja ima posebna znanja, uz pribavljeno odobrenje tužioca, ispituje maloljetnika. Komunikacija sa maloljetnikom, pozivanje i obavještanje o pravima vrši se u skladu sa članom 96. st. 2, 3, 4 i 5. ovog zakona.
- (3) Ovlaštena službena osoba ispituje maloljetnika u prisustvu njegovog branioca, roditelja, staraoca, odnosno usvojioca. Kada su roditelji, staralac, odnosno usvojilac spriječeni da prisustvuju ispitivanju, odnosno ako njihovo prisustvo ne bi bilo u interesu maloljetnika, ovlaštena službena osoba ispituje maloljetnika u prisustvu predstavnika organa starateljstva ili predstavnika ustanove za smještaj maloljetnika.
- (4) Ovlaštena službena osoba nakon što u roku od 24 sata ispita maloljetnika i prikupi dokaze, uz službeni izvještaj može tužiocu dostaviti i obrazložen prijedlog da se maloljetnik za konkretni slučaj samo upozori. Ako tužilac nakon razmatranja prijedloga utvrdi da postoje dokazi da je maloljetnik učinio krivično djelo i da, s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život maloljetnika i njegova lična svojstva, pokretanje krivičnog

postupka ne bi bilo cjelishodno, tužilac može dati traženo odobrenje i predmet dostaviti ovlaštenoj službenoj osobi da maloljetniku izrekne policijsko upozorenje.

- (5) Ako tužilac ne odobri izricanje policijskog upozorenja o tome obavještava ovlaštenu službenu osobu i prije pokretanja pripremnog postupka razmatra mogućnost i opravdanost izricanja odgojne preporuke u smislu člana 90. ovog zakona, odnosno donosi naredbu za pokretanje pripremnog postupka na osnovu člana 91. stav 1. ovog zakona.
- (6) U slučaju iz stava 2. ovog člana ovlaštena službena osoba će najdalje u roku od tri dana od dostavljanja predmeta o maloljetniku izreći policijsko upozorenje i tom prilikom ukazuje na društvenu neprihvatljivost i štetnost njegovog ponašanja, posljedice koje takvo ponašanje može na njega imati, kao i na mogućnost vođenja krivičnog postupka i izricanje krivične sankcije u slučaju ponovnog izvršenja krivičnog djela. Na osobe koje prisustvuju saopštavanju odluke, primjenjuje se stav 3. ovog člana. Odluka se bilježi u spisu.
- (7) Ovlaštena službena osoba će u roku od tri dana od donošenja odluke i naredbe iz st. 5. i 6. ovog člana o toj odluci pismeno obavjestiti tužioca, maloljetnika i njegovog branioca, roditelja, odnosno staraoca ili usvojioca maloljetnika, organ socijalnog staranja kao i oštećenog, uz navođenje razloga za donošenje ove odluke.
- (8) Priznanje maloljetnika da je učinio krivično djelo, ne može biti korišćeno protiv njega u bilo kojem drugom naknadnom postupku.

Član 89.

Primjena načela oportuniteta

- (1) Za krivična djela s propisanom novčanom kaznom ili kaznom zatvora do pet godina, tužilac može odlučiti da ne pokrene krivični postupak iako postoje dokazi da je maloljetnik učinio krivično djelo, ako smatra da ne bi bilo cjelishodno da se vodi postupak prema maloljetniku, s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život maloljetnika i njegova lična svojstva. Tužilac može postupiti na isti način i u slučaju krivičnog djela sa propisanom kaznom zatvora preko pet godina ako je takvo postupanje u skladu sa principom srazmjernosti iz člana 9. ovog zakona. Radi utvrđivanja navedenih okolnosti, tužilac može zatražiti obavještenja od roditelja, odnosno staraoca maloljetnika, drugih osoba i ustanova, a kad je to potrebno može ove osobe i maloljetnika pozvati radi neposrednog obavještanja. Tužilac će tražiti mišljenje organa starateljstva o cjelishodnosti pokretanja postupka prema maloljetniku.
- (2) Ako je za donošenje odluke iz stava 1. ovog člana potrebno da se ispituju lična svojstva maloljetnika, sud može na obrazložen prijedlog tužioca uputiti

maloljetnika u prihvatilište za djecu i omladinu ili odgojnu ustanovu, ali najduže do 30 dana.

- (3) Kad je izvršenje kazne ili odgojne mjere u toku, tužilac može odlučiti da ne zahtijeva pokretanje krivičnog postupka za drugo krivično djelo maloljetnika, ako s obzirom na težinu tog krivičnog djela, kao i na kaznu, odnosno odgojnu mjeru koja se izvršava, ne bi imalo svrhe vođenje postupka i izricanje krivičnopravne sankcije za to djelo.
- (4) Kad tužilac u slučajevima iz st. 1. i 3. ovog člana nađe da nije cjelishodno pokretanje postupka prema maloljetniku, obavještava o tome, uz navođenje razloga, roditelja odnosno staraoca ili usvojioca maloljetnika, organ starateljstva kao i oštećenog.

Član 90.

Primjena odgojne preporuke od strane tužioca

- (1) Prije donošenja naredbe za pokretanje pripremnog postupka prema maloljetniku za krivična djela iz člana 89. stav 1. ovog zakona, tužilac je dužan razmotriti mogućnost i opravdanost primjene odgojne preporuke, u skladu sa odredbama ovog zakona. Tužilac o takvoj mogućnosti rješavanja konkretnog slučaja, prirodi, sadržaju, trajanju, posljedicama primjene odgojne preporuke kao i posljedicama odbijanja saradnje, izvršenja i ispunjenja odgojne preporuke, obavještava maloljetnika i njegove roditelje, odnosno staraoca ili usvojioca.
- (2) Kada tužilac za krivična djela iz člana 89. stava 1. ovog zakona ne primjeni odgojnu preporuku, dužan je obrazložiti razloge za donošenje takve odluke.
- (3) Tužilac donosi naredbu kojom se izriče odgojna preporuka kada maloljetnik pristane da ispuni svoju obavezu preuzetu odgojnom preporukom. Dok traje primjena odgojne preporuke organ starateljstva tužiocu dostavlja izvještaj o njenoj primjeni.
- (4) Ako su ispunjeni uvjeti za primjenu odgojne preporuke i nakon što uz saradnju i nadzor organa starateljstva maloljetnik ispuni obavezu preuzetu odgojnom preporukom, tužilac donosi naredbu o nepokretanju pripremnog postupka prema maloljetniku i o tome, po potrebi obavještava oštećenog upućujući ga da svoj imovinskopravni zahtjev može ostvariti u parničnom postupku i obavještava podnosioca prijave.
- (5) Ako maloljetnik djelimično ispuni obavezu preuzetu odgojnom preporukom tako da kompenzacija još nije bila primljena putem odgojne preporuke, tužilac odlučuje u skladu sa stavom 4. ovog člana kada nađe da pokretanje pripremnog postupka ne bi bilo cjelishodno.

- (6) Ako se na osnovu izvještaja organa starateljstva utvrdi da maloljetnik bez opravdanog razloga odbija da ispuni obavezu preuzetu odgojnom preporukom ili je neuredno izvršava, tužilac donosi naredbu o pokretanju pripremnog postupka.
- (7) Prilikom razmatranja mogućnosti i opravdanosti primjene odgojne preporuke, priznanje maloljetnika da je učinio krivično djelo, ne može biti korišćeno protiv njega u bilo kojem drugom naknadnom postupku.

3. Pripremni postupak

Član 91.

Naredba za pokretanje i vrijeme trajanja pripremnog postupka

- (1) Ako postoje osnovi sumnje da je maloljetna osoba učinila krivično djelo, te nakon razmatranja u skladu sa članom 90. stav 1. ovog zakona nađe da nema mogućnost niti opravdanja za primjenu odgojnih preporuka ili ako maloljetnik neopravdano odbije ili neuredno izvršava odgojnu preporuku, tužilac donosi naredbu za pokretanje pripremnog postupka, o čemu obavještava organ starateljstva.
- (2) U fazi pripremnog postupka sudija za maloljetnike ima ista ovlaštenja koja po Zakonu o krivičnom postupku pripadaju sudiji za prethodni postupak .
- (3) Tužilac će okončati pripremni postupak u roku od 90 dana od donošenja naredbe iz stava 1. ovog člana, a ako se pripremni postupak ne završi u ovom roku važi supsidijarna primjena odredbi člana 239. i člana 240. Zakona o krivičnom postupku.

Član 92.

Pribavljanje podataka o ličnosti maloljetnika

- (1) U pripremnom postupku, pored činjenica koje se odnose na krivično djelo, tužilac, ako je potrebno, na osnovu socijalne anamneze u skladu sa članom 87. ovog zakona, pribavlja i druge podatke koje se tiču ličnosti maloljetnika i njegovog ponašanja, sredine i prilika u kojim živi.
- (2) O okolnostima iz stava 1. ovog člana tužilac pribavlja izvještaj i saslušava osobe koje mogu dati potrebne podatke, izuzev osoba iz člana 78. stav 2. ovog zakona. O tim okolnostima obavezno se pribavlja mišljenje organa starateljstva, a ako je prema maloljetniku bila izrečena odgojna mjera – pribavlja se izvještaj o primjeni te mjere. Ako je prema maloljetniku bila izrečena zavodska mjera, tužilac pribavlja izvještaj zavoda ili ustanove o primjeni te mjere.
- (3) Tužilac može prikupljanje podataka iz st. 1. i 2. ovog člana povjeriti stručnom savjetniku tužilaštva.

- (4) Kad je za utvrđivanje zdravstvenog stanja maloljetnika, stepena zrelosti i drugih svojstava ličnosti potrebno da maloljetnika pregledaju vještaci, za ovaj pregled određuje se ljekari, psiholozi ili pedagozi. Ovakva ispitivanja maloljetnika mogu se obaviti u zdravstvenoj ili drugoj ustanovi.

Član 93.

Osobe koje prisustvuju radnjama u pripremnom postupku

- (1) Tužilac sam određuje način izvođenja pojedinih radnji propisanih odredbama Zakona o krivičnom postupku, i to u onoj mjeri koja osigurava prava maloljetnika na odbranu, prava oštećenog i prikupljanje dokaza potrebnih za odlučivanje.
- (2) Radnjama u pripremnom postupku prisustvuje maloljetnik, osim ako postoje razlozi iz člana 111. stav 4. ovog zakona, i branilac. Ispitivanje maloljetne osobe, kad je to potrebno, obavlja se uz pomoć pedagoga ili druge stručne osobe.
- (3) Tužilac može odobriti da radnjama u pripremnom postupku bude prisutan predstavnik organa starateljstva i roditelj, odnosno staralac ili usvojlac maloljetnika. Kad su navedene osobe prisutne tim radnjama, mogu stavljati prijedloge i upućivati pitanja osobi koja se ispituje, odnosno saslušava.
- (4) Tužilac može uskratiti prisustvo roditeljima, odnosno staraocu ili usvojiocu maloljetnika ako je takva odluka u interesu maloljetnika i tada tužilac radnje provodi u prisustvu predstavnika organa starateljstva ili predstavnika ustanove za smještaj maloljetnika.

Član 94.

Privremeni smještaj maloljetnika u toku pripremnog postupka

- (1) Sudija može na prijedlog tužioca odrediti da se maloljetnik u toku pripremnog postupka privremeno smjesti u prihvatilište ili sličnu ustanovu za prihvatanje maloljetnika ako je to potrebno radi izdvajanja maloljetnika iz sredine u kojoj je živio ili radi pružanja pomoći, zaštite ili smještaja maloljetnika, a posebno ako je to potrebno radi otklanjanja opasnosti od ponavljanja krivičnog djela.
- (2) Protiv rješenja o privremenom smještaju maloljetnika žalbu mogu uložiti u roku od 24 sata maloljetnik, roditelj, usvojlac, odnosno staralac i branilac. O žalbi odlučuje vijeće za maloljetnike istog suda u roku od 24 sata, s tim da žalba ne zadržava izvršenje rješenja.
- (3) Izvršenje mjere privremenog smještaja provodi se prema odredbama koje vrijede za ustanove, a u pogledu dužine trajanja, kontrole opravdanosti trajanja ovog smještaja i drugih prava, primjenjuju se odredbe ovog zakona koje se odnose na maloljetnike u pritvoru.

- (4) Troškovi smještaja maloljetnika isplaćuju se iz budžetskih sredstava tužilaštva i ulaze u troškove krivičnog postupka.

4. Mjere za osiguranje prisustva maloljetnika i uspješno vođenje krivičnog postupka

Član 95. Mjere zabrane

- (1) Kada su ispunjeni uvjeti iz člana 146. stav 1. tač. a) do c) Zakona o krivičnom postupku, sud može na prijedlog stranaka ili branioca ili po službenoj dužnosti prema maloljetniku umjesto određivanja i produženja pritvora odrediti mjere zabrane i to :
- a) zabranu napuštanja boravišta i zabranu putovanja bez odobrenja,
  - b) zabranu posjećivanja određenih mjesta ili područja,
  - c) zabranu sastajanja s određenim osobama,
  - d) narediti da se povremeno javlja određenom državnom organu,
  - e) narediti da se mlađoj punoljetnoj osobi privremeno oduzme putna isprava uz zabranu izdavanja novih isprava, kao i zabraniti korišćenje lične karte za prelazak državne granice Bosne i Hercegovine.
- (2) Kad određuje mjere zabrane, shodno se primjenjuju odredbe čl. 140, 140a, 140b, 140c. i 140e. Zakona o krivičnom postupku.

Član 96. Lišenje slobode

- (1) Ovlaštena službena osoba može maloljetnu osobu lišiti slobode ako postoje osnovi sumnje da je izvršila krivično djelo i ako postoje razlozi predviđeni članom 146. stav 1. tač. a), b) i c) Zakona o krivičnom postupku.
- (2) Prilikom lišenja slobode i tokom boravka maloljetnika u policijskoj stanici ministarstva unutrašnjih poslova svi kontakti ovlaštene službene osobe sa maloljetnikom se obavljaju na način koji u punoj mjeri poštuje ličnost maloljetnika i podržava njegovu dobrobit. Bilo koji postupci koji narušavaju fizičko i mentalno zdravlje maloljetnika su zabranjeni.
- (3) O lišenju slobode ovlaštena službena osoba odmah obavještava roditelja, odnosno staraoca ili usvojioca maloljetnika, branioca i nadležni organ starateljstva. Ukoliko roditelji ili staraoci maloljetnika nisu dostupni, oni se obavještavaju u što kraćem roku.
- (4) Ispitivanje maloljetnika vrši tužilac ili uz odobrenje tužioca ovlaštena službena osoba koji osiguravaju prisustvo roditelja, odnosno staraoca ili usvojioca.

- (5) Kada se maloljetnik prvi put ispituje, prije početka ispitivanja tužilac ili ovlaštena službena osoba maloljetnika u pismenoj formi, a nakon toga i usmeno na maternjem jeziku i na njemu razumljiv način, obavještavaju o pravima iz člana 92. stav 2. Zakona o krivičnom postupku, a posebno o pravu da u prisustvu branioca, roditelja, odnosno staraoca ili usvojioca ili predstavnika organa starateljstva, bude ispitan od strane tužioca ili ovlaštene službene osobe.
- (6) Ovlaštena službena osoba je dužna maloljetnu osobu bez odlaganja, a najkasnije u roku od 12 sati dovesti tužiocu i obavijestiti ga o razlozima i vremenu lišenja slobode. Ako maloljetnik lišen slobode ne bude doveden tužiocu u ovom roku, pušta se na slobodu.

Član 97.

Posebna pravila postupanja tokom lišenja slobode

- (1) Maloljetnik koji je lišen slobode dok se nalazi u policijskoj stanici i tokom zadržavanja u tužilaštvu, smješta se u prostoriju tako da nije u kontaktu sa odraslima.
- (2) Dovođenje maloljetnika se obavlja na način koji štiti njegovo dostojanstvo i pretpostavku nevinosti.
- (3) Maloljetniku se prilikom lišenja slobode i stavljanja u pritvor oduzimaju predmeti u vezi sa krivičnim djelom i predmeti koje ne smije imati u pritvoru prema pravilima kućnog reda, a ima pravo da zadrži lične stvari i pravo na odgovarajuću medicinsku njegu koja uključuje i ljekarski pregled nakon lišavanja slobode.

Član 98.

Odlučivanje tužioca nakon dovođenja maloljetnika lišenog slobode

Nakon što je maloljetna osoba dovedena, tužilac je dužan bez odlaganja, a najkasnije u roku od 12 sati od dovođenja, ispitati maloljetnika ako već nije ispitan i odlučiti da li će sudiji staviti prijedlog za izricanje mjera zabrane iz člana 95. ovog zakona ili privremenog smještaja u skladu sa članom 94. ovog zakona ili prijedlog za određivanje pritvora ili će ga pustiti na slobodu. Prilikom predlaganja tužilac uvijek daje prednost mjerama zabrane, a potom mjeri privremenog smještaja, dok pritvor kao krajnju mjeru predlaže samo ako se prethodnim mjerama ne može osigurati prisustvo maloljetnika tokom suđenja.

Član 99.

Određivanje pritvora

- (1) Ako postoji osnovana sumnja da je maloljetnik učinio krivično djelo, sudija može odrediti pritvor kad postoje razlozi predviđeni članom 146. stav 1. tač. a), b) i c) Zakona o krivičnom postupku.

- (2) Prije donošenja rješenja o određivanju pritvora sudija maloljetnika odmah upozna sa prijedlogom iz člana 98. ovog zakona, sasluša ga na te okolnosti i najkasnije u roku od 12 sati od prijema prijedloga tužioca odlučuje o određivanju pritvora ili maloljetnika pušta na slobodu.
- (3) Ako postoje okolnosti zbog kojih ne može postupati sudija za maloljetnike, o pritvoru će odlučiti sudija sa posebnim znanjima koga odredi predsjednik suda, o čemu se obavještava sudija za maloljetnike.
- (4) Protiv rješenja kojim je određen pritvor dopuštena je žalba vijeću iz člana 17. stav 3. ovog zakona u roku od 24 sata od sata prijema ovog rješenja. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.
- (5) Ako sudija ne prihvati prijedlog tužioca za određivanje pritvora, donosi rješenje kojim se prijedlog odbija i maloljetnika odmah pušta na slobodu. Tužilac na ovo rješenje može uložiti žalbu, ali žalba ne zadržava izvršenje rješenja.
- (6) U slučajevima iz st. 4. i 5. ovog člana, vijeće je dužno odluku o žalbi donijeti u roku od 24 sata.

Član 100. Trajanje pritvora

- (1) Po rješenju sudije pritvor može trajati najduže 30 dana od dana lišenja slobode, uz obavezu vijeća da vrši kontrolu neophodnosti pritvora svakih 10 dana, uz prethodno izjašnjenje tužioca o preduzetim radnjama za period koji prethodi kontroli. Ako tužilac ne postupi na ovaj način obavještava se tužilac kantonalnog tužilaštva radi preduzimanja potrebnih mjera za ispunjenje zahtjeva iz ovog stava.
- (2) Pritvor se odlukom vijeća iz člana 17. stav 3. ovog zakona, po obrazloženom prijedlogu tužioca, može produžiti za još 30 dana. Protiv rješenja vijeća dopuštena je žalba o kojoj odlučuje vijeće drugostepenog suda u roku od 24 sata po prijemu žalbe.
- (3) O pritvaranju maloljetnika sudija odmah ili u što kraćem roku obavještava roditelja, staroca ili ustanovu kojoj je maloljetnik povjeren na odgoj i čuvanje, kao i organ socijalnog staranja.
- (4) U toku pripremnog postupka, a prije isteka trajanja pritvora, sudija na prijedlog tužioca ukida pritvor i maloljetnika odmah pušta na slobodu.

Član 101.

Trajanje pritvora nakon okončanja pripremnog postupka

Nakon dostavljanja prijedloga za izricanje krivične sankcije, pritvor se na obrazložen prijedlog tužioca može produžiti po odluci vijeća iz člana 17. stav 3. ovog zakona, za još dva mjeseca uz kontrolu pritvora svakih mjesec dana i uz prethodno izjašnjenje tužioca o preduzetim radnjama za period koji prethodi kontroli. Protiv tog rješenja dopuštena je žalba vijeću drugostepenog suda iz člana 17. stav 2. ovog zakona koje o žalbi odlučuje u roku od 24 sata od prijema žalbe. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 102.

Pritvor nakon izricanja krivične sankcije

- (1) Pritvor se odmah ukida ako je sud donio rješenje da se prema maloljetniku obustavi postupak iz razloga predviđenih članom 298. tač. c) e) i f) i članom 299. Zakona o krivičnom postupku ili kad sud nađe da nije cjelishodno maloljetniku izreći zavodsku odgojnu mjeru ili kaznu maloljetničkog zatvora, nego maloljetniku izrekne odgojnu mjeru iz člana 32. stav 1. tač. a) i b) ovog zakona.
- (2) Poslije izricanja zavodske odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora, pritvor može trajati najduže još dva mjeseca. Ako za to vrijeme ne bude izrečena drugostepena odluka kojom se potvrđuje ili preinačuje prvostepena odluka, pritvor se ukida i maloljetnik odmah pušta na slobodu. Ako u roku od dva mjeseca bude izrečena drugostepena odluka kojom se prvostepena odluka ukida, pritvor može trajati još 30 dana od izricanja drugostepene odluke.
- (3) Ako se maloljetnik nalazi u pritvoru, a odluka kojom mu je izrečena zavodska odgojna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora postala pravosnažna, maloljetnik se može pustiti na slobodu do upućivanja u ustanovu za izvršenje zavodske odgojne mjere ili kazne.
- (4) Vrijeme provedeno u pritvoru ili ustanovama privremenog smještaja iz čl. 94. i 112. ovog zakona, kao i svako lišenje slobode u vezi sa krivičnim djelom, uračunava se u vrijeme trajanja izrečene zavodske odgojne mjere i kazne maloljetničkog zatvora u skladu sa članom 57. stav 1. Krivičnog zakona.

Član 103.

Postupanje prema maloljetniku u pritvoru

- (1) Maloljetnik se nalazi u pritvoru odvojeno od punoljetnih osoba.
- (2) Dok se nalazi u pritvoru maloljetniku se omogućavaju uvjeti korisni za njegov odgoj i zanimanje.

- (3) Sudija ima prema pritvorenim maloljetnicima ista ovlaštenja koja po Zakonu o krivičnom postupku pripadaju sudiji za prethodni postupak, odnosno sudiji za prethodno saslušanje i može u svako doba obilaziti pritvorenika, sa njim razgovarati i od njega primati pritužbe.
- (4) Obilazak maloljetnika u pritvoru vrši i tužilac.
- (5) Po nalogu sudije i tužioca obilazak pritvorenog maloljetnika može obaviti svakih 20 dana stručni savjetnik suda i tužilaštva. O obilasku pritvorenika sačinjava se izvještaj koji je sastavni dio spisa.

5. Postupanje nakon okončanog pripremnog postupka

Član 104. Obrazloženi prijedlog

- (1) Nakon što ispita sve okolnosti koje se odnose na izvršenje krivičnog djela, zrelost i druge okolnosti koje se tiču ličnost maloljetnika i prilika u kojim živi, tužilac je dužan u roku od osam dana po okončanju pripremnog postupka dostaviti sudiji obrazložen prijedlog za izricanje odgojne mjere, odnosno kazne. U slučaju da tužilac nakon okončanja pripremnog postupka nađe da nema dokaza da je maloljetnik učinio krivično djelo, donijeće naredbu o obustavi pripremnog postupka.
- (2) Prijedlog tužioca sadrži: ime i prezime maloljetnika, njegove godine života, opis i zakonski naziv krivičnog djela, dokaze iz kojih proizilazi da je maloljetnik učinio krivično djelo, obrazloženje koje treba da sadrži ocjenu stepena zrelosti maloljetnika kao i razloge koji opravdavaju primjenu predložene odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora, a ne primjenu odgojne preporuke u skladu sa članom 90. st. 1, 4. i 5. ovog zakona.
- (3) Bitni sadržaj prikupljenih podataka o ličnosti maloljetnika iz člana 92. ovog zakona obrazlažu se tako da to, koliko je moguće, ne djeluje štetno na njegov odgoj.
- (4) Prilikom dostavljanja prijedlog za izricanje odgojne mjere ili kazne, tužilac dostavlja i dokaze kojim potkrijepljuje navode iz prijedloga.

Član 105. Neslaganje sudije za maloljetnike sa prijedlogom tužioca

- (1) Ako tužilac nije dao obrazložene razloge zbog kojih nije postupio u skladu sa članom 89. stav 3. ovog zakona ili članom 90. st. 1. i 2. ovog zakona, sudija može izraziti svoje neslaganje sa prijedlogom tužioca za izricanje sankcije i zatražiti da vijeće iz člana 17. stav 3. ovog zakona u roku od tri dana o tome donese odluku. Vijeće odluku donosi po saslušanju tužioca.

- (2) Vijeće može odlučiti da se predmet vrati tužiocu radi postupanja u skladu sa čl. 89. i 90. ovog zakona ili odlučiti da sudija postupi prema članu 106. ovog zakona, a ako nisu ispunjeni uvjeti primjene iz člana 106. ovog zakona, da postupi po prijedlogu tužioca za izricanje krivične sankcije.

Član 106.

Razmatranje mogućnosti i opravdanosti primjene odgojne preporuke od strane sudije

- (1) Prije donošenja odluke o postupanju po prijedlogu tužioca za izricanje odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora za krivična djela iz člana 89. stav 1. ovog zakona, odnosno nakon što je vijeće donijelo odluku po članu 105. stav 2. ovog zakona, sudija je dužan razmotriti mogućnost i opravdanost primjene odgojne preporuke. O načinu rješavanja konkretnog slučaja, prirodi, sadržaju, trajanju, posljedicama primjene odgojne preporuke kao i posljedicama odbijanja saradnje, izvršenju i ispunjenju odgojne preporuke, sudija obavještava maloljetnika i roditelje, odnosno staraoca ili usvojioca.
- (2) Ako sudija nađe da s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojim je izvršeno, raniji život maloljetnika i njegova lična svojstva, vođenje postupka i izricanje odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora prema maloljetniku ne bi bilo cjelishodno, postupiće u skladu sa odredbama čl. 24, 25, 26. i 27. ovog zakona.
- (3) Sudija donosi rješenje kojim se izriče odgojna preporuka kada maloljetnik pristane da ispuni svoju obavezu preuzetu odgojnom preporukom. Dok traje primjena odgojne preporuke organ starateljstva dostavlja sudiji izvještaj o njenoj primjeni.
- (4) Ako su ispunjeni uvjeti za izricanje odgojne preporuke i nakon što uz saradnju i nadzor organa starateljstva maloljetnik ispuni obavezu preuzetu odgojnom preporukom, sudija donosi rješenje da neće postupati po prijedlogu tužioca za izricanje predložene krivične sankcije i o tome po potrebi obavještava oštećenog i upućuje ga da svoj imovinskopravni zahtjev može ostvariti u parničnom postupku. Protiv rješenja sudije žalba nije dopuštena.
- (5) Ako maloljetnik djelimično ispuni obavezu preuzetu odgojnom preporukom, odnosno kada nije ostvarena potpuna kompenzacija primljenom odgojne preporuke, sudija odlučuje na način predviđen u stavu 3. ovog člana kad nađe da izricanje krivične sankcije prema maloljetniku ne bi bilo cjelishodno.
- (6) Ako se na osnovu izvještaja organ starateljstva utvrdi da maloljetnik bez opravdanog razloga odbije da ispuni obavezu preuzetu odgojnom preporukom ili je neuredno izvršava, sudija postupa u skladu sa članom 108. ovog zakona.

- (7) Prilikom razmatranja mogućnosti i opravdanosti izricanja odgojne preporuke, priznanje maloljetnika da je učinio krivično djelo, ne može biti korišteno protiv njega u bilo kojem drugom naknadnom postupku.

Član 107.

Prihvatanje i postupanje po prijedlogu tužioca

- (1) Kad sudija primi prijedlog tužioca za izricanje odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora, odnosno odluku vijeće iz člana 105. stav 2. ovog zakona, prijedlog tužioca dostavlja maloljetniku i njegovom braniocu.
- (2) Maloljetnik i branilac mogu u roku od tri dana od dana uručenja prijedloga izjaviti prethodne prigovore iz člana 248. stav 1. Zakona o krivičnom postupku o kojim vijeće odlučuje u roku od osam dana. Rok za podnošenje prethodnih prigovora se na prijedlog branioca može produžiti, ali rok ne može biti duži od 15 dana od dana uručenja prijedloga iz stava 1. ovog člana.
- (3) Nakon što bude odlučeno o prethodnim prigovorima sudija dokaze iz člana 104. stav 4. ovog zakona dostavlja tužiocu, a predmet sudiji radi zakazivanja sjednice ili glavnog pretresa.
- (4) Sudija koji je kao član vijeća odlučivao o prigovorima, ne može učestvovati u suđenju. Protiv rješenja sudije žalba nije dopuštena.

Član 108.

Zakazivanje sjednice ili glavnog pretresa

- (1) Nakon što primi prijedlog tužioca za izricanje odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora, odnosno nakon što vijeće odbije prethodne prigovore ili odluči u skladu sa članom 105. stav 2. ovog zakona, sudija je dužan u roku od osam dana od dana prijema prijedloga tužioca, odnosno donošenja odluke vijeće zakazati sjednicu ili glavni pretres.
- (2) Kazna maloljetničkog zatvora i zavodske mjere izriču se samo po održanom glavnom pretresu. Ostale odgojne mjere mogu se izreći na sjednici.
- (3) Sudija saopštava maloljetniku odgojnu mjeru ili kaznu koja mu je izrečena.

Član 109.

Odlučivanje o prijedlogu tužioca na sjednici

- (1) Na sjednici će se pozvati tužilac, maloljetnik, branilac, roditelji, usvojilac, odnosno staralac maloljetnika, a o sjednici se obavještava i može joj prisustvovati predstavnik organa starateljstva.

- (2) Sjednici obavezno prisustvuju tužilac, maloljetnik i njegov branilac. Ukoliko tužilac ili branilac neopravdano izostanu sa sjednice, sudija postupa shodno odredbama čl. 260. i 263. Zakona o krivičnom postupku.
- (3) Nedolazak roditelja, odnosno usvojioca ili staraoca maloljetnika i predstavnika organa starateljstva, ne spriječava sud da održi sjednicu.
- (4) Kada roditelj, odnosno staralac ili usvojilac nisu u mogućnosti da prisustvuju sjednici ili nisu sposobni ili su nepoznati ili kada maloljetniku nije postavljen posebni staralac, sudija u interesu maloljetnika poziva predstavnika organa starateljstva i tada je njegovo prisustvo obavezno sve do pravosnažnog okončanja postupka.
- (5) Na sjednici tužilac čita prijedlog i ukratko izlaže dokaze koji se odnose na krivično djelo i podatke o ličnosti maloljetnika do kojih je došao tokom pripremnog postupka kao i razloge koji opravdavaju stavljanje prijedloga za izricanje krivične sankcije. Kad izlaže podatke koji se tiču ličnosti maloljetnika, tužilac postupa obazrivo, kako iznošenje ovih podataka ne bi štetilo daljem razvoju maloljetnika.
- (6) Na sjednici maloljetnik i njegov branilac izlažu odgovor na prijedlog tužioca, a ako sjednici prisustvuju roditelji, odnosno staralac ili usvojilac maloljetnika i predstavnik organa starateljstva, oni mogu davati pojašnjenja i stavljati prijedloge.
- (7) U ovoj fazi postupka važi shodna primjena odredaba Zakona o krivičnom postupku o izmjeni optužbe na glavnom pretresu, s tim što je sudija bez prijedloga tužioca ovlašten da odluku donese na osnovu prezentiranih dokaza i činjeničnog stanja koje je utvrđeno na sjednici.

Član 110.

Odlučivanje na glavnom pretresu

- (1) Kada se odlučuje na osnovu glavnog pretresa, shodno se primjenjuju odredbe Zakona o krivičnom postupku o rukovođenju glavnim pretresom, o odlaganju i prekidu glavnog pretresa, o zapisniku i o toku glavnog pretresa, ali sudija može, uvijek po saslušanju stranaka, odstupiti od ovih pravila ako smatra da njihova primjena za konkretni slučaj ne bi bila cjelishodna.
- (2) Osim maloljetnika, glavnom pretresu obavezno prisustvuju tužilac, branilac i predstavnik nadležnog organa starateljstva. Ako tužilac ili branilac neopravdano izostanu sa glavnog pretresa, sudija preduzima mjere u skladu sa općim odredbama iz člana 260. i člana 263. Zakona o krivičnom postupku. O neopravdanom izostanku predstavnika organa starateljstva, obavještava se rukovodilac tog organa.

- (3) Pored osoba čije je prisustvo obavezno na glavnom pretresu, na glavni pretres pozivaju se roditelji maloljetnika i usvojilac, odnosno staralac maloljetnika. Kada roditelj, odnosno staralac nije u mogućnosti da prisustvuju glavnom pretresu ili nisu sposobni ili su nepoznati, sudija može, ako nađe da je to u najboljem interesu maloljetnika, postaviti posebnog staraoca. Nedolazak roditelja maloljetnika, staraoca, odnosno usvojioca ili posebnog staraoca maloljetnika ne predstavlja smetnju za održavanje glavnog pretresa.
- (4) U ovoj fazi postupka shodno se primjenjuju odredabe Zakona o krivičnom postupku o izmjeni optužbe na glavnom pretresu, s tim što je sudija bez prijedloga tužioca ovlašten da odluku donese na osnovu prezentiranih dokaza i činjeničnog stanja koje je utvrđeno na glavnom pretresu.

Član 111. Isključenje javnosti

- (1) Kada se sudi maloljetniku, javnost je uvijek isključena.
- (2) Sudija može dopustiti da glavnom pretresu budu prisutne osobe koje se bave zaštitom i odgojem maloljetnika ili suzbijanjem prestupništva mladih, kao i naučni radnici.
- (3) U toku glavnog pretresa sudija može narediti da se, osim tužioca, branioca i predstavnika organa starateljstva, sa zasjedanja udalje sve ili pojedine osobe.
- (4) Za vrijeme izvođenja pojedinih dokaza ili govora stranaka, sudija može narediti da se maloljetnik udalji sa zasjedanja, i to zbog mogućeg štetnog uticaja na njegov odgoj. Ako je to važno za odbranu maloljetnika, branilac ga obavještava o sadržaju i toku postupka za vrijeme njegove odsutnosti.

Član 112. Privremeni smještaj maloljetnika u toku postupka

- (1) U toku postupka sudija može na prijedlog tužioca, branioca ili ako sam ocjeni da je to neophodno, donijeti rješenje o privremenom smještaju maloljetnika u skladu sa članom 94. ovog zakona, a može i ukinuti rješenje koje je o tome ranije doneseno.
- (2) Troškovi smještaja maloljetnika isplaćuju se iz budžetskih sredstava suda i ulaze u troškove krivičnog postupka.

Član 113. Odluke sudije za maloljetnike

- (1) Sudija nije vezan za prijedlog tužioca pri odlučivanju hoće li prema maloljetniku izreći kaznu ili će primijeniti odgojnu mjeru.

- (2) Sudija za maloljetnike će rješenjem obustaviti postupak u slučajevima kad sud na osnovu člana 298. tač. c), e) i f) Zakona o krivičnom postupku donosi presudu kojom se optužba odbija ili kojom se po članu 299. Zakona o krivičnom postupku optuženi oslobađa od optužbe, kao i kada nađe da nije cjelishodno izreći maloljetniku ni odgojnu mjeru niti kaznu.
- (3) Sudija donosi rješenje i kad izriče odgojnu mjeru maloljetniku. U izreci ovog rješenja navodi se samo koja se mjera izriče, ali se maloljetnik ne oglašava krivim za krivično djelo koje mu se stavlja na teret. U obrazloženju rješenja navodi se opis djela i okolnosti koje opravdavaju primjenu izrečene odgojne mjere.
- (4) Razlozi za odluku iz stava 3. ovog člana koji bi mogli štetno uticati na odgoj maloljetnika, neće se izložiti.
- (5) Kad se donosi rješenje o obustavi postupka u obrazloženju rješenja se navodi opis djela i okolnosti koje opravdavaju takvu odluku pri čemu se ne izlažu razlozi koji bi mogli štetno uticati na odgoj maloljetnika.
- (6) Presuda kojom se maloljetniku izriče kazna maloljetničkog zatvora donosi se u obliku koji propisuje Zakon o krivičnom postupku za presudu kojom se optuženi oglašava krivim.

Član 114. Kontrola postupka

- (1) Za svako produženje roka iz člana 108. stav 1. ovog zakona, sudija mora imati odobrenje predsjednika suda.
- (2) Glavni pretres se odlaže ili prekida samo izuzetno. O svakom odlaganju ili prekidu glavnog pretresa sudija obavještava predsjednika suda i iznosi razloge za odlaganje, odnosno prekidanje.
- (3) Sudija je dužan izraditi rješenje, odnosno presudu u pisanom obliku, i to u roku od osam dana od dana saopštavanja donesene odluke, a u posebno složenim slučajevima u roku od 15 dana.
- (4) Sudija obavještava predsjednika suda svakih 15 dana koji predmeti maloljetnika nisu okončani i o razlozima zbog kojih je po pojedinim predmetima postupak još u toku. Predsjednik suda će, po potrebi, preduzeti mjere da se postupak ubrza.

Član 115.
Troškovi postupka i imovinskopravni zahtjev

- (1) Sud može maloljetnika obavezati na plaćanje troškova krivičnog postupka i na ispunjenje imovinskopravnog zahtjeva samo ako je maloljetniku izrekao kaznu maloljetničkog zatvora.
- (2) Ako je prema maloljetniku izrečena odgojna mjera ili je postupak obustavljen, troškovi postupka padaju na teret budžetskih sredstava suda, a oštećeni se radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva upućuje na parnični postupak.
- (3) Ako maloljetnik ima prihode ili imovinu, sudija može odrediti da plati troškova krivičnog postupka i ispuni imovinskopravni zahtjev i kada prema njemu bude izrečena odgojna mjera, odnosno kada sudija nađe da nije cjelishodno prema maloljetniku izreći kaznu maloljetničkog zatvora, niti odgojnu mjeru.
- (4) Troškovi postupka medijacije (posredovanja) koju provodi organizacija iz člana 26. stav 4. ovog zakona, padaju na teret budžetskih sredstava tužilaštva odnosno suda.

6. Pravni lijekovi

Član 116.
Žalba protiv presude i rješenja

- (1) Protiv presude kojom je maloljetniku izrečena kazna maloljetničkog zatvora, protiv rješenja kojim je maloljetniku izrečena odgojna mjera i protiv rješenja o obustavi postupka iz člana 113. stav 2. ovog zakona mogu podnijeti žalbu sve osobe koje imaju pravo na žalbu protiv presude prema članu 308. Zakona o krivičnom postupku, i to u roku od osam dana od dana prijema presude, odnosno rješenja.
- (2) Branilac, tužilac, bračni, odnosno vanbračni drug ili neka druga osoba sa kojom živi u trajnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, usvojilac, staralac, brat, sestra i hranilac mogu podnijeti žalbu u korist maloljetnika i bez njegove volje.
- (4) Osobe koje su podnijele žalbu u korist maloljetnika mogu odustati od žalbe samo uz njegovu saglasnost.
- (5) Žalba protiv rješenja kojim se izriče zavodska odgojna mjera ili presuda kojom je izrečena kazna maloljetničkog zatvora zadržava izvršenje odluke, izuzev ako sudija, uz saglasnost sa roditeljima maloljetnika i po saslušanju maloljetnika, ne odluči drugačije.
- (6) Na sjednicu vijeća drugostepenog suda uvijek se poziva tužilac, maloljetnik, branilac, roditelji, usvojilac, odnosno staralac maloljetnika. O sjednici se obavještava i može joj prisustvovati predstavnik organa starateljstva. Nedolazak

stranaka i branioca koji su uredno obavješteni o sjednici, ne spriječava drugostepeni sud da održi sjednicu.

Član 117.

Odluke vijeća za maloljetnike drugostepenog suda i zabrana reformatio in peius

- (1) Vijeće za maloljetnike drugostepenog suda može preinačiti prvostepenu odluku izricanjem teže sankcije prema maloljetniku samo ako je to predloženo u žalbi tužioca.
- (2) Ako prvostepenom odlukom nije izrečena kazna maloljetničkog zatvora ili zavodska mjera vijeće drugostepenog suda može tu kaznu, odnosno mjeru izreći samo ako održi pretres. Maloljetnički zatvor u dužem trajanju ili zavodska mjera teža od one izrečene prvostepenom odlukom, može se izreći i u sjednici drugostepenog vijeća za maloljetnike.

Član 118.

Žalba na drugostepenu odluku

- (1) Protiv odluke drugostepenog suda dozvoljena je žalba u slučajevima:
  - a) ako je vijeće za maloljetnike drugostepenog suda preinačilo prvostepenu odluku kojom je prema maloljetniku obustavljen postupak ili izrečena odgojna mjera iz člana 32. stav 1. tač. a) i b) ovog zakona i nakon održanog pretresa izreklo kaznu maloljetničkog zatvora ili zavodsku odgojnu mjeru iz člana 32. stav 1. tačka c) ovog zakona i
  - b) ako je vijeće za maloljetnike drugostepenog suda na sjednici povodom žalbe izreklo kaznu maloljetničkog zatvora u dužem trajanju ili zavodsku mjeru težu od one koja je izrečena prvostepenom odlukom.
- (2) O žalbi protiv drugostepene odluke odlučuje sud trećeg stepena, u vijeću sastavljenom od trojice sudija određenih rasporedom poslova u tom sudu koji imaju posebna znanja iz oblasti prava djeteta i prestupništva mladih.
- (3) Odredbe člana 324. Zakona o krivičnom postupku primjenjuju se i na saoptuženog koji nije izjavio žalbu protiv drugostepene odluke.
- (4) Pred ovim vijećem ne može se održati pretres.

Član 119.

Vanredni pravni lijek

Odredbe Zakona o krivičnom postupku o ponavljanju krivičnog postupka završenog pravosnažnom presudom shodno se primjenjuju i na ponavljanje

postupka završenog presudom kojim je prema maloljetniku izrečena kazna maloljetničkog zatvora ili doneseno rješenje o primjeni odgojne mjere ili rješenje o obustavi postupka.

7. Nadzor suda nad provođenjem mjera

Član 120.

Izvještaj o ponašanju maloljetnika

- (1) Uprava ustanove u kojoj se prema maloljetniku izvršava kazna maloljetničkog zatvora i zavodska odgojna mjera, dužna je da svaka dva mjeseca dostavi tužilaštvu i sudu koji je izrekao odgojnu mjeru izvještaj o ponašanju maloljetnika. Stručni savjetnici suda i tužilaštva, a tamo gdje savjetnika nema, sudija i tužilac obilaskom zavoda ili ustanova u kojoj se odgojna mjera izvršava, prate izvršenje izrečene odgojne mjere.
- (2) Obilazak maloljetnika smještenih u zavode i ustanove iz stava 1. ovog člana stručni savjetnici, odnosno sudija i tužilac obavljaju najmanje dva puta u toku godine
- (3) Nadležni organ starateljstva je dužan svakih šest mjeseci dostaviti izvještaj sudu i tužilaštvu o izvršenju ostalih odgojnih mjera. Sudija može, kada nađe da je to potrebno, tražiti izvještaj u kraćem roku.
- (4) Izvještaji iz st. 1., 2. i 3. ovog člana čine sastavni dio spisa.

Član 121.

Izmjena odluke i obustava izvršenja

- (1) Kad su ispunjeni uvjeti za izmjenu odluke o izrečenoj odgojnoj mjeri propisani članom 45. ovog zakona, odluku o izmjeni donosi sudija koji je donio rješenje o odgojnoj mjeri ako sam nađe da je to potrebno ili na prijedlog tužioca, maloljetnika, njegovih roditelja, usvojioca, odnosno staraoca, upravnika zavoda, odnosno ustanove ili organa starateljstva kome je povjeren nadzor nad maloljetnikom.
- (2) Prije donošenja odluke sudija saslušava tužioca, maloljetnika, roditelja, usvojioca, odnosno staraoca maloljetnika ili druge osobe, a od zavoda ili ustanove u kojoj se izvršava zavodska mjera, odnosno od organa starateljstva ili drugih organa i ustanova, pribaviće i potrebne izvještaje o ponašanju maloljetnika i dostignutom stepenu uspješnosti u provođenju odgojne mjere.
- (3) Po odredbama st. 1. i 2. ovog člana donosi se i odluka o obustavljanju izvršenja odgojne mjere i o uvjetnom otpustu iz člana 43. ovog zakona.

- (4) Odluku o izmjeni odluke o odgojnoj mjeri ili o obustavi izvršenja mjere ili uvjetnom otpustu, donosi sudija na sjednici kojoj obavezno prisustvuju maloljetnik i njegovi roditelji, odnosno staralac ili usvojlac maloljetnika, tužilac, branilac i predstavnik organa starateljstva, odnosno zavoda ili ustanove gdje se odgojna mjera izvršava.

Član 122.

Postupanje u odnosu na mjere sigurnosti

- (1) Ako se maloljetnik bez opravdanog razloga tokom trajanja odgođenog izvršenja kazne maloljetničkog zatvora ili uvjetnog otpusta iz zavoda ili ustanove ne podvrgne ambulantom liječenju na slobodi, sud može na prijedlog tužioca ili na prijedlog ustanove ili ambulante u kojoj se maloljetnik liječio ili imao liječiti, organa starateljstva ili po službenoj dužnosti, odrediti da se mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja ili obaveznog liječenja od ovisnosti prinudno izvrši u zdravstvenoj ili nekoj drugoj specijaliziranoj ustanovi ili će obustaviti izvršenje mjere sigurnosti ako utvrdi da je prestala potreba za liječenjem maloljetnika.
- (2) Prije donošenja odluke iz stava 1 ovog člana sud, ako je potrebno, pribavlja i mišljenje odgovarajućeg ljekara-vještaka.

Član 123.

Postupak za naknadno izricanje kazne maloljetničkog zatvora

- (1) Maloljetniku kojem je odgođeno izricanje kazne maloljetničkog zatvora iz člana 54. ovog zakona, ova kazna na prijedlog tužioca može biti naknadno izrečena u skladu sa članom 55. ovog zakona.
- (2) O prijedlogu tužioca odlučuje sud koji je nadležan da odlučuje o novoučinjenom krivičnom djelu. Ako maloljetnik ne ispunjava posebne obaveze ili se suprotstavlja izvršenju izrečene odgojne mjere, o prijedlogu tužioca odlučuje sud koji je izrekao odgodu izvršenja kazne. Glavni pretres i presuda ograničavaju se na pitanje odmjeravanja kazne i razloge za njeno naknadno izricanje, odnosno neizricanje.
- (3) Protiv odluke o odbijanju prijedloga za naknadno izricanje kazne tužilac ima pravo žalbe, a protiv odluke o izrečenoj kazni pravo žalbe imaju i osobe iz člana 116. st. 1. i 2. ovog zakona.
- (4) Ako kazna ne bude naknadno izrečena najkasnije u roku od šest mjeseci od dana prestanka vremena provjeravanja ili od okončanja postupka zbog novog krivičnog djela na osnovu član 55. stav 4. ovog zakona, prvostepeni sud koji je odgodio izricanje kazne maloljetničkog zatvora, donosi rješenje kojim se utvrđuje brisanje te osude. Rješenje se dostavlja osuđenom, njegovom roditelju, odnosno

staraocu ili usvojiocu, braniocu, tužiocu i organu nadležnom za vođenje kaznene evidencije.

Dio šesti

PRIMJENA MJERE UPOZORENJA, ODGOJNIH PREPORUKA I IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA

1. Primjena mjere upozorenja

Član 124.

Posebni podzakonski akti

Primjena mjere upozorenja iz člana 23. ovog zakona reguliše se posebnim podzakonskim aktom koji donosi federalni ministar unutrašnjih poslova.

2. Primjena odgojnih preporuka

Član 125.

Primjena odgojnih preporuka prema maloljetnicima

Primjene odgojnih preporuka iz člana 26. ovog zakona reguliše se Uredbom o primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima.

3. Opće odredbe o izvršenju krivičnih sankcija

Član 126.

Primjena odredaba

Odredbe o izvršenju krivičnih sankcija prema maloljetnicima primjenjuju se i na punoljetne učiniocce krivičnih djela kojima je izrečena odgojna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora, kao i na osobe koje za vrijeme izvršenja tih sankcija postanu punoljetne.

Član 127.

Individualni pristup

- (1) U toku izvršavanja krivičnih sankcija prema maloljetniku treba postupati na način koji odgovara njegovom uzrastu, stepenu zrelosti i drugim svojstvima ličnosti, uz poštovanje dostojanstva maloljetnika, podsticanje njegovog cjelovitog razvoja i učešća u sopstvenoj resocijalizaciji, pridržavajući se savremenih pedagoških, psiholoških i penoloških znanja i iskustava.
- (2) Maloljetniku se omogućavaju uvjeti za sticanje osnovnog i srednjeg stručnog obrazovanja i radnog osposobljavanja, kao i slobodno kreativno izražavanje i izražavanje vjerskih osjećaja i vršenje vjerskih obreda.

Član 128.
Zdravlje maloljetnika

- (1) Briga o zdravlju maloljetnika prema kome se izvršava zavodska odgojna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora osigurava se u skladu sa prihvaćenim medicinskim standardima koji se primjenjuju prema maloljetnicima u široj zajednici.
- (2) Maloljetnici prema kojima se izvršava zavodska odgojna mjera ili kazna maloljetničkog zatvora podvrgavaju se najmanje jednom godišnje sistematskom pregledu od strane odgovarajuće zdravstvene ustanove. Izvještaj o zdravstvenom stanju maloljetnika se dostavlja sudiji i tužiocu, roditelju odnosno staraocu ili usvojiocu maloljetnika, kao i organu starateljstva.
- (3) Posebna pažnja se posvećuje potrebama trudnih maloljetnica i majki sa bebama, narkomana, alkoholičara i maloljetnika sa posebnim potrebama.
- (4) Najmanje dva puta godišnje sastavlja se izvještaj o psihičkom stanju maloljetnika i dostavlja sudiji koji vrši nadzor, odnosno ima uvid nad izvršenjem krivične sankcije iz stava 1. ovog člana, tužiocu, roditeljima odnosno njegovom staraocu ili usvojiocu, kao i organu starateljstva.

Član 129.
Programi postupanja

- (1) Izvršenje odgojne mjere i kazne maloljetničkog zatvora zasniva se ne pojedinačnom programu postupanja sa maloljetnikom koji je prilagođen njegovoj ličnosti i u skladu sa savremenim dostignućima nauke, pedagoške i penološke prakse.
- (2) Pojedinačni programi se izrađuju na osnovu cjelovitog sagledavanja zrelosti i drugih svojstava ličnosti maloljetnika, njegovog uzrasta, nivoa obrazovanja, ranijeg života maloljetnika i ponašanja u socijalnoj sredini, oblika poremećaja ponašanja, vrste krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno.
- (3) Pojedinačnim programom posebno se utvrđuju: nivo zrelosti maloljetnika, druga svojstva njegove ličnosti, mogućnost uključenja u proces obrazovanja i radnog osposobljavanja, korišćenje i organizacija slobodnog vremena, rad sa roditeljem, usvojiocem ili staraocem maloljetnika i drugim članovima njegove porodice, kao i drugi oblici psihosocijalnog, pedagoškog i penološkog uticaja na maloljetnika.

Član 130.
Troškovi izvršenja krivičnih sankcija

- (1) Troškovi izvršenja krivičnih sankcija prema maloljetniku padaju na teret Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine.

- (2) Roditelj, usvojlac ili staralac maloljetnika, odnosno druga osoba koja je po zakonu obavezana da izdržava maloljetnika, kao i maloljetnik koji ima prihode ili imovinu, u pravilu nisu dužni ali mogu da snose dio troškova izvršenja posebnih obaveza, mjera pojačanog nadzora u drugoj porodici, upućivanja u odgojnu ustanovu, upućivanja u odgojno-popravni dom i kazne maloljetničkog zatvora.
- (3) O visini podmirenja dijela troškova ishrane i zadovoljavanja drugih ličnih potreba maloljetnika odlučuje sud na prijedlog osoba iz stava 2. ovog člana. Ovi troškovi mogu biti u visini iznosa minimalne plaće na nivou Federacije Bosne i Hercegovine koju utvrđuje Federalni zavod za statistiku za mjesec koji prethodi mjesecu odlučivanja ili u visini koju predloži podnosilac prijedloga. U ovom slučaju sud će najprije donijeti odluku o izricanju krivične sankcije, a nakon toga nastavlja postupak za odlučivanje o podmirenju dijela troškova i o tome donosi posebno rješenje.

Član 131. Izmjena odluke o troškovima

- (1) Na prijedlog osoba iz člana 130. stav 2. ovog zakona, odnosno na prijedlog organa starateljstva, druge porodice, zavoda ili ustanove u kojoj se krivična sankcija izvršava, sudija može posebnim rješenjem izmijeniti odluku o podmirivanju dijela troškova ishrane i zadovoljavanju drugih ličnih potreba maloljetnika smještenog u zavodu ili ustanovi, odnosno troškova nastalih izvršenjem odgojnih mjera, posebnih obaveza ili pojačanog nadzora u drugoj porodici.
- (2) Podmirivanje troškova krivičnih sankcija osoba iz člana 130. stava 2. ovog zakona traje dok, u odnosu na te osobe, traje njihova zakonska obaveza izdržavanja maloljetnika, a u odnosu na maloljetnika dok je u mogućnosti da snosi troškove izvršenja krivične sankcije.

Član 132. Preduzimanja mjera radi zaštite prava maloljetnika

Kad sudija u toku izvršenja krivične sankcije utvrdi da postoje činjenice i okolnosti koje upućuju na potrebu preduzimanja mjere radi zaštite prava maloljetnika, dužan je da o tome obavijesti nadležni organ starateljstva po mjestu prebivališta ili boravišta maloljetnika.

Član 133. Pravo na prigovor

- (1) Maloljetnik koji smatra da je lišen određenih prava ili da su mu ona povrijeđena, kao i da su učinjene druge nezakonitosti ili nepravilnosti u toku izvršenja zavodske odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora, ima pravo prigovora rukovodiocu ustanove ili zavoda u kojoj se ta krivična sankcija izvršava.

- (2) Povodom prigovora maloljetnika, rukovodilac ustanove ili zavoda u kojoj se odgojna mjera, odnosno kazna maloljetničkog zatvora izvršava, donosi u roku od tri dana obrazloženo rješenje kojim se prigovor odbija kao neosnovan ili se utvrđuje njegova potpuna ili djelimična osnovanost u kom slučaju se hitno preduzimaju odgovarajuće mjere za otklanjanje učinjenih povreda ili lišavanja prava maloljetnika, odnosno drugih nezakonitosti ili nepravilnosti. Rješenje mora sadržati pouku o pravnom lijeku.
- (3) Protiv rješenja rukovodioca ustanove ili zavoda o prigovoru maloljetnik može, u roku od osam dana od dana prijema rješenja, podnijeti žalbu sudiji suda koji vrši nadzor nad izvršenjem odgojne mjere, odnosno sudiji koji je izrekao kaznu maloljetničkog zatvora.

4. Izvršenje odgojnih mjera

Član 134. Izvršenje

- (1) Odgojna mjera se izvršava po pravosnažnosti odluke i kada izvršenje nema zakonskih smetnji, osim ako ovim zakonom nije drukčije određeno.
- (2) Za izvršenje odgojnih mjera nadležan je poseban odjel ili služba organa starateljstva za maloljetnike, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Član 135. Nadzor i kontrola izvršenja

Nadzor nad izvršenjem i kontrolu izvršenja odgojne mjere vrši sudija koji je izrekao odgojnu mjeru.

Član 136. Neposredni nadzor

- (1) Sudija i tužilac najmanje jednom godišnje vrše neposredni nadzor i kontrolu izvršenja odgojnih mjera.
- (2) Izvještaji o toku i rezultatima izvršenja odgojnih mjera se pribavljaju se i dostavljaju u skladu sa članom 120. ovog zakona.

A) Izvršenje mjera posebnih obaveza

Član 137. Nadzor nad izvršenjem

- (1) Na zahtjev sudije nadležni organ starateljstva dužan je da dostavi izvještaj o toku i rezultatima izvršenja izrečene mjere posebne obaveze iz člana 35. stav 2. ovog zakona.
- (2) Pribavljanje izvještaja iz stava 1. ovog člana sudija može povjeriti i stručnom savjetniku iz člana 22. ovog zakona.
- (3) Izvršenje mjere posebnih obaveza iz člana 35. ovog zakona reguliše se posebnim podzakonskim aktom.

B) Izvršenje mjere upućivanja u odgojni centar

Član 138. Nadležnost i sprovođenje

- (1) Za izvršenje odgojne mjere upućivanja u odgojni centar nadležan je odgojni centar mjestu prebivališta ili boravišta maloljetnika u vrijeme kada je odluka kojom je mjera izrečena postala izvršna.
- (2) U slučajevima iz člana 36. st. 6. i 7. ovog zakona izvršenje odgojne mjere upućivanja u odgojni centar vrši se u saradnji sa organom starateljstva koji prati izvršenje odgojne mjere pojačanog nadzora, odnosno mjere posebnih obaveza.

Član 139. Boravak maloljetnika u odgojnom centru

- (1) Maloljetnik za vrijeme izvršenja mjere boravka u odgojnom centru ostaje kod svojih roditelja, usvojioca ili staraoca i nastavlja da pohađa školu ili odlazi na posao.
- (2) Izvještaj o toku i rezultatima sprovođenja mjere se dostavlja na zahtjev sudiji, tužiocu i organu starateljstva u toku samog trajanja mjere i po njenom isteku. U slučaju kada je ova mjera određena u najdužem trajanju prema odredbi člana 36. stav 2. tačka b) ovog zakona, izvještaj se dostavlja svakih 15 dana.
- (3) Odredbe ovog zakona kojim se uređuje izvršenje odgojne mjere pojačanog nadzora, roditelja, usvojioca ili staraoca primjenjuju se i na izvršenje odgojne mjere upućivanja u odgojni centar.

C) Izvršenje odgojnih mjera pojačanog nadzora

a) Izvršenje mjere pojačanog nadzora roditelja, usvojioca ili staraoca

Član 140. Početak izvršenja

Izvršenje odgojne mjere pojačani nadzor roditelja, usvojioca ili staraoca počinje danom kada se roditelju, usvojiocu ili staraocu maloljetnika dostavi izvršna sudska odluka kojom je izrečena odgojna mjera.

Član 141. Provjera izvršenja mjere

Roditelj, usvojilac ili staralac maloljetnika dužan je da izvršava naloge i uputstva sudije i da nadležnom organu starateljstva omogući provjeru izvršenja odgojne mjere i prihvatiti ukazanu pomoć u cilju njenog izvršenja.

Član 142. Obavješćavanje suda

- (1) Roditelj, usvojilac ili staralac maloljetnika, odnosno organ starateljstva u rokovima propisanim članom 120. ovog zakona, obavješćavaju sud o toku i rezultatima izvršenja odgojne mjere.
- (2) Organ starateljstva bez odlaganja obavješćava sud i tužioca o razlozima koji otežavaju izvršenje mjere.

b) Izvršenje mjere pojačanog nadzora u drugoj porodici

Član 143. Upućivanje u drugu porodicu

- (1) Odgojna mjera pojačanog nadzora u drugoj porodici izvršava se u porodici koju je odredio sud koji je sudio, na prijedlog nadležnog organa starateljstva.
- (2) Po prijemu izvršne sudske odluke, koja je prethodno dostavljena maloljetniku, nadležni organ starateljstva upućuje maloljetnika u porodicu koja je određena sudskom odlukom.

Član 144. Izvršenje mjere

- (1) Nadležni organ starateljstva i porodica u koju se maloljetnik smješta zaključuju ugovor u pisanom obliku kojim se regulišu međusobna prava i obaveze.

- (2) Porodica u kojoj je maloljetnik smješten dužna je nadležnom organu starateljstva da omogući provjeru izvršenja odgojne mjere i prihvati ponuđenu pomoć radi ostvarivanja svrhe odgojne mjere.
- (3) Za vrijeme izvršenja ove odgojne mjere maloljetnik održava veze sa svojom porodicom, ako sud koji prati i kontroliše izvršenje odgojne mjere, na prijedlog organa starateljstva, drukčije ne odluči.

Član 145.
Izmjenjene okolnosti

Sud koji je izrekao odgojnu mjeru pojačanog nadzora u drugoj porodici može po službenoj dužnosti ili na prijedlog tužioca, odnosno organa starateljstva da odredi smještaj maloljetnika u neku drugu porodicu, ako se prilike u porodici u kojoj je maloljetnik smješten toliko izmijene da otežavaju izvršenje odgojne mjere.

Član 146.
Shodna primjena odredaba

Odredbe ovog zakona kojima se uređuje izvršenje odgojne mjere pojačanog nadzora od strane roditelja, usvojioca ili staraoca primjenjuju se shodno i na izvršenje odgojne mjere pojačanog nadzora u drugoj porodici.

c) Izvršenje mjere pojačanog nadzora nadležnog organa socijalnog staranja

Član 147.
Organ socijalnog staranja

- (1) Za izvršenje odgojne mjere pojačanog nadzora organa socijalnog staranja nadležan je organ prebivališta, odnosno boravištu maloljetnika u vrijeme kad je odluka kojom je mjera izrečena postala izvršna.
- (2) Organ starateljstva dužan je da po prijemu izvršne odluke kojom je odgojna mjera pojačanog nadzora izrečena, odredi službenu osobu organa starateljstva ili drugu stručnu osobu koja će mjeru sprovoditi i o tome odmah obavještava sudiju.

Član 148.
**Obaveze stručne osobe organa starateljstva,
državnih organa i drugih ustanova**

- (1) Stručna osoba kojoj je povjereno izvršenje odgojne mjere sačinjava program rada sa maloljetnikom, u skladu sa uputstvima suda i nadležnog organa starateljstva.

- (2) Državni organi, odgojne, obrazovne, zdravstvene i druge ustanove dužni su da stručnoj osobi koja sprovodi ovu odgojnu mjeru pruže pomoć, a roditelj, usvojilac ili staralac dužan je da obavijesti stručnu osobu o prilikama koje otežavaju izvršenje mjere.
- (3) U svemu ostalom u vezi sa izvršenjem odgojne mjere pojačanog nadzora nadležnog organa socijalnog staranja shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona kojim se uređuje izvršenje odgojne mjere pojačanog nadzora roditelja, usvojioca ili staraoca.

D) Izvršenje zavodskih odgojnih mjera

a) Opće odredbe

Član 149.

Odgojne ustanove i odgojno-popravni dom

Zavodske mjere izvršavaju se u odgojnim ustanovama, odgojno-popravnom domu i posebnoj ustanovi za liječenje i osposobljavanje maloljetnika.

Član 150.

Dostava dokumentacije i odluke organu nadležnom za izvršenje

- (1) Sud koji je sudio će izvršnu odluku sa dokumentacijom koju čini izvod iz matične knjige rođenih, ispravama ili dokazima o dotadašnjem školovanju i osposobljavanju, nalazom o zdravstvom stanju, podacima o ranijem vršenju krivičnih djela, vođenim postupcima i izvještajima organa starateljstva, zajedno sa nalogom, dostaviti organu nadležnom za upućivanje radi izvršenja zavodske mjere u roku od tri dana od kada je odluka postala izvršna.
- (2) Organ kome je odluka dostavljena na izvršenje dužan je da pristupi izvršenju krivične sankcije u roku od osam, a najduže u roku od 15 dana od dana prijema odluke i dokumentacije iz stava 1. ovog člana.

Član 151.

Prijem maloljetnika u ustanovu

- (1) Prijem maloljetnika u ustanovu se vrši na osnovu naloga o izvršenju sankcije koji izdaje sud.
- (2) Nakon prijema u ustanovu, maloljetniku se na jeziku i na način koji razumije objašnjavaju pravila ustanove, prava i obaveze koje ima, a u roku od 24 sata obavlja se i medicinski pregled maloljetnika.

- (3) Maloljetniku se osigurava kopija pravilnika ustanove u kojoj se nalazi. Za maloljetnike koji su nepismeni ili ne razumiju jezik, ove informacije se prenose na način koji osigurava njihovo potpuno razumjevanje.
- (4) Dosije maloljetnika koji sadrže podatke o identitetu, činjenicama i razlozima upućivanja u ustanovu, organu koji je to odredio, dan i sat prijema, podatke o premještanju i otpuštanju, detalje o fizičkom i mentalnom zdravlju maloljetnika kao i obavještenja roditelju, usvojiocu ili staraocu, povjerljive su prirode i dostupni su samo ovlaštenom osoblju ustanove.

Član 152. Prava maloljetnika

- (1) Maloljetnik prema kome se izvršava zavodska mjera ima sljedeća prava:
- a) dozvolu da nosi vlastitu odjeću ako je pogodna, ako nema, da mu se osigura, donji veš, sezonska odjeća i obuća primjerena lokalnim vremenskim uvjetima. Pogodnom odjećom se smatra i odjeća koja nije degradirajuća ili ponižavajuća i koja ne predstavlja rizik za sigurnost,
  - b) ishranu koja je dijetetski, higijenski i zdravstveno prilagođena njegovom uzrastu, koja ga održava u dobrom zdravlju i snazi i omogućiti normalan psihofizički razvoj,
  - c) najmanje tri obroka dnevno čija je ukupna vrijednost najmanje 16.000 džula,
  - d) boravak u slobodno vrijeme van prostorija ustanove i na svježem zraku najmanje tri sata dnevno,
  - e) učestvuje u organizovanim kulturnim, sportskim i drugim prikladnim aktivnostima van ustanove,
  - f) osiguravanje uvjeta za bavljenje fizičkom rekreacijom i sportom,
  - g) pohađanje nastave van ustanove ako u toj ustanovi nije organizovana nastava određenog smjera ili obrazovanja i ako to opravdavaju dosadašnji uspjesi u odgoju i školovanju maloljetnika, pod uvjetom da ne šteti izvršenju odgojne mjere,
  - h) neograničeni prijem paketa čija se težina i dopuštena sadržina određuju aktom o kućnom redu,
  - i) primanje pošte i po sopstvenom izboru da komunicira u pisanoj formi ili telefonom najmanje dvaput sedmično,

- j) primanje informacija praćenjem štampe i drugih publikacija, radio i televizijskog programa, igranog filma, pristupom biblioteci, internetu ili na drugi prihvatljiv način koji promoviše dobrobit maloljetnika,
- k) posjete jednom nedeljno roditelja, usvojioca, staraoca, bračnog druga, osobe sa kojom je zasnovao vanbračnu zajednicu, usvojenika, djece i ostalih srodnika u prvoj liniji, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena srodstva,
- l) boravak sa bračnim drugom ili osobom sa kojom je zasnovao vanbračnu zajednicu jednom mjesečno do tri sata nasamo u za tu svrhu određenoj prostoriji u okviru ustanove,
- m) posjete dva puta mjesečno i drugih osoba koje ne ometaju izvršenje odgojne mjere, s tim da zabranu posjete ovih osoba može da izrekne rukovodilac ustanove koji će rješenjem dati obrazloženje za donošenje takve odluke,
- n) posjetu predstavnika vladinih i nevladinih organizacija, institucija i drugi koji su zainteresovani za pružanje pomoći maloljetniku u obliku obrazovanja, zapošljavanja ili smještaja u svrhu pripreme za povratak u zajednicu,
- o) rad prema svojim mogućnostima u ustanovi saglasno obavezama u pohađanju nastave. Za maloljetnika koji ne pohađa nastavu, radno vrijeme traje u skladu sa općim propisima. Maloljetnik se van radnog vremena može radno angažovati najviše dva sata dnevno na održavanju čistoće i drugim tekućim poslovima ustanove,
- p) naknadu za rad i novčane nagrade za posebne uspjehe u radu, čije najniže i najviše iznose određuje rukovodilac ustanove, kao i pravo da polovinom naknade i nagrade slobodno raspolaže, a ostatak mu se stavlja na štednju, s tim da mu, izuzetno, rukovodilac ustanove može odobriti korišćenje cijele naknade. Ni u kom slučaju interes maloljetnika i njegov rad ne smiju biti podređeni ciljevima ostvarivanja profita ustanove ili za nekog trećeg;
- r) dnevni i nedeljni odmor u skladu sa općim propisima;
- s) godišnji odmor u trajanju od 18 do 30 dana koji se koristi van ustanove ili u okviru ustanove, s tim da o dužini, načinu i mjestu korišćenja odlučuje rukovodilac ustanove na prijedlog odgajatelja,
- t) zdravstvenu zaštitu van ustanove ako ustanova ne može da pruži odgovarajuću zdravstvenu zaštitu. Vrijeme provedeno na liječenju u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi uračunava se u trajanje odgojne mjere,
- u) obavještanje porodice maloljetnika o zdravstvenom stanju maloljetnika, a ako maloljetnik umre u roku od šest mjeseci od otpuštanja, da izvrši uvid u izvještaje provedene istrage,

- v) obavještanje u najkraćem mogućem roku o smrti, ozbiljnoj bolesti ili povredi bilo kog člana uže porodice i da mu se osigura posjeta članu porodice ili prisustvo sahrani i
- z) ako želi, ima pravo da učestvuju u vjerskoj službi i u vezi sa tim da posjeduje i zadrži potrebne vjerske knjige i predmete za vjeroispovjedanje, kao i pravo da odbije sve oblike učešća u vjerskim i religioznim službama i obrazovanju.

Član 153. Pogodnosti

- (1) Maloljetnik koji se dobro vlada i zalaže na radu rukovodilac ustanove odgojno-popravnog doma može dodijeliti sljedeće pogodnosti:
  - a) prošireno pravo na prijem posjeta,
  - b) slobodne izlaske iz doma u grad,
  - c) posjete sportskim, kulturnim i drugim prikladnim događajima van odgojno-popravnog doma,
  - d) posjete porodici, srodnicima ili drugim bliskim osobama za vrijeme vikenda i praznika i
  - e) dodatno odsustva iz ustanove odgojno-popravnog doma do 15 dana.
- (2) Prošireno pravo na prijem posjeta podrazumijeva i češće posjete osoba iz člana 152. stav 1. tačka m) ovog zakona.
- (3) Rukovodilac ustanove u skladu sa posebnim pravilnikom može maloljetniku dodijeliti i druge pogodnosti koje povoljno utiču na izvršenje odgojne mjere

Član 154. Disciplinski prekršaji i postupak

- (1) Imajući u vidu osnovne karakteristike, potrebe i prava maloljetnika federalni ministar pravde će posebnim pravilnikom propisati koje ponašanje predstavlja disciplinski prekršaj, vrste sankcija koje se mogu izreći i njihovo trajanje, organ koji je ovlašten da izriče te sankcije, kao i organ ovlašten da razmatra žalbe.
- (2) Nijedan maloljetnik neće biti kažnjen za disciplinski prekršaj o kome prethodno nije provedena istraga i maloljetnik na njemu razumljiv način prethodno obavješten o navedenom prekršaju i data mu mogućnost da prezentuje svoju odbranu, uključujući i pravo na žalbu.

Član 155.
Zabranjene disciplinske mjere

Zabranjene su disciplinske mjere koje uključuju uskraćivanje rada, smanjenje hrane, ograničenje komunikacije maloljetnika sa članovima porodice, zatvaranje u mračne prostorije i samice, kolektivno kažnjavanje maloljetnika, kao i druge disciplinske mjere koje degradiraju i ugrožavaju fizičko ili mentalno zdravlje maloljetnika.

Član 156.
Disciplinske mjere

- (1) Zbog povrede odredaba ovog zakona koje se odnose na pravila boravka u ustanovi odgojno-popravnog doma, pravila kućnog reda i radne discipline, obaveza i programa postupanja i naloga ovlaštenih osoba, maloljetniku se mogu izreći disciplinske mjere opomene i oduzimanja dodijeljenih pogodnosti.
- (2) Pogodnosti predviđene članom 153. stav 1. tačka d) ovog zakona se mogu ograničiti samo ako bi posjeta porodici, srodnicima ili drugim bliskim osobama ugrozila fizičko i mentalno zdravlje maloljetnika ili na drugi način ometalo izvršenje odgojne mjere o čemu rukovodilac ustanove donosi rješenje sa razlozima za donošenje takve odluke.
- (3) Ako se svrha disciplinske mjere može postići i bez njenog izvršenja, izvršenje disciplinskih mjera oduzimanja dodijeljenih pogodnosti može se uvjetno odložiti do 90 dana. Uvjetno odlaganje izvršenja disciplinske mjere može se opozvati ako se maloljetniku u roku za koji je odloženo izvršenje izrekne novo oduzimanje dodijeljenih pogodnosti.

Član 157.
Zabrana nošenja i upotrebe oružja i ograničenja upotrebe sile i prinude

- (1) Zabranjeno je nošenje i upotreba oružja od strane zaposlenih u ustanovi u kojima se izvršavaju zavodske odgojne mjere.
- (2) Upotreba sredstava sile i prinude iz bilo kojeg razloga je zabranjena, izuzev u slučajevima kada su druge metode kontrole iscrpljene ili bile neuspješne, i to samo na najkraće moguće vrijeme i u skladu sa ovlaštenjima utvrđenim zakonom i propisima ustanove.
- (3) Po naređenju rukovodioca ustanove sredstva sile i prinude za privremeno onesposobljavanje mogu se primjeniti samo radi sprječavanja maloljetnika od samopovređivanja, sprječavanja fizičkog napada i povređivanja službene osobe i drugih maloljetnika ili uništenja imovine većih razmjera, a o čemu se odmah obavještavaju sud, tužilaštvo i Federalno ministarstvo pravde.

Član 158.
Pravilnik o kućnom redu

Bliže odredbe o organizaciji i načinu izvršenja zavodskih odgojnih mjera propisuju se pravilnikom o kućnom redu ustanove.

Član 159.
Obilazak maloljetnika smještenog u ustanovi

- (1) Sudija i tužilac najmanje dva puta u toku godine obilaze maloljetnika smještenog u ustanovi za izvršenje zavodskih mjera, gdje u neposrednom kontaktu sa maloljetnikom i stručnim osobama koje se staraju o izvršenju mjere, kao i uvidom u odgovarajuću dokumentaciju, utvrđuju zakonitost i pravilnost postupanja i cijene uspjeh postignut u odgoju i pravilnom razvoju ličnosti maloljetnika.
- (2) O uočenim propustima i drugim zapažanjima osobe iz stava 1. ovog člana dužne su da bez odlaganja obavijeste Federalno ministarstvo pravde kao i upravu ustanove u kojoj se odgojna mjera izvršava.
- (3) Po obavještenju sudije, odnosno tužioca, Federalno ministarstvo pravde, kao i uprava ustanove u kojoj se odgojna mjera izvršava, dužni su da bez odlaganja izvrše odgovarajuće provjere i preduzmu mjere za otklanjanje nezakonitosti i nepravilnosti i o tom obavijeste sudiju i tužioca.

Član 160.
Odlaganje izvršenja zavodske mjere

- (1) Na molbu maloljetnika, njegovog roditelja, odnosno staroca ili usvojioca ili na prijedlog nadležnog organa starateljstva, sudija može iz razloga predviđenih Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija odložiti izvršenje zavodske odgojne mjere.
- (2) O odlaganju odlučuje rješenjem sudija koji je izrekao odgojnu mjeru u roku od tri dana od prijema molbe. Vrijeme odlaganja može biti određeno u trajanju do godine dana, a u slučaju bolesti maloljetnika, dok bolest traje.
- (3) Protiv rješenja sudije, roditelji, usvojilac ili staralac maloljetnika mogu u roku od tri dana od prijema rješenja podnijeti žalbu vijeću za maloljetnike istog suda. Vijeće za maloljetnike o žalbi odlučuje u roku od tri dana od prijema žalbe.
- (4) Molba i prijedlog iz stava 1. ovog člana i žalba iz stava 3. ovog člana zadržavaju izvršenje zavodske mjere.

- (5) Ako sud prilikom ponovnog odbijanja molbe za odlaganje izvršenja utvrdi da se pravo na molbu zloupotrebljava, odlučuje da žalba ne zadržava izvršenje zavodske mjere.

Član 161.

Prekid izvršenja zavodske mjere

- (1) Na molbu maloljetnika, njegovog roditelja, usvojioca ili staraoca, na prijedlog organa starateljstva ili rukovodioca ustanove u kojoj se zavodska mjera izvršava, sudija može iz razloga predviđenih Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija prekinuti izvršenje zavodske odgojne mjere.
- (2) O prekidu odlučuje rješenjem sudija koji je izrekao odgojnu mjeru i to u roku od tri dana od prijema molbe. Vrijeme prekida može biti određeno u trajanju do godine dana, a u slučaju bolesti maloljetnika dok bolest traje.
- (3) Protiv rješenja sudije osobe iz stava 1. ovog člana mogu izjaviti žalbu vijeću za maloljetnike u roku od tri dana od prijema rješenja. Vijeće za maloljetnike o žalbi odlučuje u roku od tri dana od dana prijema žalbe.
- (4) Vrijeme prekida izvršenja ne uračunava se u vrijeme trajanja mjere.
- (5) Kada prestanu okolnosti zbog kojih je dozvoljen prekid izdržavanja zavodske mjere ili se utvrdi da je dozvola data na osnovu lažnih isprava i dokaza ili ako se prekid ne koristi u svrhu za koju je dozvoljen, sudija koji je izrekao zavodsku mjeru ukida rješenje iz stava 1. ovog člana i maloljetniku nalaže da se odmah, a najduže u roku od tri dana od prijema rješenja javi ustanovi radi izvršenja zavodske mjere. Rješenje se dostavlja maloljetniku, roditeljima, odnosno staraocu ili usvojiocu i ustanovi, s tim da žalba ne zadržava izvršenje zavodske mjere.
- (6) Protiv rješenja sudije iz stava 5. ovog člana žalbu mogu izjaviti maloljetnik, roditelj, odnosno staralac ili usvojilac u roku od tri dana od prijema rješenja vijeću iz člana 17. stav 3. ovog zakona. Vijeće o žalbi odlučuje u roku od tri dana od prijema žalbe.

Član 162.

Shodna primjena Zakona o izvršenju krivičnih sankcija

Na sva ostala pitanja u vezi sa odlaganjem i prekidom izvršenja zavodskih mjera shodno se primjenjuju odredbe Zakona o izvršenju krivičnih sankcija kojim se uređuje odlaganje izvršenja i prekid izvršenja kazne zatvora za učinjeno krivično djelo.

Član 163.
Otpuštanje maloljetnika iz ustanove

- (1) Maloljetnik se otpušta sa izvršenja zavodske mjere kad protekne zakonom određeno najduže trajanje mjere ili kad sud donese odluku o obustavljanju njenog izvršenja, zamjeni izrečene odgojne mjere drugom mjerom ili uvjetnim otpustom.
- (2) O uvjetnom otpustu iz odgojne ustanove i odgojno-popravnog doma, na molbu maloljetnika, odlučuje sudija suda koji je izrekao mjeru upućivanja u odgojnu ustanovu i odgojno-popravni dom.
- (3) Kada se maloljetnik nalazi u završnom razredu škole ili pri kraju stručnog usavršavanja, a otpušanjem iz ustanove u kojoj se mjera izvršava bi se onemogućio završetak školovanja ili stručnog osposobljavanja, ustanova može, na molbu maloljetnika, omogućiti završetak školovanja ili stručnog osposobljavanja.
- (4) U slučaju iz stava 3. ovog člana na maloljetnika se ne primjenjuju odredbe člana 164. stav 4. i člana 169. stav 4. ovog zakona.

b) Izvršenje mjere upućivanja u odgojnu ustanovu

Član 164.
Upućivanje u odgojnu ustanovu

- (1) Zavodska mjera upućivanja u odgojnu ustanovu izvršava se u ustanovi koja osigurava smještaj i zadovoljavanje odgojnih, zdravstvenih, obrazovnih, sportskih i drugih razvojnim potreba maloljetnika.
- (2) Zavodska mjera u upućivanje u odgojnu ustanovu izrečena osobi muškog pola, izvršava se u odgojnoj ustanovi za te osobe.
- (3) Zavodska mjera upućivanja u odgojnu ustanovu izrečena osobi ženskog pola, izvršava se odgojnoj ustanovi za maloljetnice ili u odvojenom ženskom odjeljenju odgojne ustanove iz stava 2. ovog člana.
- (4) Maloljetnik kome je izrečena ova odgojna mjera ima ista prava i obaveze kao i ostali maloljetnici u odgojnoj ustanovi, s tim što mu se u pogledu postupanja poklanja posebna pažnja, ali tako da se u životu i radu u ustanovi ne izdvaja od ostalih.
- (5) O izrečenoj odgojnoj mjeri upoznaje se samo rukovodilac kao i drugo stručno osoblje koje je uključeno u izvršenje odgojne mjere.

- (6) Osoba kojoj je izrečena zavodska mjera upućivanja u odgojnu ustanovu može u njoj ostati do navršene 23 godine.

Član 165.
Dovođenje maloljetnika u ustanovu

- (1) Organ starateljstva nadležan prema mjestu prebivališta odnosno boravišta maloljetnika u vrijeme kada je odluka kojom je odgojna mjera izrečena postala izvršna, određuje osoba koja je dužna da maloljetnika dovede u odgojnu ustanovu.
- (2) Odgojna ustanova obavještava sud o prijemu maloljetnika i danu početka izvršenja odgojne mjere.

Član 166.
Prijem maloljetnika u ustanovu

- (1) Prilikom stupanja maloljetnika u odgojnu ustanovu u skladu se odredbom člana 151. ovog zakona, najprije se utvrđuje identitet maloljetnika, zatim slijedi ljeakarski pregled, a potom ispitivanje ličnosti u posebnom odjeljenju odgojne ustanove radi određivanja programa postupanja. Ovo ispitivanje može trajati najduže do 30 dana.
- (2) Pojedinačni program postupanja sa maloljetnikom sačinjava stručni tim ustanove.
- (3) Nakon ispitivanja iz stava 1. ovog člana, maloljetnik se raspoređuje u grupu koja se formira prema uzrastu, nivou zrelosti i drugim ličnim svojstvima maloljetnika, kao i određenom programu postupanja, u cilju primjene istovrsnih odgojnih postupaka i uticaja.
- (4) Odgojna grupa ima najviše deset maloljetnika i posebnog odgajatelja.

Član 167.
Nemogućnost otpočinjanja ili nastavka izvršenja odgojne mjere

- (1) Ako izvršenje mjere ne može da otpočne ili se nastavi zbog odbijanja ili bjekstva maloljetnika, organ starateljstva, odnosno rukovodilac ustanove o tome obavještava nadležni organ unutrašnjih poslova, koji dovodi maloljetnika u odgojnu ustanovu.
- (2) Način dovođenja ne smije narušavati dostojanstvo maloljetnika, niti mu nauditi fizički ili mentalno.

Član 168.
Premještaj maloljetnika u drugu odgojnu ustanovu

Na zahtjev maloljetnika, roditelja, usvojioca ili staraoca maloljetnika ili na prijedlog ustanove u kojoj se mjera izvršava, odnosno na prijedlog nadležnog organa starateljstva, sud može donijeti odluku o premještanju maloljetnika u drugu odgojnu ustanovu kada prvobitni kriteriji za upućivanje ili dalja potreba za reintegraciju u društvo mogu biti efikasnije postignuti u drugoj ustanovi ili kada obrazloženi razlozi sigurnosti prebacivanje čine neophodnom mjerom.

c) Izvršenje mjere upućivanja u odgojno-popravni dom

Član 169.
Odgojno-popravni dom

- (1) Zavodska mjera upućivanje u odgojno-popravni dom izrečena osobi muškog pola, izvršava se u odgojno-popravnom domu za te osobe.
- (2) Zavodska mjera upućivanja u odgojno-popravni dom izrečena osobi ženskog pola, izvršava se u odgojno-popravnom domu za maloljetnice ili u odvojenom ženskom odjeljenju odgojno-popravnog doma iz stava 1. ovog člana.
- (3) Punoljetna osoba kojoj je izrečena mjera iz stava 1. ovog člana, kao i maloljetnik koji je u odgojno-popravnom domu dok traje mjera postane punoljetan, smješta se u posebno odjeljenje odgojno-popravnog doma.
- (4) Osoba kojoj je izrečena zavodska mjera upućivanja u odgojno-popravni dom, u njemu može ostati do navršene 23 godine.

Član 170.
Upućivanje maloljetnika

- (1) Za upućivanje maloljetnika u odgojno-popravni dom nadležan je sud koji je izrekao mjeru. Maloljetniku se za pripremu mora ostaviti najmanje osam, a najviše 15 dana.
- (2) Maloljetnika koji se nalazi u pritvoru u odgojno-popravni dom upućuje sud na čijem je području sjedište ustanove u kojoj je maloljetnik pritvoren.
- (3) Sud koji upućuje maloljetnika na izvršenje ove mjere dostavlja odgojno-popravnom domu izvršnu odluku o izrečenoj mjeri sa dokumentacijom iz člana 150. stav 1. ovog zakona.

Član 171.

Dovođenje u odgojno-popravni dom

- (1) Sud koji je sudio nalaže maloljetniku koji nije u pritvoru u pisanom obliku da se određenog dana javi radi izvršenja izrečene mjere ili nalaže roditelju, usvojiocu ili staraocu da maloljetnika određenog dana dovede u odgojno-popravni dom.
- (2) Sud iz stava 1. ovog člana obavještava odgojno-popravni dom o datumu kada maloljetnik treba da se javi i uz to obavještenje dostavlja izvršnu odluku o izrečenoj mjeri sa podacima o maloljetniku pribavljenim u toku postupka iz člana 150. stav 1. ovog zakona.
- (3) Ako se maloljetnik po nalogu suda ne javi u odgojno-popravni dom, sud naređuje njegovo dovođenje, a ako se maloljetnik krije ili je u bjekstvu, sud naređuje izdavanje potjernice.
- (4) U slučaju bjekstva maloljetnika iz odgojno-popravnog doma, rukovodilac ustanove će odmah obavjestiti roditelja, odnosno staraoca maloljetnika i narediti izdavanje potjernice.

Član 172.

Prijem maloljetnika u odgojno-popravni dom

Prijem maloljetnika u odgojno-popravni dom vrši se u skladu sa odredbom člana 151. ovog zakona.

d) Upućivanje maloljetnika u posebnu ustanovu

Član 173.

Ometenost u psihofizičkom razvoju

- (1) Maloljetnik kome je zbog ometenosti u psihofizičkom razvoju ili zbog psihičkih poremećaja izrečena mjera upućivanja u posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje na osnovu odredbe člana 44. ovog zakona, u toj ustanovi ima ista prava kao i ostali maloljetnici smješteni u ustanovu.
- (2) Ako se u ustanovi za osposobljavanje ne mogu zadovoljiti potrebe maloljetnika sa invaliditetom, maloljetnik se premješta u specijalizovani zavod ili ustanovu gdje se ove potrebe mogu zadovoljiti.

Član 174.

Upućivanje u posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje

- (1) Upućivanje maloljetnika u posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje vrši organ starateljstva prema prebivalištu, odnosno boravištu maloljetnika u vrijeme kada je odluka kojom je odgojna mjera izrečena postala izvršna.

- (2) Organ starateljstva iz stava 1. ovog člana odmah obavještava sud nadležan za izvršenje ove mjere i nadležni organ unutrašnjih poslova kada izvršenje mjere ne može da započne ili da se nastavi zbog odbijanja ili bjekstva maloljetnika.
- (3) Maloljetnik se dovodi i sprovodi u pratnji zdravstvenih radnika.
- (4) Način dovodjenja i sprovođenja ne smije narušavati dostojanstvo maloljetnika, niti mu nauditi fizički ili mentalno.

Član 175. Izveštavanje

Posebna ustanova za osposobljavanje i liječenje maloljetnika o rezultatima izvršenja mjere dostavlja izvještaj u skladu sa članom 120. stav 1. ovog zakona, a kada maloljetnik postane punoljetan, posebno izvještava sudiju i tužioca o zdravstvenom stanju maloljetnika radi ispitivanja potrebe za donošenje jedne od odluka predviđenih članom 44. stav 3. ovog zakona.

5. Izvršenje kazne maloljetničkog zatvora

Član 176. Odvojeni kazneno-popravni zavodi

- (1) Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u posebnom kazneno-popravnom zavodu za maloljetnike koji ne može imati dodira sa kazneno-popravnim zavodom u kome odrasle osobe izdržavaju kaznu zatvora.
- (2) Kazna maloljetničkog zatvora izrečena osobama ženskog pola izvršava se u posebnom kazneno-popravnom zavodu za maloljetnice ili odvojenom odjeljenju kazneno-popravnog zavoda za maloljetnike iz stava 1. ovog člana.
- (3) Maloljetnici koji za vrijeme izvršenja kazne maloljetničkog zatvora postanu punoljetni i dalje nastavljaju da borave u zavodu za maloljetnike ili u odjeljenju za mlađe punoljetne osobe, osim ako njihova društvena reintegracija neće imati veći efekat ako se smjesti u zavod za odrasle.
- (4) Mlađe punoljetne osobe kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora smještaju se u zavod koja ima sličan režim kao i zavod za maloljetnike.

Član 177. Vrijeme ostanaka u kazneno-popravnom zavodu

- (1) Osuđeni na kaznu maloljetničkog zatvora u kazneno-popravnom zavodu za maloljetnike može ostati najduže do navršene 23 godine, a ako do tada ne izdrži

kaznu, u odnosu na njega, postupa se na način propisan članom 176. ovog zakona.

- (2) Izuzetno, u kazneno-popravnog zavodu za maloljetnike osuđeni može ostati i nakon što je navršio 23 godine, ako je to potrebno radi završavanja školovanja ili stručnog osposobljavanja ili ako ostatak neizdržane kazne nije veći od šest mjeseci, ali najduže do navršenih 25 godina.

Član 178.

Odlučivanje o uvjetnom otpustu

- (1) O uvjetima otpusta osuđenog na kaznu maloljetničkog zatvora odlučuje sudija prvostepenog suda koji je donio presudu.
- (2) Sudija odlučuje o uvjetnom otpustu na osnovu molbe maloljetnika.
- (3) Prije donošenja odluke sudija, po potrebi, usmeno sasluša maloljetnika, njegove roditelje, predstavnike organa socijalnog staranja i druge osobe i pribavlja izvještaj i mišljenje kazneno-popravnog zavoda o opravdanosti uvjetnog otpusta. Usmeno saslušanje maloljetnika obavezno je ako se odlučuje o uvjetima otpusta poslije dvije trećine izdržane kazne, osim ako sudija, na osnovu dostupne dokumentacije, ne ocijeni da su ispunjeni uvjeti za uvjetni otpust.
- (4) Ako je maloljetnik izdržao kaznu iz stava 3. ovog člana, a njegovo ponašanje tokom izdržavanja kazne ukazuje da u skladu sa članom 31. ovog zakona nije postignuta svrha kažnjavanja, zahtjev za uvjetni otpust se odbija i maloljetnik se o tome obavještava.
- (5) O opozivanju uvjetnog otpusta, kada se za to steknu uvjeti, poslije saslušanja tužioca i maloljetnika, odlučuje sud koji je donio odluku o uvjetnom otpustu.

Član 179.

Shodna primjena odredaba ovog zakona i Zakona o izvršenju krivičnih sankcija

- (1) Odredbe čl. 150. do 157 i čl. 159. do 161. ovog zakona, shodno se primjenjuju i u odnosu na maloljetnika kome je izrečena kazna maloljetničkog zatvora, a bliže odredbe o režimu boravka maloljetnika propisuje se posebnim pravilnikom kazneno-popravnog zavodu koji donosi federalni ministar pravde.
- (2) Na ostala pitanja u vezi sa izvršenjem kazne maloljetničkog zatvora shodno se primjenjuju odredbe Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, ukoliko nisu u suprotnosti sa odredbama ovog zakona.

6. Posebne odredbe o izvršenju mjera sigurnosti

Član 180.

Posebna odjeljenja za izvršenje mjera sigurnosti

- (1) Izvršenje mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i obaveznog liječenja od ovisnosti prilagođava se uzrastu i ličnosti maloljetnika.
- (2) Mjera obaveznog psihijatrijskog liječenja, kad postoje uvjeti iz člana 63. stav 1. ovog zakona, i mjera sigurnosti obaveznog liječenja od ovisnosti kada postoje uvjeti iz člana 64. stav 1. ovog zakona, izvršavaju se u posebnom odjeljenju zdravstvene ustanove određene za maloljetnike ili u drugim specijalizovanim zdravstvenim ustanovama. Mjera sigurnosti ambulantnog liječenja na slobodi kad postoje uvjeti iz člana 65. stav 1. ovog zakona izvršava se u ambulanti koja se određuje na prijedlog organa starateljstva koji prati izvršenje mjera sigurnosti i o tome svaka tri mjeseca obavještava tužioca, roditelja, odnosno staraoca ili maloljetnika i sud.
- (3) Maloljetnik u zdravstvenoj ustanovi ili specijaliziranoj ustanovi ili na ambulantnom liječenju ostaje sve dok ne prestanu razlozi zbog kojih je izrečena mjera sigurnosti ali najduže do isteka trajanja odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora ili dok traje odgođeno izvršenje ove kazne ili uvjetni otpust iz zavoda ili ustanove.
- (4) Kada su ispunjeni uvjeti iz člana 122. ovog zakona, sud će preduzeti predviđene mjere u svrhu osiguranja provođenja izrečenih mjera sigurnosti.

7. Pomoć poslije izvršenja zavodskih mjera i kazne maloljetničkog zatvora

Član 181.

Organ starateljstva

- (1) Nadležni organ starateljstva dužan je da tokom trajanja zavodske mjere i kazne maloljetničkog zatvora održava stalnu vezu sa maloljetnikom, njegovom porodicom i ustanovom u koju je maloljetnik smješten, kako bi se maloljetnik i njegova porodica što bolje pripremili za vraćanje maloljetnika u raniju socijalnu sredinu i njegovo uključivanje u dalji društveni život.
- (2) Ustanova ili zavod u kojoj se izvršava zavodske mjere ili kazna maloljetničkog zatvora dužni su da najmanje 90 dana prije planiranog otpuštanja maloljetnika obavijeste o tome roditelje maloljetnika, usvojioca ili staraoca, odnosno bliske srodnike sa kojima je maloljetnik živio, kao i nadležni organ socijalnog staranja, i predlože im mjere koje bi trebalo preduzeti za prihvata maloljetnika.

Član 182.

Obavještanje organa starateljstva i dužnost pružanje pomoći nakon izvršenja krivične sankcije

- (1) Roditelj, usvojlac ili staralac, odnosno bliski srodnik sa kojim je maloljetnik živio prije stupanja na izdržavanje zavodske mjere ili kazne maloljetničkog zatvora, dužan je da o povratku maloljetnika u porodicu obavijesti nadležni organ starateljstva.
- (2) Nadležni organ socijalnog staranja dužan je da maloljetniku, poslije izvršenja krivične sankcije iz stava 1. ovog člana, pruži potrebnu pomoć.

Član 183.

Vrste pomoći

- (1) Nakon izvršenja krivične sankcije nadležni organ starateljstva u kontaktu i saradnji sa nadležnim ministarstvima i drugim vladinim i nevladinim organizacijama, institucijama, preduzećima, pojedincima, maloljetniku pruža pomoć oko iznalaženja smještaja i sredine u kojoj će živjeti, dovršetak započetog obrazovanja i stručnog osposobljavanja, liječenja radi zaštite njegovog fizičkog i duševnog zdravlja, pri pronalaženju zaposlenja, osiguranja ishrane, odjeće i finansijskih sredstava za druge nužne potrebe radi omogućavanja njegovog ponovnog integrisanja u društvenu zajednicu.
- (2) Predmet posebne brige organa starateljstva u skladu sa stavom 1. ovog člana su maloljetnici bez ikakvog staranja i porodičnog okruženja, oni koji su bez odgovarajućeg roditeljskog staranja, kao i druge osjetljive (rizične) grupe djece.

Član 184.

Briga o maloljetniku bez roditeljskog staranja

- (1) Nadležni organ starateljstva dužan je poslije otpuštanja maloljetnika sa izvršenja zavodske mjere ili kazne maloljetničkog zatvora posebno da brine o maloljetniku bez roditelja, kao i o maloljetniku čije su porodične i materijalne prilike nesređene.
- (2) Predmet posebne brige organa socijalnog staranja podrazumijeva naročito smještaj, ishranu, nabavku odjeće, liječenje, pomoć u sređivanju porodičnih prilika, okončanje stručnog osposobljavanja i zapošljavanje maloljetnika.

Dio sedmi

KRIVIČNA DJELA NA ŠTETU DJECE I MALOLJETNIKA

Član 185.

Opća odredba

(1) Sudija za maloljetnike, odnosno vijeće kojim predsjedava sudija za maloljetnike ili sudija koji ima posebna znanja iz oblasti prava djeteta sudi i punoljetnim učiniocima krivičnih djela propisana Krivičnim zakonom kada se u krivičnom postupku kao oštećeni pojavljuje dijete i maloljetna osoba, kao što su krivična djela:

- 1) ubistvo,
- 2) čedomorstvo,
- 3) učestvovanje u samoubistvu,
- 4) teška tjelesna povreda
- 5) protupravno lišenje slobode,
- 6) otmica,
- 7) silovanje,
- 8) spolni odnošaj s nemoćnom osobom,
- 9) spolni odnošaj zloupotrebom položaja,
- 10) spolni odnošaj s djetetom,
- 11) bludne radnje,
- 12) zadovoljavanje pohote pred djetetom ili maloljetnikom,
- 13) navođenje na prostituciju,
- 14) iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije,
- 15) upoznavanje djeteta s pornografijom,
- 16) rodoskrvuće,
- 17) vanbračna zajednica s mlađim maloljetnikom,
- 18) oduzimanje djeteta ili maloljetnika,
- 19) promjena porodičnog stanja,
- 20) zapuštanje ili zlostavljanje djeteta ili maloljetnika,
- 21) napuštanje djeteta,
- 22) nasilje u porodici,
- 23) izbjegavanje izdržavanja,
- 24) sprječavanje i neizvršavanje mjera za zaštitu maloljetnika,
- 25) omogućavanje uživanja opojnih droga,
- 26) razbojnička krađa,
- 27) razbojništvo.

(2) Tužilac pokreće i postupak protiv punoljetnih učinilaca drugih krivičnih djela propisanih Krivičnim zakonom, saglasno odredbama ovog dijela zakona, ako ocijeni da je to potrebno radi posebne zaštite ličnosti djece i maloljetnih osoba koja kao oštećeni učestvuju u krivičnom postupku.

Član 186.
Provođenje krivičnog postupka

- (1) Krivični postupak protiv učinilaca krivičnih djela iz člana 185. ovog zakona vodi se prema odredbama Zakonu o krivičnom postupku, s tim da se ne primjenjuju odredbe koje se odnose na kazneni nalog.
- (2) Istragu vodi tužilac koji je stekao posebna znanja iz oblasti prava djeteta i krivičnopravne zaštite maloljetnih osoba.
- (3) U istražnim radnjama postupaju specijalizovane ovlaštene službene osobe koje su stekle posebna znanja iz oblasti prava djeteta i krivičnopravne zaštite maloljetnih osoba.

Član 187.
Postupanje

- (1) U krivičnim predmetima protiv učinilaca krivičnih djela na štetu djece i maloljetnika, pri provođenju procesnih radnji posebno obazrivo se odnosi prema djetetu ili maloljetniku na čiju štetu je učinjeno krivično djelo, imajući u vidu njegov uzrast, osobine njegove ličnosti, obrazovanje i prilike u kojima živi, kako bi se izbjegle moguće štetne posljedice na budući život, odgoj i razvoj. Saslušanje djeteta ili maloljetnika se u pravilu obavlja uz pomoć pedagoga, psihologa ili druge stručne osobe.
- (2) Ako se kao svjedok saslušava dijete ili mlađi maloljetnik oštećen krivičnim djelom iz člana 185. ovog zakona, takvo saslušanje se može provesti najviše dva puta. Tužilac ili ovlaštena službena osoba ispitivanje obavlja putem tehničkih uređaja za prenos slike i zvuka, a bez prisustva tužioca ili ovlaštene službene osobe u prostoriji gdje se svjedok nalazi. Saslušanje djeteta ili maloljetnika se u pravilu obavlja uz pomoć pedagoga, psihologa ili druge stručne osobe.
- (3) Dijete ili mlađa maloljetna osoba može se saslušati u svom stanu ili drugom prostoru u kome boravi ili centru za socijalnu rad. Pri saslušanju postupa se u skladu sa stavom 2. ovog člana.
- (4) Sud će saslušati dijete ili maloljetnika oštećenog krivičnim djelom iz člana 185. ovog zakona, u skladu sa stavu 2. ovog člana, tako da sud, tužilac, maloljetnik i branilac mogu postavljati pitanja, a da ne budu prisutni u istoj prostoriji sa oštećenim. Saslušanje djeteta ili maloljetnika se obavlja tako da se pitanja mogu postavljati posredstvom suda, a po potrebi uz pomoć pedagoga, psihologa ili druge stručne osobe.
- (5) U svrhu zaštite djece i maloljetnika oštećenih krivičnim djelom iz člana 185. ovog zakona, primjenjuju se i druge odgovarajuće odredbe Zakona o zaštiti svjedoka

pod prijetnjom i ugroženih svjedoka („Službene novine Federacije BiH“, broj 36/03)

- (6) Odredbe ovog člana se primjenjuju i onda kada se saslušava dijete ili maloljetnik koji je svjedok-očevodac učinjenog djela iz člana 185. ovog zakona.
- (7) Odredba člana 84. ovog zakona primjenjuje se u krivičnom postupku protiv učinilaca krivičnih djela na štetu djece i maloljetnika.

Član 188. Zabrana suočenja

Ako se kao svjedok saslušava dijete ili maloljetnik koje su ozbiljno fizički ili psihički traumatizirani okolnostima pod kojima je izvršeno krivično djelo ili pati od ozbiljnih psihičkih poremećaja koji ga čine posebno osjetljivim, zabranjeno je vršiti njegovo suočenje sa osumnjičenim, odnosno optuženim.

Član 189. Prepoznavanje osumnjičenog odnosno optuženog

Ako prepoznavanje osumnjičenog, odnosno optuženog vrši maloljetnik oštećen krivičnim djelom ili je očevodac učinjenog krivičnog djela, takvo prepoznavanje u svim fazama postupka vrši se na način koji u potpunosti onemogućava da osumnjičeni, odnosno optuženi, vidi maloljetnu osobu.

Član 190. Nadležnost i sastav suda

U pogledu nadležnosti i sastavu suda koji sudi punoljetnim učinocima krivičnih djela na štetu djece i maloljetnika, shodno se primjenjuju odredbe Zakona o krivičnom postupku ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Član 191. Hitnost postupanja

Krivični postupak za djela iz člana 185. ovog zakona je hitan.

Dio osmi PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 192. Važenje pravosnažno izrečenih odgojnih mjera

- (1) Odgojna mjera pojačanog nadzora roditelja, usvojioca ili staraoca, pojačanog nadzora u drugoj porodici i pojačanog nadzora nadležnog organa socijalnog

staranja koja je pravosnažno izrečena do dana stupanja na snagu ovog zakona, ne može trajati duže od vremena propisanog ovim zakonom.

- (2) Zavodska odgojna mjera upućivanja u odgojnu ustanovu, upućivanja u odgojno-popravni dom i upućivanje u drugu ustanovu za liječenje i osposobljavanje koja je pravosnažno izrečena do dana stupanja na snagu ovog zakona ne može trajati duže od vremena predviđenog ovim zakonom.
- (3) Zavodska odgojna mjera pravosnažno izrečena do dana stupanja na snagu ovog zakona punoljetnoj osobi koja je počinila krivično djelo kao stariji maloljetnik, a u vrijeme suđenja nije navršila 23 godinu života, zamijeniće se odgojnom mjerom pojačanog nadzora organa socijalnog staranja.

Član 193.

Pravosnažno izrečena kazna maloljetničkog zatvora

Kazna maloljetničkog zatvora pravosnažno izrečena do dana stupanja na snagu ovog zakona u trajanju dužem nego što bi se mogla izreći po odredbama člana 51. stav 1. ovog zakona, smanjuje se prema odredbama ovog zakona.

Član 194.

Postupanje u odnosu na zastarjelost izvršenja kazne

Odredbe člana 56. ovog zakona primjenjuju se za zastarjelost izvršenja kazne maloljetničkog zatvora i kada je presuda izrečena prije stupanja na snagu ovog zakona, ukoliko zastarjelost već nije nastupila.

Član 195.

Rehabilitacija

Odredbe člana 60. ovog zakona o rehabilitaciji učinilaca krivičnih djela osuđenih na kaznu maloljetničkog zatvora primjenjuju se i u odnosu na osuđene prije stupanja na snagu ovog zakona, ukoliko rehabilitacija već nije nastupila.

Član 196.

Dosadašnji krivični postupci

- (1) Krivični postupak koji je pokrenut prije stupanja na snagu ovog zakona, nastaviće se po ovom zakonu, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Predmeti iz stava 1. ovog člana koji se nalaze u fazi pripremnog postupka dostaviće se odmah tužilaštvu, a ako je u toku izvršenje pojedinih istražnih radnji, u roku od osam dana od dana početka primjene ovog zakona.
- (3) Ako je do stupanja na snagu ovog zakona donesena odluka protiv koje je po odredbama Zakona o krivičnom postupku i drugim zakonskim propisima iz ove

oblasti dozvoljen pravni lijek, a ta odluka nije dostavljena osobama koje imaju pravo na pravni lijek ili ako je pravni lijek podnesen, ali o njemu još nije odlučeno – u pogledu prava na pravni lijek i postupak po pravnom lijeku, primjuju se odredbe Zakona o krivičnom postupku.

Član 197. Računanje rokova

- (1) Ako je na dan stupanja na snagu ovog zakona u predmetima koje on reguliše bio u toku kakav rok, taj rok se računa prema odredbama ovog zakona, osim ako je rok po dosadašnjim propisima bio duži.
- (2) Odredbe čl. 100., 101. i 102. ovog zakona o rokovima trajanja pritvora primjenjuju se u predmetima započetim nakon njegovog stupanja na snagu.

Član 198. Edukacija

- (1) O sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju sudija i tužilaca iz oblasti dječijih prava, prestupništva mladih i njihove krivičnopravne zaštite, brine se Centar za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine, i to pod nadzorom Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine.
- (2) Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalno ministarstvo zdravstva, Udruženje medijatora Bosne i Hercegovine i Advokatska komora Federacije Bosne i Hercegovine brinu o stručnom usavršavanju osoba koje rade na poslovima prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece, ovlaštenih službenih osoba, socijalnih radnika, medijatora, advokata, uposlenika u ustanovama i zavodima, putem saradnje i koordinaciju rada sa Centrom za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine, naučnim ustanovama, profesionalnim udruženjima i nevladinim organizacijama, kroz stručna savjetovanja, seminare, provjere znanja i druge oblike dodatnog osposobljavanja stručnih osoba koje rade na tim poslovima, a prema programu edukacije koji donosi ministar pravde.
- (3) Centar za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine osigurava tužiocima i sudijama uvjerenja ili certifikate o stručnoj osposobljenosti za obavljanje poslova iz oblasti prestupništva mladih i njihove krivičnopravne zaštite.
- (4) Stručno osposobljavanje osoba iz stava 2. ovog člana, ovlaštenih službenih osoba, socijalnih radnika, medijatora, advokata i uposlenika u ustanovama i zavodima, osiguraće se najdalje u roku od deset mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 199.

Komisija za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenje krivičnih sankcija

- (1) Federalno ministarstvo pravde osnova Komisiju za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenje krivičnih sankcija prema maloljetnicima (u daljem tekstu:Komisija) koja će donijeti poslovnik o radu u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Članovi Komisije imenuju se iz reda istaknutih sudija, tužilaca, ovlaštenih službenih osoba, advokata i stručnih osoba organa staraeljstva koji su u dužem vremenskom periodu radili ili rade na krivičnim predmetima djece i maloljetnika, kao i osobe koje se bave naukom i koje su priznati stručnjaci u oblasti prestupništva mladih i krivičnopravne zaštite djece i maloljetnika.
- (3) Prilikom izbora članova Komisije vodi se računa o ravnopravnoj zastupljenosti oba pola.
- (4) Komisija podnosi Federalnom ministarstvu pravde inicijative, prijedloge, mišljenja i analize koje se odnose na prestupništvo mladih i krivičnopravnu zaštitu djece i maloljetnika, na postupanje sa njima prema odredbama ovog zakona, kao i na druge pravce rada sa ovom populacijom.

Član 200.

Donošenje podzakonskih akata

- (1) U roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona:
  - a) federalni ministar pravde će donijeti Pravilnik o primjeni posebnih obaveza prema maloljetnim učiniocima iz člana 35. stav 9. ovog zakona, Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti iz člana 154. stav 1. ovog zakona, Pravilnik o režimu boravka maloljetnika u kazneno-popravnom zavodu iz člana 179. stav 1. ovog zakona i Program edukacije iz člana 198. stav 2. ovog zakona.
  - b) federalni ministar za rad i socijalnu politiku donijeće uputstvo o načinu vođenja evidencija o izrečenim odgojnim mjerama iz člana 49. stav 1. ovog zakona i
  - c) federalni ministar unutrašnjih poslova donijeće Pravilnik o primjeni mjere policijskog upozorenja iz člana 124. ovog zakona.
- (2) Uredba o primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima („Službene novine Federacije BiH broj 6/09) usaglasiće se u roku iz stava 1. ovog člana sa ovim zakonom.

Član 201.
Prestanak važenja

Do stupanja na snagu ovog zakona uskladiće se odredbe Krivičnog zakona, Zakona o krivičnom postupku, Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, Zakon o prekršajima i odredbe drugih propisa iz oblasti zaštita prava djece i maloljetnika sa ovim zakonom.

Član 202.
Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Federacije BiH“, a primjenjivaće se istekom godine dana nakon stupanja na snagu.

**OBRAZLOŽENJE
ZAKONA O ZAŠTITI I POSTUPANJU S DJECOM I MALOLJETNICIMA U
KRIVIČNOM POSTUPKU**

I - USTAVNI OSNOV

Ustavnopravni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u odredbi člana IV. C. 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine prema kojoj Parlament Federacije BiH donosi zakone o vršenju federalne vlasti.

II - RAZLOZI DONOŠENJA ZAKONA

Već više od 100 godina (tačnije od donošenja Zakona o sudu za maloljetnike u državi Illinois, SAD – Juvenile Court Act, 1899. godine), sudstvo za maloljetnike je predmetom ozbiljne, često i kontradiktorne rasprave. Vrlo su žive diskusije o sadržaju, pravcima i načinima reakcije društva, odnosno države na pojavu maloljetničkog prestupništva. Kaže se da u pomenutih 100 godina, koliko god je istaknuto problema o pitanjima maloljetničkog prestupništva - da je isto toliko ponuđeno i odgovora. Tako, npr., u okviru pitanja reforme maloljetničkog krivičnog prava, prevaspitanje se činilo (ili čini) nespornim i jasnim pravcem u reakciji na maloljetničko prestupništvo. Istovremeno, u okviru sudstva za maloljetnike pokazalo se da je represivna reakcija u suprotnosti sa idejom prevaspitanja, odnosno da su te dvije kategorije nespojive. Treće, pokazuje se da je maloljetničko prestupništvo složena pojava, koja se mijenja, naročito u posljednjih 30 godina. Ove promjene se kreću od porasta do pada maloljetničkog prestupništva, odnosno do promjena u njegovoj strukturi u smislu da su prisutna vrlo teška (neki ih zovu ekscenja) krivična djela, kao i nasilna krivična djela. Četvrto, danas djeca i maloljetnici sazrijevaju brže i brže odrastaju, što ima za posljedicu diferenciranost pristupa prema njima. Peto, već odavno su jasno istaknuti zahtjevi o poštivanju prava i sloboda čovjeka u okviru sudstva za maloljetnike. U tom smislu je i Konvencija o pravima djeteta postavila standard o materijalnom i procesnom položaju maloljetnog izvršioca krivičnog djela; standard koji će odgovarati zahtjevu uvažavanja osnovnih ljudskih prava. Šesto, u traženju odgovora na pitanje kako oblikovati društvenu, odnosno državnu reakciju na maloljetničko prestupništvo, uzimaju se u obzir općeobavezujući standardi međunarodnih dokumenata (npr., član 40. Konvencije o pravima djeteta, član 17. Pekinških pravila, ili odredbe Evropske konvencije o ostvarivanju prava djeteta). Prema njima, poštovanje osnovnih prava čovjeka u reakciji na maloljetničko prestupništvo znači istovremeno i uvažavanje maloljetnikove starosti, njegovo prevaspitanje, podsticanje pozitivnih promjena, ponovno uključivanje u društvo, obrazovanje, što, konačno, odgovara i potrebama konkretnog društva.

Prema saznanjima iz literature, a koja se opet naslanjaju i na empirijska istraživanja i proučavanja, sudstvo za maloljetnike bi moralo biti više aktivno na području svog djelovanja u smislu da nudi nove oblike reakcije na maloljetničko prestupništvo, posebno na njegove nove specifičnosti, oblike i potrebe. Dakle, u okviru maloljetničkog prestupništva, među postojećim modelima prevaspitanja i kažnjavanja

moraju se razvijati i drugi oblici postupanja sa maloljetnim prestupnikom. S tim u vezi, novije uporednopravne analize sudstva za maloljetnike u Evropi predlažu slijedeći sistem slojevite reakcije na krivična djela koja vrše maloljetnici, polazeći od principa da se u reakciji na maloljetničko prestupništvo treba kretati od lakših mjera prema težim mjerama, odnosno da se teže mjere izriču onda kad je to neophodno potrebno:

- neformalna vansudska postupanja i pristupi,
- slabije formalne reakcije u okviru tužilaštva ili policije (npr., upozorenja i drugi oblici tzv. diverzionih postupaka ili postupaka odvratanja),
- mjere koje su u nadležnosti službi socijalnog staranja (npr., trening ili nadzor),
- izricanje uputstava i zabrana (npr., naknada štete, novčana kazna, rad za zajednicu),
- izricanje sankcija (vezano za oduzimanjem slobode, npr., zavodska mjera),
- sankcije koje su strožije, koje su ultima ratio, i koje su u vezi sa težinom krivičnog djela.

III - RAZVOJ MALOLJETNIČKOG KRIVIČNOG PRAVA U BOSNI I HERCEGOVINI

Razvoj maloljetničkog krivičnog prava u Bosni i Hercegovini, koji se odvijao po određenim zakonitostima koje se mogu proučavati sa duže ili kraće vremenske distance, na kraju XX vijeka donio je nova gibanja i nove oblike društvene i državne reakcije na maloljetničko prestupništvo. Misli se na takve oblike koji predstavljaju alteranativu klasičnim krivičnopravnim i krivičnoprocesnim mjerama kojima se otklanjaju neželjene i štetne posljedice krivičnopravnih sankcija. U tom smislu, vrlo važan (ako ne i preloman) trenutak u preispitivanju maloljetničkog prestupništva nastupio je 1998. godine kad je stupio na pravnu snagu Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu 1. jula 2003. godine Naime, u trenutku kada u Evropi i SAD već postoji razvijen sistem alternativnih mjera ne samo za maloljetne izvršioce krivičnih djela, već i za punoljetne učinioce krivičnih djela, i naravno njihove (prve) kritike ili dileme s tim u vezi, Bosna i Hercegovina, bila je tek dobila zakonodavstvo (ili propise u materijalnom i procesnom krivičnom zakonodavstvu), koje je predstavljalo savremeni pristup u tretiranju maloljetničkog prestupništva. Ako danas 'pređemo' preko vremena od uvođenja alternativnih mjera i «djelovanju» tih zakonskih rješenja u Federaciji Bosne i Hercegovine i Bosni i Hercegovini može se zaključiti da je riječ o mjerama od kojih se mnogo očekivalo. I, drugo, to je trebala biti polazna tačka (neka vrsta testa) za rješavanje sličnih pitanja u postupku protiv punoljetnog izvršioca krivičnog djela.

Uz uvođenje alternativnih oblika reakcije na društveno neprihvatljivo ponašanje maloljetnika, razvoj maloljetničkog krivičnog prava u Federaciji Bosne i Hercegovine i Bosni i Hercegovini obilježen je i reformama krivičnog (materijalnog, procesnog i izvršnog) zakonodavstva. Evolucija krivičnog zakonodavstva o maloljetnicima bila je obilježena prihvatanjem modernim trendova u maloljetničkom krivičnom zakonodavstvu. Drugim riječima, ovi procesi išli su u pravcu izbjegavanja klasične krivičnopravne reakcije na društveno neprihvatljivo ponašanje maloljetnika. To je imalo za poljedicu uvođenje instituta u maloljetničko krivično zakonodavstvo koji su trebali

odgovoriti najboljim interesima ove populacije. Dobar primjer takve reforme jesu već pomenute alternativne mjere.

Prateći međunarodne standarde u ovoj oblasti, bilo je potrebno pristupiti izradi odvojenog zakonodavstva za maloljetnike. Po uzoru na savremene zakonodavne sisteme, ovaj nacrt Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku izvršiocima krivičnih djela sadrži cjeline koji sistematski rješavaju pitanja maloljetničkog prestupništva. U tom smislu, ovaj nacrt obuhvata odredbe o materijalnom i procesnom krivičnom pravu, o organizaciji sudova, zatim o izvršenju sankcija koje se izriču maloljetnim učiniocima krivičnih djela, kao i dio koji se odnosi na krivična djela izvršena na štetu djece i maloljetnika. Kao podloga za kreiranje većine rješenja sadržanih u tekstu predloženog nacrta poslužili su rezultati istraživanja i zaključci sadržani u Projektu Fonda otvoreno društvo BiH pod nazivom «Mladi u sukobu sa zakonom u svjetlu aktuelnih problema maloljetničkog krivičnog pravosuđa u BiH». Konačno, u pripremanju ovog nacrta uzeto je u obzir novo krivično zakonodavstvo koje se primjenjuje u Bosni i Hercegovini od marta 2003. godine.

Od posebnog je značaja da će stupanjem na snagu predloženog zakona, prestati da važe odgovarajuće odredbe krivičnih zakona, zakona o krivičnom postupku i zakona o izvršenju krivičnih sankcija, koje se odnose na maloljetničko krivično pravosuđe.

IV – OBRAZLOŽENJE ZNAČAJNIH PRAVNIH RJEŠENJA

1. U cilju zaštite najboljih interesa maloljetnika, predviđa se formiranje odjeljenja za maloljetnike koja se sastoje od jednog ili više sudija za maloljetnike i vijeća za maloljetnike. Odjeljenja za maloljetnike predviđaju se samo za prvostepene sudove, dok su u drugostepenim i trećestepenim sudovima predviđa angažovanje na predmetima maloljetničkog prestupništva sudija osposobljenih za rad sa maloljetnicima.

2. Sudije za maloljetnike, tužioci za maloljetnike, advokati i drugi subjekti koji učestvuju u postupku prema maloljetnicima moraju imati posebna znanja iz oblasti prava djeteta i maloljetničkog prestupništva. S tim u vezi, zakonom se predviđa zakonska obaveza u provođenju edukacije svih onih koji rade u predmetima maloljetničkog prestupništva.

3. Zakonom je predviđeno učešće stručnih savjetnika u okviru sudova i tužilaštava, sa posebnim zadacima u postupku koji se vodi prema maloljetniku.

4. Zakonom se potencira program alternativnih mjera i insistira na donošenju posebnih propisa - kako bi se stvorili posebni uvjeti za njihovu primjenu.

5. Kao naročita sankcija prema maloljetnicima predlažu se. tzv. posebne obaveze koje sud izriče maloljetniku u cilju uspješnijeg odvratanja od devijantnog ponašanja.

6. Predaže se skraćivanje trajanja zavodskih i drugih odgojnih mjera jer praktična iskustva ukazuju na potrebu za takvim zakonskim normiranjem.

7. U okviru postupka prema maloljetnicima, zakonom je predloženo da se pripremni postupak (istraga) prenese u nadležnost tužioca. Za ovakvo rješenje uporište je nađeno u zahtjevima prakse.

8. Posebna pažnja posvećena je kreiranju rješenja koja se odnose na lišavanje slobode i pritvor maloljetnika, pri čemu su uzeti u obzir odgovarajući međunarodni standardi.

9. I u ovom nacrtu postoje odredbe koje vode računa o efikasnosti postupka prema maloljetnicima. Uzimajući u obzir zakon u cjelini, ovakve odredbe doprinose da se kod težih krivičnih djela ostvari svrha postupka prema maloljetnicima, odnosno da se kod lakših krivičnih djela izbjegne dugotrajni postupak.

10. U procesu izvršenja krivičnih sankcija prema maloljetnicima, pojačan je sudski nadzor nad njihovim izvršenjem.

11. Posebno poglavlje u zakonu su krivična djela na štetu djece i maloljetnika. Ovim odredbama nastoji se pružiti adekvatna zaštiti žrtvama u toku postupka. U tom smislu, a po uzoru na savremena zakonodavstva, predviđeni su posebni oblici ispitivanja djece i maloljetnika, kao žrtava specifičnih krivičnih djela.

V – FINANSIJSKA SREDSTVA

Za provedbu ovog zakona nije potrebno osigurati dodatna finansijska sredstva u Budžetu Federacije Bosne i Hercegovine.

* * *

ANALIZA PRIMJEDBI I SUGESTIJA NA ZAKON O ZAŠTITI I POSTUPANJU SA DJECOM I MALOLJETNICIMA U KRIVIČNOM POSTUPKU

**Javna rasprava od
21.02.2012 godine**

Opći osvrt

Javna rasprava o Zakonu o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u kojoj su svoj doprinos dali profesionalci uključeni u sistem maloljetničkog pravosuđa (sudije, tužioci, advokati, predstavnici organa starateljstva i institucija za izvršenje krivičnih sankcija) predstavnici vladinog i nevladinog sektora, bila je predmetom detaljne analize, kako sa aspekta međunarodnih standarda, odredaba Zakona o krivičnom postupku FBiH, Krivičnog zakona FBiH, prakse u primjeni usvojenog Zakonu o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom

postupku u Republici Srpskoj, te i sa aspekta domaće prakse i dobre prakse drugih zemalja.

Poseban osvrt je dat na primjedbe, prijedloge i sugestije Biroa za ljudska prava iz Tuzle i ostalih učesnika rasprave koji su Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku posmatrali isključivo sa aspekta funkcionisanja „Disciplinskog centra za maloljetnike“ u Tuzli i Sarajevu.

Pri razmatranju imala su se u vidu Jedinствена pravila za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine koja postavljaju određene zahtjeve u pogledu strukture zakona, redosljedu, jeziku (stil, jasnost, dosljednost, preciznost), definiranju, gramatičkim, terminološkim, stilskim i drugim uputama. Zakon mora zadovoljiti i uvjet konzistentnosti. Pored toga, u svjetlu ovih pravila vodilo se računa u kojoj mjeri za potrebe ovog zakona posmatranog u cjelini, drugi propisi osiguravaju dosljednu i funkcionalnu primjenu ovih krivičnih propisa.

Sa aspekta ovih Jedinствениh pravila prihvaćene su one sugestije koje su doprinosile jasnosti i preciznosti pojedinih zakonskih odredbi, ali ne i one sugestije koje su pojedina zakonska rješenja sagledavale prvenstveno sa aspekta sopstvene profesije i bez sveobuhvatnog razmatranja suštine, svrhe i cilja ovog specijalnog zakona.

Kratak osvrt na pojedina zakonska rješenja u svjetlu sugestija, primjedbi ili komentara

1. Pitanje odjeljenja u tužilaštvima član 19.

Zakon ne zagovara postojanje posebnih odjeljenja za maloljetnike u manjim tužilaštvima. Naime, u okviru tužilaštava koji broje manji broj tužilaca (od dva do pet) treba da postoji najmanje jedan certificirani tužilac koji će raditi na predmetima maloljetničkog prestupništva, a bilo bi poželjno da svi tužioci tog malog tužilaštva prođu specijalističku obuku i tako ispune zahtjev za rad i na ovim predmetima. Na ovakav način tužilaštvo postaje jedna osposobljena organizaciona struktura koja može da izbjegne situaciju koja nastaje odsustvom tužioca za maloljetnike. Odredba član 22. stav 6. ovog zakona jasno ukazuje da tužilaštva ne moraju imati stručne savjetnike nego da za prikupljanje određenih podataka angažuju stručne osobe (organa socijalnog staranja, socijalne pedagoge-defektologe, socijalne radnike, psihologe) drugih ustanova. Ovo tim prije što mala tužilaštva broje mali broj predmeta maloljetničkog prestupništva, i nema potrebe da se formira posebno odjeljenje za maloljetnike.

U većim tužilaštvima gdje postoji jedan ili više tužilaca za maloljetnike i jedan ili više stručnih savjetnika, a to su obično tužilaštva sa većim brojem predmeta, formiraju se posebna odjeljenja za maloljetnike. Ovdje se postavlja i važno pitanje (koje nije

zanemarljivo ni kod manjih tužilaštava) tehničke i prostorne organiziranosti i opremljenosti na način koji spriječava da maloljetnici ili djeca koja su žrtve ili svjedoci izvršenog krivičnog djela, prilikom dolaska, i boravka u tužilaštvu, te njihovog ispitivanja, ne dolaze u kontakt sa odraslim počiniocima ili u bilo koju situaciju koja ih stigmatizira i izaziva osjećaj straha i nelagode. Ovakvo postupanje proizilazi iz međunarodnih standarda, ali i iz drugih odredaba ovog zakona.

Iz navedenih razloga primjedba nije osnovana.

2. Istovjetnost sadržaja odgojnih preporuka i posebnih obaveza – član 26. stav 1. tač. c) i d), te član 35. stav 2. tač. a) i d)

Odgojne preporuke su mjere koje se primjenjuju van formalne krivične procedure, a posebne obaveze su sankcije koje se izriču u formalnoj krivičnoj proceduri kao samostalna mjera ili uz neku od odgojnih mjera ako se njihovim izricanjem može ostvariti željena svrha. Istovjetnost sadržaja ovih mjera nije upitna, međutim njihovom brojnošću zadovoljavaju se međunarodni standardi i jedna od preporuka Komitet za prava djetet da Bosna i Hercegovina u okviru vlastite jurisdikcije propiše široki spektar alternativa u rješavanja problema maloljetničkog prestupništva njihovom primjenom kako prije uključivanja maloljetnika u formalni krivični postupak, tako i za svaku fazu formalnog krivičnog postupka kada je u njega uključen.

Iz navedenih razloga primjedba nije osnovana.

3. Troškovi medijacije (član 26 stav 4.)

Ova odredba propisuje da medijaciju, u pravilu, provodi organ starateljstva, a ako taj organ nema osposobljene osobe, onda taj postupak po nalogu tužioca ili sudije provedi organizacija ovlaštena za provođenje medijacije. To ne može biti svaka organizacija nego samo ona koja je ovlaštena, registrovana i sposobna da provodi taj postupak prema Zakon o postupku medijacije ("Službeni glasnik BiH" broj 37/04).

Troškovi medijacije padaju na teret budžetskih sredstava tužilaštva ili suda, zavisno ko je dao nalog za medijaciju. To pitanje je na ovaj način riješeno članom 115. stav 4. ovog zakona.

Iz navedenih razloga primjedbe po ovom pitanju nisu osnovane.

4. Lišenje slobode (pritvor član 96. stav 6. i član 98.)

Zakon propisuje da u okviru policije i tužilaštava postoje specijalizirana odjeljenja u kojima na predmetima maloljetničkog prestupništva rade policajci i tužioci sa posebnim,

specijalnim znanjima za rad na tim predmetima, a izuzetno, ako nemaju predmeta maloljetničkog prestupništva, rade i na drugim predmetima. S druge strane policajci i tužilac za maloljetnike čine jedinstven tim kojim tužilac koordinira, rukovodi i nadzire istragu (pripremni postupak) i provođenje istražnih radnji kroz razvijanje strategije i taktike prilagođavajući je svim situacijama koje mogu da nastanu u toku istrage. Ovako posmatrano rokovi od po 12 sati koje zakon daje policiji i tužiocu za odlučivanje o lišenju slobode i pritvoru zadovoljava zahtjev od 24 sata. Uz činjenicu da istražni (pripremni postupak) traje 90 dana (član 91. stav 3. zakona), takođe se zadovoljava standard hitnosti u postupanje u predmetima maloljetničkog prestupništva, a što i jeste cilj zakona. U prilog ovome ide i činjenica da praksa u RS nije pokazala da u periodu od početka primjene zakona (01.01.2011 godine) pa do danas, postoje problemi u primjeni odredaba zakona kojim se uređuje vrijeme lišenje slobode i odlučivanja o pritvoru u vremenu od po 12 sati.

Iz navedenih razloga sugestija da se u članu 96. stav 6. i članu 98. ovog zakona mjesto 12 sati predvidi vrijeme tako da policija kod lišenja slobode ima na raspolaganj vrijeme od 24 sata, a tužilac za odlučivanje o pritvoru isto toliko vremena, nije prihvatljiva.

5. Maloljetnički zatvor (član 51.)

Prije svega treba imati u vidu da je Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku specijalni zakon koji se prvenstveno odnosi i primjenjuje na djecu i maloljetnike sve do njihove 23. godine života. Nakon ovog perioda primjena ovog zakona gubi smisao jer se na odrasle osobe primjenjuju krivični propisi koji važe za te osobe.

Zakon propisuje da se kazna maloljetničkog zatvora može izreći samo krivično odgovornom starijem maloljetniku (od 16-18 godina) koji je učinio krivično djelo s propisanom kaznom zatvora težom od pet godina, a kojem zbog teških posljedica djela i visokog stepena krivične odgovornosti ne bi bilo opravdano izreći odgojnu mjeru. Ova kazna ne može biti duža od pet godina, a izuzetno, za krivično djelo za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora ili za sticaj najmanje dva krivična djela za koja je propisana kazna zatvora duža od deset godina, maloljetnički zatvor može se izreći u trajanju do deset godina.

Dakle, izuzetno kod teških krivičnih djela sa teškim posljedicama za koja se može izreći kazna dugotrajnog zatvora (npr. za krivično djelo ubistva iz član 166. stav 2. KZFBiH, razbojničke krađe iz člana 288. stav 3, razbojništva iz člana 289. stav 3, terorizma iz člana 201. stav 3. istog zakona itd.) ili za dva i više krivičnih djela gdje zakon za svako djelo predviđa kaznu zatvora preko 10 godina (npr: teška tjelesna ozljeda iz člana 172. stav 5. KZFBiH, silovanje iz člana 203. stav 2. istog zakona), sud maloljetniku može izreći kaznu maloljetničkog zatvora u trajanju od 10 godina. U ovim slučajevima zbog teških posljedica djela i visokog stepena krivične odgovornosti, ne bi bilo društveno

opravdano, niti bi to bilo u skladu sa principom srazmjernosti iz člana 9. ovog zakona, da se prema maloljetniku izrekne odgojna mjera.

Prema tome, ako se kazna maloljetničkog zatvora od pet godina izrekne npr. starijem maloljetniku starosne dobi od 18 godina, onda bi sa istekom ove kazne on napunio 23 godine života, a ako mu se kazna izrekne u trajanju od 10 godina, sa njenim istekom osuđeni maloljetnik bi napunio 28 godina života. Dakle, izdržavanjem zatvorske kazne, ove sada odrasle, ali još uvijek dovoljno mlade osobe, imaju šansu da se kao korisne jedinka vrate i integrišu u društvenu zajednicu i preuzmu odgovornost za svoje postupke. Ovaj zakon upravo djeluje u tom pravcu imajući na umu da su mladi počinioci prije svega djeca i da zbog toga treba da uživaju posebnu zaštitu koju im garantuju svi međunarodni standardi ljudskih prava koji se odnose na djecu.

Iskustvo pokazuje da kriminalizacija djece, a naročito njihovo zatvaranje, podriva pokušaje pružanja pomoći mladima da se na pozitivan način reintegrišu u zajednicu. Kriminalizacija i vrijeme provedeno u ustanovama maloljetničkog pritvora i zatvora mogu imati obrnut efekat koji može pretvoriti ove maloljetnike u odrasle kriminalce. Odgovorno društvo djeluje odmah, odlučno i pravedno na učinjena djela sa imperativom da nauči mlade da preuzmu odgovornost za svoje postupke.

Ovakvim zakonskim rješenjem su ispoštovani međunarodni standardi koji se odnose na djecu i preporuka Komiteta za prava djeteta koji je vlastima Bosne i Hercegovine preporučio da preispitaju dužinu kazne maloljetničkog zatvora.

Iz navedenih razloga isticane primjedbe po ovom pitanju nisu osnovane.

6. Pitanje oportuniteta (član 88. stav 1. i 106. stav 1).

U skladu sa međunarodnim standardima Zakon daje mogućnost tužiocu da ne pokrene krivični postupak kada postoje dokazi da je maloljetnik učinio krivično djelo, ako smatra da to ne bi bilo cjelishodno s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život maloljetnika i njegova lična svojstva. Međutim, i tada maloljetnik može ostati u domenu tužioca koji ne prašta djelo nego kroz određene alternativne mjere izrečene van redovnog krivičnog postupka, maloljetniku daje šansu da (se) popravi i preuzme odgovornost za učinjeno i utiče na njega da u buduće ne čini krivična djela. Opravdano povjerenje ima za posljedicu da tužilac donese naredbu o nepokretanju postupka, u suprotnom tužilac donosi naredbu za pokretanje pripremnog postupka i slučaj rješava u redovnom krivičnom postupku.

Naime, prema članu 8. ovog zakona tužilac i sudija su obavezni da u skladu sa principima i pravilima propisanim ovim zakonom ne uključuju maloljetnog učinioца krivičnog djela u formalni krivični postupak nego da slučaj riješe na drugačiji način, bilo primjenom policijskog upozorenja iz člana 23. ovog zakona (za koje tužilac daje policiji odobrenje), odgojne preporuke iz člana 24. ovog zakona ili obustavom postupka kada to

zakon predviđa. Svrha primjene policijskog upozorenja, odgojnih preporuka ili obustave postupka je da se ne pokreće krivični postupak prema maloljetniku, a da se pri tome utiče na njegov pravilan razvoj i jačanje njegove lične odgovornosti kako ubuduće ne bi činio krivična djela.

Iz navedene odredbe, ali i iz drugih odredaba ovog zakona, slijedi da su tužilac i sudija **obavezni da razmotre** mogućnost primjene alternativnih mjera van formalne krivične procedure i to bez obzira na vrstu, težinu djela i sankciju koje se mogu izreći za to krivično djelo. Nakon toga, tužilac i sudija moraju odlučiti i o **opravdanosti** takvog postupanja. Ako nisu ispunjeni zakonom propisani uvjeti, ili su uvjeti ispunjeni, ali primjena alternativnih mjera nije u srazmjeri sa težinom i okolnostima učinjenog djela, onda nije ni opravdana primjene policijskog upozorenja, odgojnih preporuka ili obustava postupka, što upućuje tužioca, a potom u kasnijoj fazi i sudiju, da konkretni slučaj rješavaju uključivanjem maloljetnika u redovni krivični postupak. Dakle, u zavisnosti od ocjene opravdanosti tužilac i sudija **moгу, ali ne moraju** primjeniti ove alternativne mjere. Čak i **onda kada se** primjene alternativne mjere, a maloljetnik bez opravdanog razloga odbija da izvrši npr. preuzetu obavezu iz odgojne preporuke, tužilac i dalje ima mogućnost da sudu dostavi prijedlog da se prema maloljetniku za učinjeno krivično djelo izrekne krivična sankcija.

Dakle, u svakom slučaju, primjena principa oportuniteta je zakonom predviđen kao mogućnost, ali njegova primjena nije obavezna.

Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Brčko Distrikta sužava mogućnost izricanja policijskog upozorenja samo za krivična djela sa propisanom novčanom kaznom ili kaznom zatvora do 1 godine umjesto 3 (kako je propisano zakonom RS i Nacrtom FBiH), Isti je slučaj sa odgojnim preporukama za koje Zakon Brčko Distrikta ograničava na krivična djela sa propisanom novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine umjesto 5 (kako je propisano zakonom RS i Nacrtom FBiH). Na ovakav način zakon Brčko Distrikta se udaljio od međunarodnih standarda svodeći mogućnost primjene policijskog upozorenja na veoma mali broj krivičnih djela sa propisanom novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine, odnosno primjene odgojnih preporuka na manji broj krivičnih djela sa propisanom novčanom kaznom ili kaznom zatvora do 3 godine, te ujedno onemogućio da sva djeca u BiH uživaju jednako pravnu zaštitu. S druge strane rješenja koja su data zakonom RS i Nacrtom Zakona u FBiH su rezultat istraživanja i razumjevanja potreba društva i maloljetnika, a ne rezultat proizvoljnog pristupa u primeni ovih instituta.

Imajući u vidu da princip oportuniteta nije novi princip i da se odgojne preporuke u Federaciji primjenjuju još od 1998. godine sa pozitivnim efektom da se njihovom primjenom u većini slučajeva maloljetnici ne pojavljuju kao ponovni učinioci krivičnih djela, da novija istraživanja pokazuju pozitivan odnos građana prema ovom alternativnim mjerama, da se primjenom alternativnih mjera ubrzava i pojeftinjuje sudski postupak, da se na ovakv način Bosna i Hercegovina svrstava među države koje u skladu sa međunarodnim standardima na moderniji i

svrsishodniji način rješava pitanje maloljetničkog prestupništva, da je BiH na ovakav način ispoštovala Preporuku Komiteta za prava djeteta UN, onda je sasvim jasno da su sve primjedbe i sugestije usmjerene u anuliranju ili ograničenoj primjeni principa oportunitet i alternativnih mjera, ne mogu prihvatiti jer nema argumenata koji bi opravdali drugačija rješenja od onih koja su zakonom predviđena.

7.Značenje izraza (član 12.)

Član 12. propisuje da "ako ovim zakonom nije drugačije određeno, pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje...", a onda slijedi lista pojmova koji prema Jedinствена pravila za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine nemaju svrhu regulisanja nego svrhu definiranja pojmova koji se ne mogu jednostavno iskazati u glavnom tekstu zakona.

Obrazloženje za pojedine izraze:

a) „Prihvatilište za djecu i maloljetnike“- Jasno je da se kao učinioci krivičnih djela javljaju i djeca starosne dobi ispod 14 godina. O načinu postupanja prema djeci koja su učinila krivično djelo govori član 73. ovog zakona. To su često djeca ulice kao i druga djeca sa potrebom privremenog smještaja, zbrinjavanja, nadzora i preduzimanja odgovarajućih mjera zaštite. Ta potreba može također postojati i za djecu koja su žrtve ili svjedoci učinjenog djela, a što je predmet posebne regulative djela zakona pod naslovom „Krivična djela na štetu djece i maloljetnika“ Na kraju i sam naslov zakona govori u prilog izloženog. Ova djeca po nalogu suda mogu biti privremeno smještena u „prihvatni centar“, a ako su fizički i psihčki traumatizirani okolnostima izvršenog krivičnog djela, onda i u prihvatilište ili drugu (npr. zdravstvenu) ustanovu radi opservacije i „trijaže“ u svrhu ocjene o potrebi njihovog privremenog smještaju u odgovarajuću socijalnu ustanovu (npr ako su djeca i maloljetnici žrtve nasilja u porodici, seksualnog zlostavljanja, svjedoci teških zločina i sl.)

Iz odredbe člana 94.stav 1.koji govori o privremenom smještaju maloljetnika u toku pripremnog postupka i odredbe člana 112. stav 1. koji se poziva na čl. 94. o privremenom smještaju maloljetnika u toku sudskog postupka, slijedi da „Sudija može na prijedlog tužioca odrediti da se maloljetnik u toku pripremnog postupka privremeno smjesti u prihvatilište ili sličnu ustanovu za prihvatanje maloljetnika ako je to potrebno radi izdvajanja maloljetnika iz sredine u kojoj je živio ili radi pružanja pomoći, zaštite ili smještaja maloljetnika, a posebno ako je to potrebno radi otklanjanja opasnosti od ponavljanja krivičnog djela“.

Iako nije dato bliže određenje spomenutih izraza „prihvatilište ili slična ustanova“, norma upućuje da to može biti samo ono prihvatilište ili ustanova socijalne zaštite koja ima mogućnost da ispune zahtjev privremenog smještaja, zaštite ili pružanja pomoći radi potrebe otklanjanja opasnosti od ponavljanja krivičnog djela. To mogu biti nove ili već postojeće ustanove (sa oposebnom jedinicom) koje po svom karakteru i organizaciji predstavljaju tip specifičnih ustanova socijalne zaštite. A da li prihvatilište ili slična ili bilo

koja druga ustanova može da odgovori zahtjevu svakog konkretnog slučaja, odlučuje sud na prijedlog tužioca.

Iz ovih razloga nije prihvatljiv prijedlog da se u članu 12 u) naziv „Prihvatilište za djecu i maloljetnike“ zamjeni nazivom „Prihvatilište za maloljetnike“.

Prihvata se prijedlog i u svrhu pojašnjenja izraz „prihvatilište za djecu i maloljetnike“ se u članu 12 u) definiše:

- „prihvatilište za djecu i maloljetnike“ je ustanova socijalne zaštite ili organizaciona jedinica ustanove socijalne zaštite čiji je osnovni zadatak prihvat, privremeno zbrinjavanje i opservacija, a u koju maloljetni učinilac krivičnog djela može biti smješten po odluci suda umjesto pritvora,

b) „Dijagnostičko-opservacioni centar“- ovaj pojam nije definisan jer u zakonu nije ni upotrijebljen. Formiranje ove službe, njena organizacija, primjena metoda rada koje rezultiraju stručnim nalazom-izvještajem, odnosno socijalnom anamnezom koji se dostavlja na zahtjev tužilaštva ili suda, spada u domen organizacije i djelovanja po propisima koji važe za ustanove socijalnog staranja, a ne krivičnih propisa.

Iz ovih razloga nije prihvatljiv prijedlog da se pojam „dijagnostičko-opservacijski centar“ definira u članu 12. ovog zakona i kao takav primjeni u drugim predloženim odredbama ovog zakona.

8. Stručni savjenici (član 22. st. 1. i 3.)

a) Iz sadržaja pojedinih stavova člana 22. zakona je vidljivo da se stručni savjetnik uvijek spominje u jednini pa se može izvesti pogrešan zaključak da se radi o timu koji je sastavljen od stručnjaka navedenih profila, što opet ne znači da u okviru tužilaštava i sudova, naročito onih koji broje veći broj maloljetničkih predmeta, ne mogu postojati timovi sastavljeni od tih stručnjaka među kojima je i **pedagog**.

- U svrhu jasnosti ove odredbe član 22. stav 1. se precizira tako da glasi:

(1) Sudovi i tužilaštva, u pravilu imaju stručne savjetnike: socijalnog pedagoga defektologa, socijalnog radnika , pedagoga i psihologa.

- **Dosljedno** navedenom u članu 22. stav 6. iza riječi socijalni radnik, dodaje se riječ „pedagog“
- A u članu 16. stav 1. dodaju se riječi „i jednog ili više“ tako da glasi:

(3) U sudovima prvog stepena postoji odjeljenje za maloljetnike koje se sastoji od jednog ili više sudija za maloljetnike i jednog ili više stručnih savjetnika.

b) Izraz „smještaj“ u stavu 3. člana 22. podrazumjeva smještaj u naširem smislu riječi i on se ne odnosi samo na maloljetnika koji je učinilac krivičnog djela, nego i na one koji su žrtve i svjedoci učinjenog djela. Pored toga „smještaj“ se ne tiče samo ustanova, nego se može odnositi na smještaj u drugu porodicu, posebne prostorije i slično.

Zbog navedenog prijedlog nije prihvatljiv.

9. Vrste odgojnih preporuka (član 26. stav 4.)

Sva pitanja o načinu provođenja medijacije rješava Zakon o postupku medijacije Bosne i Hercegovine i nisu predmet regulative ovog zakona. Da li se medijacija provodi po propisanoj proceduri i na zakonit način, to je stvar kontrole i dostavljenih izvještaja na osnovu kojih tužilac i sud mogu donijeti drugačiju odluku.

Stoga je predložena formulacija nepotrebna.

10. Vrste odgojnih mjera (član 32.)

U svrhu ovog zakona koristi se termin odgojni, a ne disciplinski centar; odgojna mjera upućivanja u odgojni, a ne u disciplinski centar. Poštujući pravo djeteta na sopstveno mišljenje (član 12. KPD), uvaženo je mišljenje djece i termin „disciplinski“ (koji djeca doživljavaju stigmatizirajućim i nečim što asocira da se „nad njima trenira strogoća“) zamjenjen izrazom „odgojni“.

Zbog navedenog nije prihvatljiva formulacija „odgojno-disciplinski centar“, odnosno naziv odgojne mjere „upućivanje u odgojno-disciplinski centar“.

11. Upućivanje u odgojni centar (član 36.)

Disciplinski centar za maloljetnike je ustanova socijalne zaštite kojoj je zakonom povjereno izvršavanje krivične sankcije „upućivanja u odgojni centar“ koju sud izriče kada je potrebno kratkotrajnim mjerama uticati na ponašanje maloljetnika na način propisan čl. 36, 138 i članom 139. u vezi sa članom 31. zakona. Pored toga, odgojni centar ima značajnu ulogu u izvršavanju odgojnih mjera pojačanog nadzora i posebnih obaveza.

Ponuđeni prijedlog mjenja karakter i suštinu ove odgojne mjere tako da se od kratkotrajne pretvara u odgojnu mjeru dužeg vremenskog trajanja.

Izmjena se po odluci suda može vršiti samo između upućivanja koje traje određeni broj sati najviše do 30 dana i neprekidnog boravka najviše tri mjeseca kada sud ovu mjeru izriče samostalno ili radi ostvarivanja svrhe odgojnih mjera (posebnih obaveza i pojačanog nadzora). O dužini trajanja odlučuje sud na osnovu izvještaja o uspješnosti provođenja izrečene odgojne mjere koji se dostavlja na zahtjev suda.

Definisanje ustanova za izvršenje odgojnih mjera i propisivanje načina njihovog rada spada u domen drugih zakona, pravilnika o općim i posebnim uvjetima za osnivanje ustanova socijalne zaštite, te unutrašnjim aktima tih ustanova, a ne zakona krivičnopravne oblasti koji daje pravni okvir za njihovo ustrojstvo i djelovanje.

U svrhu jasnosti i izbjegavanja proizvoljnosti u primjeni član 36. dodaje se stav 5 koji glasi:

- (5) Sud može u toku trajanja ove mjere izmijeniti ranije donesenu odluku tako da maloljetniku odrediti boravak u odgojnom centru za određeni broj dana ili odrediti boravak na određeni broj sati u toku dana, a može skratiti odnosno produžiti trajanje neprekidnog boravka u centru ili trajanje boravka u centru na određeni broj sati.**

Dosadašnji stav 5. postaje stav 6, a dosadašnji stav 6. postaje stav 7.

12. Socijalna anamneza (član 87.)

Pitanje upućivanja maloljetnika radi pribavljanja određenih podataka je riješeno članom 89. st. 1. i 2., članom 92. kao i članom 87. koji određuje sadržaj podataka koji se traže, a tiču se „uzrasta, zrelosti i drugih osobina ličnosti maloljetnika, sredine i prilika u kojim on živi“. S druge strane u članu 12. tačka (k) definiše pojam „socijalne anamneze“ kao nalaz i mišljenje koje socijalni radnik dostavlja na zahtjev ovlaštene službene osobe (kod policijskog upozorenja), tužioca ili sudije, sadrži podatke o identitetu i ličnosti maloljetnika, razloge zbog kojih je došlo do prikupljanja podataka, analizu prikupljenih podataka, podatke o porodici, socijalnu dijagnozu i prognozu, kao i prijedlog mjera koje treba preduzeti. Ako su maloljetnici po odluci suda već smješteni u neku ustanovu, ta ustanova je obavezna u zakonom propisanim rokovima ili na zahtjev suda podnositi izvještaje o uspješnosti provođenja sudske odluke. U praksi sudije, tužioci, socijalni radnici, i advokati nisu imali dilema u primjeni sada i ranije važećih odredaba istog sadržaja pa nije jasno šta je cilj ponuđenog prijedloga. U svrhu ovog zakona navedena definicija, kao i niz drugih upućujućih, instruktivnih i dovoljno preciznih normi ne ostavljaju dileme u postupanju onih na koje se norma/e odnose tako da nema potrebe zakonski tekst dodatno opterećivati stalnim ponavljanjem gdje tužilac i sud mogu maloljetnika uputiti i kakve podatke treba da pribave. U članu 12. tačka (k) definisni

izraz „socijalna anamneza“ je u praksi uobičajen, dovoljno precizan i adekvatan za potrebe ovog zakona pa nema potrebe za dodatnim preciziranjem naslova izrazima „dijagnoza i prognoza“.

Predložena formulacija je suvišna i nepotrebna.

13. Formiranje posebnih odjeljenja za maloljetnike u okviru policijskog organa i organa starateljstva

Zbog činjenice da u okviru djelovanja policijskih organa rade policajci koji su specijalizirani za rad sa maloljetnicima, kao što je to slučaj i sa stručnim osobama koje rade u organom starateljstva, prihvata se prijedlog da se u zakonu predvidi formiranje posebnih odjeljenja za maloljetnike u okviru ovih organa. U prilog ovome je i činjenica da zakon mogućnost formiranja ovakvih odjeljenja predviđa kako u okviru tužilaštava tako i sudova i da to zasigurno može da doprinese efikasnosti i kvaliteti rada.

Dopunjava se i precizira član 19. stav 2. koji glasi:

Član 19. Odjeljenje za maloljetnike pri tužilaštvu i policijskom organu

- 3) U tužilaštvu postoji odjeljenje za maloljetnike koje se sastoji od jednog ili više tužilaca i jednog ili više stručnih savjetnika.
- 4) **U policijskom organu postoji odjeljenje za maloljetnike koje se sastoji od jednog ili više ovlaštenih službenih osoba za maloljetnike i jednog ili više stručnih savjetnika.**

Dosljedno navedenom dopunjava se i precizira član 22. stav 4. (boldirani i podvučeni tekst) koji glasi:

- **(4) Stručni savjetnik tužilaštva ili suda prikuplja podatke iz st. 2. i 3. ovog člana u saradnji sa nadležnim organom starateljstva koji za potrebe ovog zakona, u pravilu, ima posebno odjeljenje ili službu za maloljetnike, a po potrebi može obavještenja prikupljati direktno od roditelja, odnosno staroca ili usvojioca maloljetnika, ustanova, drugih osoba, a kada je neophodno i od maloljetnika.**

Dosljedno navedenom dopunjava se član 134. stav 2. (boldirani i podvučeni tekst) koji glasi:

- Za izvršenje odgojnih mjera nadležan je **poseban odjel ili služba organa starateljstva za maloljetnike,** ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

14. Troškovi izricanja policijskog upozorenja iz člana 23. stav 6.

Prihvata se prijedlog i član 23. dopunjava stavom 6. koji glasi:

(6) Troškovi postupka izricanja policiskog upozorenja padaju na teret budžetskih sredstava tužilaštva.

15. Izmjena u članu 91.stav 3.

U članu 91. stav 3. zakona, u prvom redu, umjesto „2 mjeseca“, treba da stoji **„90 dana“**.

Ovaj rok od 90 dana u kome se ima okončati pripremni postupak predviđen je u Zakonu o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u RS i Brčko Distriktu BiH pa je ovom izmjenom izvršena harmonizacija propisa.

16. Ispravka u članu 96. stav 5.

U članu 96. stav 5. zakona, u trećem redu, riječi „Krivičnog zakona“ zamjeniti sa riječima **„Zakona o krivičnom postupku“**.